

ASOCIAȚIA PROFESORILOR DE RELIGIE „SF. PARASCHIVA” BACĂU
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINȚII ÎNCHISORILOR ȘI LITERATURA
CARCERALĂ”

**Asociația Profesorilor de Religie
„Sf. Paraschiva” Bacău**

SFINȚII ÎNCHISORILOR ȘI LITERATURA CARCERALĂ

**-sinteza lucrărilor prezentate la Simpozionul
județean-**

EDITURA CASEI CORPULUI DIDACTIC BACĂU

2017

ISBN 978-606-619-265-1

**ASOCIAȚIA PROFESORILOR DE RELIGIE „SF. PARASCHIVA” BACĂU
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINȚII ÎNCHISORILOR ȘI LITERATURA
CĂRCERĂLĂ”**

EI TO I SUNT PENTRU NOI SFIN I

Harul cel dumnezeiesc v-a umbrit în chip minunat, Sfin ilor, i-n temni ele de la Pite ti, Aiud, Gherla, Sighet, Baia Sprie, Târgu Ocna i Canal asemenea mucenicilor din vechime p timiri de multe feluri a i r bdat, iar voi bine tiind c lucrare de sus era aceasta, mai vârtos pe Hristos L-a i chemat, cântând: Aliluia!

Prof. Nicolae i Violeta Chira,
coala Gimnazial M gire ti

M rturisorii din temni ele comuniste, tr itori ai rug ciunii, care au trecut prin închisoare ca ni te fl c ri¹, ne sunt modele de maxim tr ire i rug ciune în cele mai crunte încerc ri, nou celor din vremurile de ast zi! Ace ti martiri ne îndeamn s privim spre Hristos, s -I cerem s ne ajute s ridic m crucea pentru a-L urma cu adev rat în toate zilele vie ii noastre, a a cum au f cut-o ei. Închisorile, aceste temni e ale spiritualit ii tineretului nostru, ne prezint chipuri vrednice de sinaxare ce s-au identificat cu rug ciunea i chemarea

¹ Pr. Gheorghe Calciu Dumitreasa, *Ei to i erau pentru noi sfin i*, în Danion Vasile, coordonator, *Din temni e spre Sinaxare*, Ed. Areopag, Bucure ti, 2013, p.19.

ASOCIAȚIA PROFESORILOR DE RELIGIE „SF. PARASCHIVA” BACĂU
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINȚII ÎNCHISORILOR ȘI LITERATURA
CĂRCERĂLĂ”

permanent a numelui lui Hristos a a cum p rin ii pustiei, anahore ii, o f ceau în epoca de aur a cre tinismului.

În cele ce urmeaz , voi prezenta câteva chipuri de sfin i ce au urcat Golgota p mântului românesc, prelungire a Golgotei Mântuitorului Iisus Hristos i transformat în urcu spre Înviere!

P rintele Justin Pârvu, vorbind despre Aiud ca jertf i sfin enie, descrie astfel: „Primii doi ani din Aiud au fost pentru mine cea mai lini tit perioad din via a mea. A fost singurul loc din via a mea în care am avut i eu timp de o pravil , de un canon de rug ciune mai intens, c , altfel, tot restul vie ii a fost o continu h r uial . Dar eu m-am l sat mereu în voia lui Dumnezeu i nu mi-a pl cut niciodat s fug de greu. Tot ce am primit în via a mea am luat-o ca din mâna lui Dumnezeu. În Aiud am stat singur în celul vreo ase luni. i a fost cea mai frumoas perioad din via . M-am între inut acolo cu scrierile însemnate pe pere i. Erau o mul ime, din toate domeniile. Tot ce voiai: vocabular pentru englez , francez , german , italian , teologie, agricultur i din orice domeniu puteai g si acolo însemn ri folositoare. Aici am descoperit cu adev rat taina vie ii duhovnice ti. În c m ru a asta au venit momente de lini te i pace, de post, i nu lipsea rug ciunea. Aveam un program alc tuit din rug ciunea „Doamne, Iisuse...“, „Preasfânt N sc toare de Dumnezeu“ i Paraclisul Maicii Domnului. Aici am înv at s m rog i frumuse ea acelei rug ciuni n-am mai tr it-o niciodat în libertate. Cei pe care i-a învrednicit Dumnezeu s moar mucenici acolo ajunseser cu

ASOCIAȚIA PROFESORILOR DE RELIGIE „SF. PARASCHIVA” BACĂU
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINȚII ÎNCHISORILOR ȘI LITERATURA
CĂRCERĂLĂ”

adev rat la un stadiu sporit al rug ciunii i Hristos i-a luat degrab la El!”.²

Drumul spre Dumnezeu era urmat atât de cei tineri, cât i de cei ini ia i, iar despre influen a de inu ilor mai vechi asupra celor tineri, Pr. Gheorghe Calciu Dumitreasa aminte te c : „de la ei am înv at noi. Ei intraser în închisoare cu fragmente din Sfânta Scriptur , pe care le ineau ascunse i pe care ni le-au dat i nou . Citeam Evanghelia i o înv am pe de rost. Când primeam o foaie cu un fragment din Evanghelia lui Matei, s zicem, ne înfr eam to i din celul i înv am textul pe dinafar . i tot timpul ne veneau mesaje de la Gafencu i ceilal i, s ne rug m, s ne rug m, s ne rug m! Îmi amintesc c pe etajul nostru s-a organizat rug ciunea continu . Adic celula noastr se ruga, s zicem, o or , noaptea, dup culcare. Eram patru în celul i fiecare se ruga un sfert de or , în timp ce ceilal i dormeau. Dup o or b team în peretele al turat i a a rug ciunea mergea mai departe, pân când se întorcea iar la noi. Într-o noapte f cea circuitul. Rânduiala asta s-a inut luni de zile. i dup câte tiu eu, toate etajele f ceau la fel.”³

Acela i lucru îl afl m i despre Valeriu Gafencu: „Unde mergea, toat celula devenea o rug ciune! (...) Nu numai c ne converteau sau întreau credin a noastr , dar pur i simplu f ceau minunea supravie uirii, pentru c -n închisoare, f r Dumnezeu, f r rug ciune i f r iertare nu puteai s supravie uie ti! Ei f ceau această minune în celula în care st teau, schimbau inima noastr , stingeau vr jm ia noastr fa de gardieni, fa de Securitate, adic întorceau inima

²P rintele Justin Pârvu, *Aiudul, jertf i sfin enie* apud ibidem, p. 9-10.

³ Pr. Gheorghe Calciu Dumitreasa, *Ei to i erau pentru noi sfin i*, în Danion Vasile, *op.cit.* p. 17.

noastră de la război, sau chiar urât, către Dumnezeu și către dragostea în toate aceste schimbări lucrăm în inima noastră și organismul nostru se schimbă și el, prin rugăciunea lor, sau prin darurile pe care ni le făceau. Și așa am supraviețuit.”⁴

Armele de apărare ale mucenicilor erau credința în Dumnezeu, înțeles prin rugăciuni și psalmi, prin recitările din Sfintele Evanghelii pe care unii le cunoșteau pe de rost, prin rostirea Sfintei Liturghii de către preoți, prin postul de bunăvoie înțeles cu cel impus de către ei, prin milostenia față de cei mai slabi, prin smerenie și îndelungare răbdare, prin meditații religioase, prin memorări de poezii potrivite situației, cele mai multe creații ale poezilor consacrați, veterani ai închisorilor, Nichifor Crainic, Radu Gyr și alții, prin învățare de limbi străine, prin îmbogățirea cunoștințelor, folosind scrisul cu acul pe pereți, pe pingele, pe centuri, ca și prin comunicările dintre celule prin alfabetul Morse.⁵

Părintele Moise de la Oaia, întrebându-l pe Nicolae Mazre, un mirean cum a trecut prin 22 de ani de închisoare, primește răspunsul acesta: „Așa, cu rugăciunea, cu Doamne, Iisuse... Am avut o pace permanentă. Și asta e cea mai mare minune, dacă stai și te gândești!”⁶

Mărturisitorul Virgil Maxim ne descrie modul în care a interpretat el torturile și cum reușea să se biruiască: „În această perioadă mă rugam în mine lui Dumnezeu să pot rezista sau să mor necompromis. Era ca o nebunie plină de așteptare să mă simțeam torturat. Așa rezistam la cele mai îndelungate și mai feroce

⁴Ibidem, p. 23.

⁵Părintele Ioan Negru Iu – răstignit lângă Hristos, apud ibidem, p. 26.

⁶Părintele Moise de la Oaia, *Despre eroismul de durată al noilor mărturisitori*, apud ibidem p. 77.

ASOCIAȚIA PROFESORILOR DE RELIGIE „SF. PARASCHIVA” BACĂU
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINȚII ÎNCHISORILOR ȘI LITERATURA
CĂRCERĂLĂ”

schingiuri. Faptul îi uimea pe torionari, altele îi indigna, înt rându-i în r utate. Chinurile trupe ti nu-mi distrugau rezisten a moral . Atunci m puneau în a a-zisele pozi ii, care aveau ca scop s m obosească din punct de vedere nervos: ezând, cu picioarele întinse i cu mâinile pe genunchi, cu ochii int într-un bec sau privind la vârful picioarelor f r s închizi ochii. Rug ciunea inimii era puterea salvatoare în toate aceste suplicii.”⁷ iar temni a era privit atât ca o universitate a d ruirii i a jertfei, cât i ca prilej de studiu i medita ie⁸, atunci când vremea permitea s se lucreze, iar via a coloniei se transforma în via de m n stare, cu program de rug ciuni, studiu, medita ii, convorbiri duhovnice ti.⁹

Un alt moment deosebit este relatat de Virgil Maxim în închisoarea Gherla, unde, într-o celul vecin , erau trei de inu i: un muncitor, un ran i un doctor necredincios.

ranul se opusese colectiviz rii i fusese întemni at. Om credincios, simplu, ranul se ruga zilnic, rostea Acatistul Maicii Domnului i mul i psalmi ce-i tia pe de rost. Muncitorul era bolnav, foarte sl bit i orb din cauza unui diabet zaharat. ranul, sl bit i el, îl ajuta, îl hr nea i de multe ori îi d dea din propria mâncare. Doctorul asista cu un aer superior la aceste scene i chiar îl apostrofa pe ran c n-ar trebui s se priveze de propria hran . „- Da, domnule doctor, v d i eu c moare, dar n-a vrea s constate pe lumea cealalt c aici nimeni nu l-a iubit. i ranul i-a continuat rug ciunea în genunchi la capul muribundului. Atunci doctorul a fost

⁷Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtat* , Vol. II, Editura Gordian, Timi oara, 1997, p. 8.

⁸Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, Editura Christiana, Bucure ti, 2006, p. 30.

⁹Virgil Maxim, *op.cit.*, p. 134.

ASOCIAȚIA PROFESORILOR DE RELIGIE „SF. PARASCHIVA” BACĂU
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINȚII ÎNCHISORILOR ȘI LITERATURA
CĂRCERĂLĂ”

str puns de o mil ce i-a provocat plânsul în hohote. După moartea muncitorului, doctorul l-a rugat pe ran s -l înve e rug ciuni i se rugau împreună . Ulterior, doctorul a f cut un act de peniten din a povesti tuturor cele întâmplate în celul .”¹⁰

Tot de la Virgil Maxim afl m programul duhovnicesc organizat în postul Cr ciunului din anul 1949 la închisoarea Târgu or. Programul cuprindea rug ciunile i psalmii dimine ii, f cute în comun, citirea unui capitol sau a unei pericope evanghelice, din memorie, comentariu exegetic al pericopei, apoi rug ciunea inimii cunoscut celor mai vechi în închisoare din scrierile Sf. P rin i Grigorie Palama i Teodor Studitul, exersat sub îndrumarea preo ilor Vasile Serghie, Ion Marinescu sau a mirenilor cu care î i verificau acest drum greu, dar plin de bucurii duhovnice ti, Anghel Papacioc (viitorul p rinte Arsenie Papacioc), Trifan Traian, Valeriu Gafencu.¹¹

De asemenea, p rintele Zosim Oancea, fiind dus la Zarca Aiudului, propune celor din noua celul s înceap cu o rug ciune. „Mi s-a p rut c propunerea era a teptat de to i, după felul cum au reac ionat, luând cu to ii pozi ia de rug . A a s-a transformat i această celul într-un mic Tabor de transpunere sufleteasc în lumina nepieritoare a lui Dumnezeu.

i începutul f cut de mine l-a continuat profesorul (Nichifor Crainic), prin cea mai frumoas rostire pe care am auzit-o vreodat a Psalmului 50, «Miluie te-m , Dumnezeule, după mare mila Ta ...».”¹²

¹⁰ Ibidem, p. 194.

¹¹ Ibidem, p. 37.

¹² P rintele Zosim Oancea, *Închisorile unui preot ortodox*, Editura Christiana, Bucure ti, 2003, p. 127.

ASOCIAȚIA PROFESORILOR DE RELIGIE „SF. PARASCHIVA” BACĂU
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINȚII ÎNCHISORILOR ȘI LITERATURA
CĂRCERĂLĂ”

Ioan Ianolide m rturise te c : „În primul rând, gândul i sufletul meu se închin Domnului. Mul umesc c am ajuns aici! Merg la El. V rog mult s -L urma i, s -L sl vi i i s -I sluji i. Sunt fericit s mor pentru Hristos. Lui îi datorez darul de azi. Totul e o minune. Eu plec, dar voi ave i de purtat o cruce grea i o misiune sfânt . În m sura în care mi se va îng dui, de acolo, de unde m voi afla, m voi ruga pentru voi i voi fi al turi de voi. Ve i avea multe necazuri. Fi i tari în credin , c ci Hristos îi va birui pe to i vr jma ii. Îndr zni i i ruga i-v ! P zi i neschimbat Adev rul, dar s ocoli i fanatismul. Nebunia credin ei este putere dumnezeiasc , dar tocmai prin aceasta ea este echilibrat , lucid i profund uman . S -i iubi i i s -i sluji i pe oameni. Au nevoie de ajutor, c ci du mani pr dalnici caut s -i în ele. Ateismul va fi învins, dar s fi i aten i cu ce va fi înlocuit!”¹³

Problema mântuirii l-a privit i pe Valeriu Gafencu despre care afl m dintr-o scrisoare c tre surorile sale din 1942: „În via a asta credin a e totul. De aceea, omul f r credin e mort.”¹⁴ Se str duia s tr iasc în smerenie, acceptând sacrificiul pentru al ii. Practica mila cre tin i tr ia rug ciunea inimii. „Prin Hristos iubesc pe to i. Este o cale atât de greu în eleas i acceptat de oameni, dar sunt convins c este singura care duce spre Fericire”¹⁵, citim într-o coresponden cu familia. Alt dat , le scrisese surorilor sale c : „nu exist fericire adev rat decât în Iisus Hristos. Pe aceea c uta i de o realiza i. Nu v uita i la felul cum în elege i tr ie te lumea

¹³ Ioan Ianolide, *op.cit.*, pp. 189-190.

¹⁴ Studentul Valeriu Gafencu, „*Sfântul închisorilor*” din România. Studiu, m rturii ale camarazilor de suferin i coresponden , Cluj-Napoca 1998, p. 25.

¹⁵ *Ibidem*, p. 168.

ASOCIAȚIA PROFESORILOR DE RELIGIE „SF. PARASCHIVA” BACĂU
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINȚII ÎNCHISORILOR ȘI LITERATURA
CĂRCERĂLĂ”

via a. Voi avea un îndreptar de via – calea creștin – și după
acest îndreptar căluziți-vă pași.”¹⁶

Personalitate charismatică, Valeriu Gafencu preschimbă
traiul sordid de închisoare în viață cu adevărat creștină. El era
îngerul cu ochi albaștri care obliga, prin însuși prezența lui, la
pocă și rugăciune, care-l împingea pe cei din jur să-i
transforma lăuntric pentru tot restul vieții.

Îndemnuri de la Valeriu Gafencu

„Cine crede în Dumnezeu și în un misionar, acela nu-a cunoscut
frumusețea credinței.”¹⁷

„Rămân ostatec credincios al Bisericii, căci în aceste
vremuri Iisus trebuia să fie în temnițe. Sunt cutremurați și fericiți
că mi s-a oferit moartea pentru El. Să nu pierd niciodată
Biserica, chiar dacă veți întâmpina mari împotriviri în
statuarea adevărului.”¹⁸

„Cred că numai cu adevărul Evangheliilor îți poți găsi
omul liniștit în suflet!”¹⁹

„Să dai slavă lui Dumnezeu toată viața!”²⁰

„Oamenii trebuie să fie sfinți!”²¹

„Acum cine crede trebuie să stea gata de moarte!”²²

„Rugați-vă lui Dumnezeu și credeți nelimitat. Eu sunt
mulțumit sufletește și împăcat cu mine însumi. Nu vă mint. E

¹⁶ Ibidem, p. 154.

¹⁷ *Sfântul Închisorilor*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2007, p. 252

¹⁸ Ibidem, p. 279.

¹⁹ Scrisori date, 3 iulie 1942, p. 280.

²⁰ Ibidem, p. 195.

²¹ Ibidem, p. 231.

²² Ibidem, p. 224.

ASOCIAȚIA PROFESORILOR DE RELIGIE „SF. PARASCHIVA” BACĂU
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINȚII ÎNCHISORILOR ȘI LITERATURA
CĂRCERĂLĂ”

realitatea sufletului meu, care i-a găsit pacea în înțelepciunea
și ajutorul Atotputernicului Dumnezeu. Cred că numai în
adevărul evanghelic îți poate găsi omul liniștea de suflet.
Dragile mele surori, vă rog, pe zi în văd de pe cât, trăindu-vă viața
în curaj! Numai așa veți birui în viață!²³

„Pregătește-ți sufletele pentru această mare schimbare
creștină, prin post și rugăciune și nu uitați milostenia pentru cei
și răci și lipsiți, căci milostenia acoperă o mulțime de păcate.
Așa că, faceți această faptă bună, ca la Sfintele Schimbări să
dați la câte un sărac, lipsit de ajutor, ba o pâine, ba o prăjitură,
ba un bănuț, că mult vă va răsplăti Dumnezeu și în viața
această și în viața viitoare!”²⁴

„Rugăciunea este expresia cea mai curată a iubirii de
Dumnezeu și de aproapele!”²⁵

„Ce este, dar, Viața? E un dar al lui Dumnezeu, dat
nou, oamenilor, pentru a ne purifica sufletele de pe cât și a ne
pregăti prin Hristos, pentru a primi viața veșnică, fericirea
eternă. Ce este omul?! O ființă creată din iubirea lui
Dumnezeu, nemărginită, căruia i-a fost pus în fața fericirii și
moartei, lăsat fiind liber să aleagă. Dumnezeu îl îndeamnă
mereu să aleagă fericirea prin smulgerea din păcat. Dar
vrăjmașul omului, diavolul, îi sucește mintea omului și
împietrește inima, spre a-i pierde și a-i nimici sufletul.

Ce este Adevărul? Adevărul este cuvântul lui
Dumnezeu, Hristos. Avem poruncă de la Dumnezeu să trăim în
adevăr, să ne smulgem din păcat, să sacrificăm totul pentru

²³ Aiud, 3 iulie 1942, apud Valeriu Gafencu, *Calea spre fericire – scrisori trimise din închisoare celor dragi*, Colecția Rugul Aprins, Ed. Agaton, Făgăraș, 2006, p. 7.

²⁴ Aiud, 22 noiembrie 1943, apud Ibidem, p. 9.

²⁵ Aiud, 23 septembrie 1945, p. 13.

ASOCIAȚIA PROFESORILOR DE RELIGIE „SF. PARASCHIVA” BACĂU
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINȚII ÎNCHISORILOR ȘI LITERATURA
CĂRCERĂLĂ”

Hristos, pentru adevăr. Numai așa ne putem mântui, ne putem cântăci fericirea. Cuvântul lui Dumnezeu îți gsim scris în Sfânta Biblie, cartea cărților. Să ne apropiem, dar, cu inimă smerită de această carte sfântă, în credința că Dumnezeu ne va lumina. Și vom căpăta lumină!²⁶

*Mi-s ochii trițiți*²⁷

Valeriu Gafencu

Mi-s ochii trițiți în fruntea obosit
De-atâta priveghere și-a teptare,
Mi-e inima bolnavă, istovită,
De grea și îndelungă alergare
și plânge ca o pasăre rănită.

Când ochii mi-i închid și cat în mine
Puterile lui Golgota pân sus,
O voce, un ecou din adâncime
Îmi spune blând: Viața e Iisus,
Mărgăritarul prețios e-n tine...

Privesc la dimineața minunată
A Învierii Tale din mormânt,
Ca Magdalena, ca și altădată,
Îngenunchez năntea Ta plângând
și sfericită și plâng cu Tine-n gând.

²⁶ Aiud, 29 ianuarie 1946, apud, pp. 18-19.

²⁷ *Sfântul Închisorilor*, p. 302.

ASOCIAȚIA PROFESORILOR DE RELIGIE „SF. PARĂSCHIVA” BACĂU
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINȚII ÎNCHISORILOR ȘI LITERATURA
CĂRCERĂLĂ”
Imn mor ilor

Radu Gyr

„Morminte dragi, lumină vie,
Sporite-ntr-una, an de an,
Noi v-auzim curgând sub glie
Ca un uvoi subp mântean.

A i luminat cu jertfe sfinte
P mântul, pân -n temelii.
C ci arde ara de morminte
Cum arde cerul de f clii.

Ascunse-n lut, ca o comoară ,
Morminte vechi, morminte noi,
De vi se pierde urma-n ar ,
V reg sim mereu în noi.

De vi s-au smuls i flori i cruce
i dac locul nu vi-l tim,
Tot gândul nostru-n el v-aduce
Îngenuncheri de Heruvim.

Mor i sfin i în temni i i prigoane,
Mor i sfin i în lupte i furtuni,
Noi ne-am f cut din voi icoane
i v purt m pe frun i cununi.

Nu plângem lacrim de sânge,
Ci ne mândrim cu-atâ i eroi.
Nu, neamul nostru nu v plânge,

Ci se cuminec prin voi!”²⁸

Mărturisitorii cei adevărați ai lui Hristos cu vitejie au stat împotriva uneltirilor satanei, și nici prigoana, nici temnița, nici chinurile, nici lanțurile nu și-au spus imântat, ci cu putere de sus credința și neamul românesc au purtat. Pentru rugăciunile lor, Hristoase Dumnezeule, mântuiește sufletele noastre!

POEZIA ÎNCHISORILOR COMUNISTE

Prof. Elena Here
Școala Gimnazială „Ștefan Luchian” Moinești

Literatura română contemporană s-a îmbogățit, după 1990, cu un capitol nou: literatura închisorilor comuniste. Au apărut multe cărți, mai ales memorialistice, de un realism cutremurător, care au înfrumusețat viața petrecută dincolo de grăți. În aceste cărți, scrise de supraviețuitorii aceluși infern, vorbesc despre „poezia temnițelor comuniste” ca despre un extraordinar tonic moral al acestora, despre efectul lor aproape balsamic. Numele cele mai frecvente erau ale lui Radu Gyr și Nichifor Crainic.

Radu Gyr (1905-1975 – pseudonimul lui Radu Demetrescu) reprezintă unul din cele mai dramatice destine biografice din literatura română. Calvarul său începe în 1938, în timpul dictaturii carliste: a fost închis succesiv sub cele trei dictaturi: carlistă, antonesciană și comunistă. De aceea, a fost numit un „Homer al închisorilor”. Nici un poet din literatura

²⁸ Radu Gyr, *Imn morților*, apud Danion Vasile, *op. cit.* p. 99.

ASOCIAȚIA PROFESORILOR DE RELIGIE „SF. PARASCHIVA” BACĂU
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINȚII ÎNCHISORILOR ȘI LITERATURA
CĂRCERĂLĂ”

român , în afară de Radu Gyr, n-a fost condamnat la moarte pentru o poezie. Este un caz unic, și cred că nu numai în literatura română , ci după răspândirea în foi volante a poeziei „Ridică-te Gheorghe, ridică-te, Ioane”, regimul comunist îl condamnă la moarte, comutându-i, în ultimă instanță , pedeapsa, la muncă silnică pe viață . Unii poezii ai temnițelor comuniste îl recunosc drept maestru. Andrei Ciurunga îi dedică o odă : „Prietenule de temniță du-mă / și frate bun de pâine și de grâu, / ne doare pe-amândoi aceeași rană / și spumegând măcum același frâu... / Când noaptea măprindea de caraul / însângerat de-al gândurilor / Iisus venea la mine în celulă , / adus de mucenicul Radu Gyr”.

Poezia lui **Nichifor Crainic** a fost un fel de **folclor poetic al închisorilor**. Mulți de invidioși politicieni scriau prin diverse mijloace, care de care mai ingenioase și apoi le memorau. Figură de prim plan a vieții culturale și literare interbelice, pentru Nichifor Crainic începe calvarul vieții, îndată după instaurarea regimului comunist. Ca într-un roman de aventuri, faptele și întâmplările sunt povestite în volumul de memorii, *Pribeag în ara mea*. Se hotărăște singur să se predea autorităților ca să nu creeze neplăceri celor ce-l găzduiau, și fără o sentință de condamnare ispășește aproape 15 ani de închisoare, dintre care cei mai mulți la Aiud.

Nu lipsește în poezia temnițelor comuniste nici **atitudinea de revoltă** a așa cum o exprimă versurile lui Radu Gyr, Sergiu Mandinescu sau **Andrei Ciurunga**:

„Cu dinții strâni de	ne ridicăm
aspra suferin	scrâmbim
urcăm pe brânci	neputin
Golgotele, cădem	

i iar ne pr v lim – secular
dar nu t cem. se-ntoarce din adâncuri s
Cum s t cem când cuprind
fiecare ghind tot plânsul rii într-un nou
c zut din stejarul stejar?

Poezia închisorilor comuniste este o componentă importantă a poeziei religioase românești. Este o poezie a suferinței umane, i această suferință asumat în sens creștin îl apropie pe om de Dumnezeu. Două dimensiuni sunt absolut evidente: în alegerea umană a tovarășului de suferință și speranța în sprijinul divinității. În fond, **poezia închisorilor comuniste este o ilustrare a poruncii evanghelice fundamentale despre iubirea lui Dumnezeu și despre iubirea aproapelui.**

Poezia a fost alături de rugăciune, pentru deținuții politici, o **soluție de rezistență**, un **reazim sufletesc**, o **speranță** în amarul acelor zile de iad. Preasfințitul Ioan Ploscarul ne spune în volumul memorialistic, *Lămuriri și teroare* că poezia lui Eminescu, *Rugăciune* („Crăiasă alegându-te, Îngenunchem rugându-te...”), unul din cele mai frumoase imnuri mariane din lirica religioasă românească, era recitată în închisori nu ca o poezie, ci ca o rugăciune propriu-zisă.

Iată și o altă mărturisire: „*Aceste scrieri au constituit, pentru cei care ne găseam în suferință, un sprijin pentru rezistența sufletească împotriva nelegiuirilor la care eram expuși în permanență de către organele terorii roșii... Mi-a venit în minte o strofă a lui Radu Gyr, învățată între zidurile celulelor din Gherla:*

*Nu ești înfrânt atunci când
sângeri*

*i nici când ochii-n lacrimi i-s,
Adev ratele înfrângerii
Sunt renun rile la vis...*

Versurile acestea au constituit un mare imbold pentru mine – nu m-au lăsat să mă prăbușesc moral; mi-am păstrat speranța că totuși, mai devreme sau mai târziu, voi putea face ceva.”²⁹

Mulți de înuig seau **forme ingenioase de transcriere a versurilor** lui Nichifor Crainic sau Radu Gyr care rămân „clasicii” acestui gen de poezie, le memorau, le spuneau și altora, încât ele deveneau un fel de folclor poetic. După 1990, când s-au publicat versurile lui Nichifor Crainic din temnițele Aiudului, editorii au avut de lucru în stabilirea formei autentice a textului, pentru că poeziile dobândiseră, precum poezia populară, și un caracter colectiv, prin contribuția celor care le memorau și colportau: „*Aveam hârtie de la cutiile de carton care fuseseră cu medicamente, le băgam în apă, le lăsam să zăvânte un pic și după aia scoteam foi din ele, le călcam cu gamela, cu cana de apă sau cu sticlă și se făceau bune de scris. Scriam cu hipermanganatul pe care mi-l da pentru ciupercă sau pentru infecții. Scriam și pe talpa bocancului. Aveam bocanci cu talpă de cauciuc, luam și pun, făceam zoală de săpun, aha, mânjeam talpa, dădeam cu DTT și atunci scriam cu un cui sau cu acul.”³⁰*

Poeziile din închisori au fost adevărate **imnuri ale vieții și ale salvării**, ale redescoperirii umanului. Citind cu atenție

²⁹Augustin Neamu, *Via a după grație în obloane*, Editura Galaxia Gutenberg, 2006, p. 71.

³⁰Dumitru Andreica, *Drumuri în întuneric*, Fundația Academia civică, 1998, p. 207-208.

motivurile celor care au suportat calvarul temnițelor, se poate constata foarte ușor faptul că pe mulți **i-au salvat doar credința și poezia ca rugăciune**, ca mod de comunicare cu Dumnezeu, ca unică soluție salvatoare. Există convergențe între poezia religioasă și poezia carcerală? Putem vorbi despre „sacralul încarcerat”? Cei mai mulți au găsit în perioada întemnițării o nădejde în poezia de inspirație religioasă, în textele care circulau în temnițe.³¹ Un spirit damnat și torturat în temnițele comuniste nu putea rezista decât prin forța credinței și a rugăciunii. Numeroase poeme sunt intitulate chiar *Rugăciune*. Iată, spre exemplificare, câteva versuri din *Lirica orală* a lui Radu Gyr:

*„St pâne-nsângerat, Domn al luminii
și Ve nice limpede, Iisuse!
Tu, care ai primit pe frunte spinii
și cuie-adânci în mâinile-și supuse,
Tu, Domn al Răsstignirii și-nvierii
care din cruce ne-ai făcut lumină
și Răsrit din răsnila cerii
și cântec din osândă-și frâvină –
dă-ne-nclătarea Ta, dă-ne puterea
din ceasul pironirii-nsângerate,
și ne primim și cuiele și fierea
ca Tine-n marea Ta singurătate”.*

³¹Maria-Daniela Pănzaru, *Poezia carcerală sau Reîntoarcerea lirică la Hristos*, Ziarul Lumina, 22 Octombrie 2017.

Viața în închisoare a fost un univers lipsit totalmente de umanitate, fără Dumnezeu, în care nu putea să se petreacă decât minunea cea mai simplă: să vină Dumnezeu în carcer.

Spațiul temni ei era, el însuși, condamnat la sfârșit și exterminare spirituală. **Poezia-rugăciune a avut însă rolul de a sacraliza acest spațiu.** Lirica lui **Valeriu Gafencu** este o ilustrare exemplară a esteticii carceralului. Capodopera liricii acestui poet-mărturisitor, trăitor al credinței ortodoxe, supranumit „Sfântul Închisorilor”, este **Imnul Învierii**. Inspirat, poetul face o chemare imnică la venirea spre a lua Lumina Învierii pentru a zidi, chiar în crunta închisoare, o biserică a lui Hristos Cel Viu:

<i>„V cheam</i>	<i>S creasc -n inimile</i>
<i>Domnul Slavei la</i>	<i>voastre-nfrânte</i>
<i>lumină ,</i>	<i>Un om n scut din nou,</i>
<i>V cheam</i>	<i>armonios,</i>
<i>mucenicii-n ve nicii,</i>	<i>Pe chipurile voastre să se-</i>
<i>Fortifica și Biserica</i>	<i>mplântă</i>
<i>creștin</i>	<i>Pecetea Domnului Iisus</i>
<i>Cu pietre vii zidite-n</i>	<i>Hristos”.</i>
<i>temelii.</i>	

Poezia închisorilor comuniste este o formă particulară de **poezie-rugăciune**. Nu ar trebui să existe dubii în această privință, deoarece se poate ușor constata cât de repede se apropie sufletul uman de Dumnezeu, cu cât înverunare îl caută în momente de suferință supremă când nu poate fi nimic alt sentiment de îndepărtare. Divinitatea și omul se întâlnesc pentru a supraviețui într-un spațiu inuman. Între divin și poetic se interpun însă tortura, suferința supremă, crucificarea, dezumanizarea, pe de-o parte (a celor întemnițați)

ASOCIAȚIA PROFESORILOR DE RELIGIE „SF. PARASCHIVA” BACĂU
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINȚII ÎNCHISORILOR ȘI LITERATURA
CĂRCERĂLĂ”

îi bestialitatea, animalitatea, oprimarea, blasfemia, cruzimea inimaginabil , pe de alt parte (a celor tor ionari). Poezia îi une te pe cei din carcer , comuniune posibil prin transmiterea liric a rug ciunii. Poezia-rug este simbolul arhetipal al cercului în care era desenat pe tele, prin care cre tini i i m rturiseau credin a în Hristos, dar i simbolul arhetipal al pâinii i al vinului euharistice (pâinea t iat în form de cruce). Foamea biologic se suprapune într u totul foamei spirituale. St rile arhetipale sunt ale fiin ei însetate i înfometate de pâine i de rug ciune, de Dumnezeu. Cel încarcerat î i inventeaz hrana care s -l men in în via , s -i fie n dejde în clipe de adânc întunecare a min ii.

A adar, lirica inspirat de spa iul carceral este o component fundamental a poeziei postdecembriste, axat pe convingerea m rturisit în semnificaii soteriologice, o Reîntoarcere liric la Hristos:.,

*Tr iesc fl mând,
tr iesc o bucurie
frumoas ca un crin
din Paradis.*

*Potirul florii e
mereu deschis
i-i plin cu lacrimi
i cu ap vie
Potirul florii e o-
mp r ie.*

*Sub flac ra iubirii
arz toare,
din zori de zi i pân -n
noapte-a tept.*

*Te chem i noaptea,
ghemuit cu capu-n piept:
Iisuse, Iisuse!
Încet m mistui, ca o
lumânare!”
(Valeriu Gafencu)*

Despre poezia *Unde sînt cei care nu mai sînt?*, aproape to i comentatorii acestei poezii o socotesc o capodoper a poeziei lui Nichifor Crainic i o capodoper a poeziei

religioase românești. E adevărat că poezia are o compoziție simplă, dar nu simplistă. Titlul interogativ devine refrenul poeziei, rînd pe rînd, rîspunsurile sunt adresate vîntului, ciocîrliei, bufniței. Toate acestea au semnificații simbolice care tînguiesc rîspunsurile lor, pîregitesc, în mod gradat, rîspunsul din final al bufniței: „Cînd va cădea / marele-întineric vei vedea”. Adică atunci cînd marele întineric al necredinței va dispărea, vei înțelege că acei care nu mai sunt aici pe pămînt, s-au înălțat la viaa veșnică.

În detenție s-a scris mult: ca formă de păstrare a integrității sufletului și a libertății interioare. În detenție s-a compus, într-adevăr, mult, și în multe genuri, de la poezie la creație dramatică. Iar miza de fond a acestor texte a fost, iar și cu adevărat, aceea de a le asigura încarcera ilor supraviețuirea prin/întru Spirit, în condițiile în care trupul le trecea prin încercări teribile.³² Parcurgînd cele mai multe din tulburătoarele documente-confesiune publicate în libertate, cititorul este silit să participe la o serie de torturi fizico-psihologice greu chiar și de parcurs prin actul lecturii, a a încât se va întreba, pe bună dreptate, cum au reușit scriitorii supraviețuitori, și ca ei mulți alții, să reziste. Rîspunsuri foarte echivoce sunt de descoperit în special în diaristică și memorialistica centrată pe ideea că închisoarea este/a fost, în unele cazuri, *academie și altar* ori, ca să utilizăm formula proprie lui Nicolae Steinhardt, din *Jurnalul fericirii*, „*sursa celor mai fericite zile din viaa mea*”.

Între zidurile temniței, poezia capătă o valoare deosebită, ajutor pentru supraviețuire și leac împotriva

³²Daniela Ontic, *Miza literaturii scrise în detenție a fost supraviețuirea prin spirit*, Ziarul Lumina, 14 mai 2017.

singurătății, după cum aflăm dintr-o notă inclusă de Nicolae Steinhardt în *Jurnalul fericirii*, care merită citată în întregime: „Din prima zi la Jilava, constat în toată celula o sete grozavă de poezie. Într-acea pe dinafară a poeziilor este cea mai plăcută și mai neostoită distracție a vieții de închisoare. **Fericiți cei ce citesc poezii.** Cine citește pe dinafară multe poezii este un om furtiv în detenție, ale lui sunt orele care trec pe nesimțite în demnitate, alături e holul hotelului Waldorf-Astoria, și a sa e cafeneaua Florențea, abatele Faria, ce face prăgătindu-se pentru insula Monte-Cristo prin într-acea pe de rost a tuturor cărților. Și nici nu bănuia Nicolai Semionovici Leskov că bine a găsit povăruind: «Citește și încearcă să te alegi cu un folos. O să ai parte de-o bună distracție în mormânt». Închisoarea fiind și ea un mormânt, sfatul se adevărește excelent: cui îți place să învețe poezii nu se va plictisi niciodată în pușcărie - și nu va fi niciodată singur”.

Scriserile din detenție, sunt un tip de creație cu totul aparte, **texte ale suferinței**, care în ciuda vulnerabilității lor estetice, au însuși atribuții distincte. Printre altele, o **încercătură emoțională impresionantă** și o netă **valoare documentară**, ceea ce face ca, în cazul acesta, caracterul propriu-zis estetic al operei să fie trecut în planul secund al receptivității, de nu cumva chiar cu totul ignorat.

Antologia bilingvă *Unde sunt cei care nu mai sunt? / Où sont-ils ceux qui neexistent plus?* realizată de Paula Romanescu (și prefăcută de Dan Puric) depășește 500 de pagini și strânge versurile compuse de 89 de autori, de la **Haig Acterian** și **Petre Grigore Anastasis** (Puiu Năstase) la **Ionel Zeană** și **Grigore Zamfiroiu**. Acestea nu au cum să fie extrem de diferiți - unii sunt poeți consacrați, alții sunt versificatori de

ASOCIAȚIA PROFESORILOR DE RELIGIE „SF. PARASCHIVA” BACĂU
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINȚII ÎNCHISORILOR ȘI LITERATURA
CĂRCERĂLĂ”

ocazie, ceea ce explică valoarea estetică diferită a scrierilor; unii au fost închiși peste 25 de ani, alii doar câteva luni; unii au murit în închisoare, în urma torturilor fizice sau morale, alii au supraviețuit miraculos; unii au văzut închisoarea ca pe un iad (**Gh. Gorunescu-Penciu** nume te *Jilava* „cetate de doliu sufletului meu” și „demonicul vis”; **Mihai Dragodan** vede întreaga Românie, cândva *ara codrilor de brazi*, ca pe un iad carceral: „ *ara codrilor de brazi,/ Raiul dulce-al florilor,/ Ajuns să fie azi/ ara închisorilor...// ara codrilor de brad,/ Raiul dulce-al florilor,/ Transformatu-s-a în iad:/ Iadul închisorilor*”), alii precum un „iad decolorat”, un purgatoriu necesar marilor revelații etc. Dar poate că tocmai această diversitate ilustrează, tocmai, nu numai largă circulația, printre de atunci, a poeziei, ci și rolul ei esențial în conservarea identității lor spirituale...³³.

Preotul Atanasie Tefnescu spunea că „*vitalitatea unui neam, trîrea lui, forța lui stă în puterea de creație. Prin asta trăiește un neam și un individ, prin creație, și tot prin asta supraviețuiește... Din mocirla închisorii au răsunat crinii sufletului.*” Cu adevărat, în ciuda eforturilor disperate ale celor care au impus ideologia comunistă, a multiplelor metode de tortură și dezumanizare aplicate în temnițele comuniste, a interzicerii oricărei activități intelectuale pentru a se crea un mediu de imbecilizare lent dar sigur a „dușmanilor poporului”, efectul următor de hegemonie veacului românesc s-a dovedit a fi în timp cel exact contrariu. Creativitatea umană a găsit o altă cale de a străbate lanțurile, cătușele și gratiile... fără să se rupă. Dacă s-au confiscat toate mijloacele tradiționale de

³³Paula Romanescu, *Unde sunt cei care nu mai sunt?/ Où sont-ils ceux qui n'existent plus?*, Editura Beta, 2012.

comunicare și creație, prima creație inedită a foștilor deținuți politici a fost să confecționeze mijloace de comunicare originale din aproape nimic.

Mai mult decât toate acestea, mintea însă și s-a arătat a fi un univers inepuizabil de creație literară, dovedindu-se în același timp și un imens depozit de memorie. Este un fapt constatat de-a lungul istoriei umanității că suferința este mediul cel mai prielnic pentru creație, prin urmare iadul temnițelor comuniste s-a dovedit prilejul celor mai profunde creații umane. Deci, „poetul s-a născut în temniță”.³⁴

Poetul **Dumitru Radu-Udar** arată într-una din poeziile sale atmosfera infernală în care a fost nevoit să-și compună versurile:

*„Nici lini te săm, nu pot
Aici, după zăvoare
Durerea țipă peste tot
În recea închisoare [...]
i-i foarte greu ca să crezi
Închis... p-zit... cu riscuri...
Tot ce-ai făcut să-nregistrezi
Pe ale creierului discuri.”*

La rândul său, **Andrei Ciurunga**, marele poet al Canalului, zugrăvește în câteva metafore chinurile muncii de exterminare din rețeaua de lagăre a „mormântului burgheziei”, pentru a putea lăsa murturie peste veac:

³⁴<https://ortodoxiatinerilor.ro/citate-icoane-carti-poezii/poetii-inchisorilor/20914-poezia-temnitelor-comuniste-nestemate-ale-sufletelor-martirilor-romani>

ASOCIAȚIA PROFESORILOR DE RELIGIE „SF. PARASCHIVA” BACĂU
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINȚII ÎNCHISORILOR ȘI LITERATURA
CĂRCERĂLĂ”

„Am scris pe brânci, pe
coate și pe burt ,
Târându-m cu fiecare
vers.
Lumina lunii, uneori prea
scurt ,
Nu prididea s m urmeze-
n mers. [...]

Pe file de p mânt cât o
mo ie
Am pus lopata – uria
condei,
Având al turi c limara vie
A sângelui v rsat de frații
mei.”

Un alt poet, **Costin Dacus Florescu**, arat în poezia
„F r creion, f r hârtie”, jertfelnicia de care a fost nevoie
pentru a crea:

„Cu mâinile prinse-
n c tu e,
În bezna rece și
pustie,
A a f cut-am
poezie,

Pândit de diavol
dup u .
În foame, frig și
încordare,
În a satanei
nebunie,

A a f cut-am
poezie,

În gemete și
disperare. [...]

Înmormântat de viu sub lut,
Nelini tit de ce-o s fie,
A a f cut-am poezie,
În dorul cerului pierdut.
[...]

F r creion, f r hârtie,
Doar cu speranță și
credință,
În cea mai joasă umilință,
A a f cut-am POEZIE!”

Poezia din temnițele comuniste ajunsă până la noi
ast zi, este nu numai creație literară, ci și **document istoric**
care susține Adevărul. S-au scris zeci de mii de versuri, mii de
poezii despre toate aspectele vieții carcerale, începând cu
arestarea, continuând cu anchetele, viața de celulă, relațiile

dintre deținuți, motivațiile acțiunilor anticomuniste, toate cu fond de cronici rimate.

Un om excepțional, Radu Gyr, cu *slove de gând* (c ci hârtia i creionul nu existau, iar scrisul cu pai pe bocancul pr fuit era o crim aspru pedepsit) a f urit mii de versuri – hran , hain i c ldur pentru de inu ii fl mânzi, goi i înghe a i.

Atanasie Berzescu, fost de inut la Aiud, a m rturisit în cartea „*Lacrimi i sânge*” cum l-a întâlnit pe Radu Gyr: „Am avut fericirea s -l întâlnesc în curtea penitenciarului chiar când m aflam într-o stare de pr bu ire moral . A venit la mine, m-a luat p rinte te de dup umeri i mi-a zis: «*S nu ui i c noi trebuie s credem cu t rie c vom ie i afar . S -l avem pe Dumnezeu în noi tot timpul*». Am avut norocul s stau cu el mult timp. Simt i azi cum, strângându-m la pieptul lui, cu c ldura sufleteasc de p rinte, m cople ea, m fascina. El era patriarhul nostru i comandantul nostru, al Aiudului întreg. Din gura lui am cules laude i îndemn la rezisten . Îl p strez în minte i-n suflet pân la moarte” i tot el spunea: „*În Aiud, Radu Gyr L-a adus pe Iisus în celul . L-a coborât de pe Cruce i L-a adus al turi de noi pe rogojina cu lib rci, spre îndumnezeirea omului. Îi tiam cu to ii poeziile pe dinafar i a teptam cu ner bdare urm toarea crea ie care s ne bucure, s ne îmb rb teze.*”

Cu durere și cu nădejde, mulți dintre ei au biruit, trăind vremea când lanțurile au căzut și timpul învierii a sosit. Amintirile acelor timpuri întunecate nu trebuie s se tearg nicicând, pentru a nu se mai repeta, ceea ce au tr it ei în celule.

Voi n-ați fost cu noi în celule (Radu Gyr)

ASOCIAȚIA PROFESORILOR DE RELIGIE „SF. PARASCHIVA” BACĂU
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINȚII ÎNCHISORILOR ȘI LITERATURA
CĂRCERĂLĂ”

Voi n-ați fost cu noi în
celule
s știți ce e viața de bezne,
sub gheare de fier , cu guri
nes tute,
voi nu știți ce-i omul când
prinde s urle,
strivit de c tu e la glezne.
Voi n-ați plâns în palme,
fierbinte,
str punși de cuțitul trădării.
Sub cer f r stele, în drum
spre morminte,
voi n-ai dus povara
durerilor sfinte
spre slava și binele țării.

Voi nu știți în crunta-
nchisoare
cum minte speranța și visul,
când u ile grele se-nchid în
z voare,
i-n teama de groaznică lui
în cle tare
pe sine se vinde învinsul.
Când porțile sparge-se-or
toate
i morții vor prinde să urle,
când lanțuri și ziduri cădea-
vor sf rmate,
voi nu știți ce-nseamnă
nvierea din moarte,
c ci n-ați fost cu noi în
celule.

E greu de în eles pentru omul modern de azi ce a
însemnat atunci temni a comunist i ce rol a avut poezia
lui Gyr în acel context. F r ea mul i s-ar fi pr bu it. Iat
ce rol major poate avea poezia în viața omului”.³⁵

A a cum, de-a lungul istoriei sale, românul i-a
cântat în poezie dorul și jalea, tot a a a f cut i în
spatele gratiilor. Departe de copii și de soție, **Radu Gyr**

³⁵[DANIELA SONTICA: Radu Gyr, “Patriarhul nostru de la Aiud”](#)

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

crează un *Cântec de leagăn*³⁶, în care îți alină dorul de
cei dragi:

*Dormi copilul mamei, nani, nani,
a plecat și ultimul lăstun.*

*Ruginir plopilor și tufanii
și din temnița ce-ți surpă anii
nu s-a mai întors tăticul bun...*

*Nani, nani, mâini de crin plâng pânze,
La fereastră plâng și ploii.
Lupii beznelor rânjesc la pânze,
Țara-ți toată temnițe flămânde
și tăticu-ți dus de lângă noi.*

*Nani, nani, tata nu mai vine,
mama stă cu sufletul răpus.
Cine să-ți mai spuie basmul, cine
să-ți sărute pleoapele senine?
Mama plânge și tăticu-ți dus.*

³⁶ <http://www.cuvantul-ortodox.ro/radu-gyr-105-ani-de-la-nastere-35-de-la-adormire-poezia-lui-era-pentru-noi-haina-si-hrana-apa-si-caldura/>

*L-au svârlit în temniță dușmanii
pentru sfânta-i lege din str buni.
Or s -i ning peste tâmple anii,
s cre ti mare, puiul mamei, nani,
Neamul și părinții să-ți r zbuni.*

Poezia din închisorile comuniste este ceva deosebit în literatura română , în spiritualitatea ortodoxă și în istoria poporului român. De aceea, socotim că este foarte important să o facem cunoscută și să înțelegem ceea ce li s-a întâmplat înainta ilor no tri.

CR CIUN ÎNTEMNIȚAT

*„Natura omului e
liber dar libertatea
absolut nu e în creație ci în
Creator.” (Valeriu Gafencu)*

Gorb nescu Cristina Mihaela
Liceul Tehnologic D rm ne ti

Libertatea omului este una ontologică și are sorginta în legătura strânsă cu Dumnezeu. El este Izvorul libertății și posibilitatea de a fi unic a fiecăruia. Poporul român este o națiune care are o legătură strânsă cu divinitatea. Paginile de istorie ne prezintă oameni

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

ale i ai neamului care în situații extreme aveau parte de o
tr ire i de libertate dincolo de timpul în care tr im.

Perioada comunist este un reper important în genealogia românilor deoarece pe lângă momentele crunte ce le-a determinat, acest regim politic a dat na tere unor oameni iubitori de neam, de Dumnezeu și de frumos. Deținuții politici din acel timp sunt, pentru noi cei de ast zi, repere importante de statornicie i de moralitate. Ace tia au fost cei care prin suferința lor au ajuns la plinătatea destinului soteriologic.

Temnițele comuniste au fost locuri de o aspr suferință și de o îngrădire excesivă a libertății. În ciuda acestui lucru, unii dintre cei care au fost în acele locuri au avut parte de libertate absolut . Afirm acest lucru deoarece ei au avut o leg tur ființială cu Dumnezeu de unde primeau puterea de a merge mai departe. Carcera a fost locul de unde au ie it la lumin cele mai frumoase tr iri ale relației cu Divinitatea și m rtoriile unui respect deosebit pentru neamul românesc. Ființa umană, atunci când este îngr dit , afl cu adev rat valoarea pe care o are i mai ales destinul ce i-a fost h r zit de Dumnezeu.

În ziua de ast zi libertatea este prost înțeleasă deoarece nu mai are același fundament. Un om liber este un om responsabil care are un destin de urmat i un Dumnezeu deasupra. P timitorii din carcere erau

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

tocmai acești oameni liberi ființial și nu trupește. Chiar dac erau în crunte suferințe ei au reușit să lase posterității prin scrierile lor, adevărate tratate de iubire frățască și de neam. Nici unul dintre ei, indiferent de cât suferea, nu își schimba felul de a fi și nu uita că are misiunea de a fi liber în Dumnezeu., *„Puneți-mi lanțuri și c tu e s sune scrânetul hain i mii de lac te la u e, eu cum am fost, a a r mân”*³⁷.

Literatura scrisă de cei din carcer este o adevărată comoară pe care o avem de la înaintașii noștri. Aceștia au avut în scris toate trăirile și toate momentele pe care le aveau. Au petrecut închiși mulți ani și multe sârbători au fost zile obișnuite de chinuri între patru pereți. Astăzi avem o serie de opere scrise de aceștia care merită menționate.

Operele la care vreau să fac referire în mod special, sunt acelea care descriu viața deținuților în perioada sârbătorii Nașterii Domnului. Această sârbătoare este una a bucuriei și a speranței că Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Om asemenea nouă afară de păcat. Această sârbătoare este determinată de perioada Crăciunului, o perioadă ce se desfășoară în sufletul fiecăruia bucurie și zâmbet. Nu întâmplător am făcut referire la literatura carcerală care descrie această perioadă, deoarece

³⁷ Radu Gyr, poezia *Crezul* în vol *Poezia în c tu e*, Editura Omniscope, p. 6.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

sufletele deținuților erau cuprinse de o bucurie mare în ciuda suferinței.

Una dintre operele care descrie tririle celor înc tușați în această perioadă este cartea „ *Cr ciun întemnițat*”. Această lucrare este plină de mrturii ale celor care au suferit și i-au cântat surghiunul pe ritm de colind. În acest sens, deținutul Petru C. Baciuc afirmă : „*Am cântat pân noaptea târziu toate colindele din coplăria noastră râvnit acum- plecat pe nesimțite și pentru totdeauna c tre cer. Cu ele am umplut v zduhul sufletelor noastre surghiunite și am adus osanale nemuririi lor*”³⁸.

Această mrturie este încărcată de însemnătate prin faptul că sufletele surghiunite ale mrturisitorilor în lțau colinde Lui Dumnezeu chiar dac sufereau. Tririle lor erau animate de colindele copilăriei care-I făceau să trăiască o pseudo-libertate, aceea a amintirilor. Unirea lor cu cerul prin intermediul colindului era una profundă prin faptul că smerenia în care S-a nscut Hristos era trăită de ei prin intermediul pereților carcerii.

Tririle ce le aveau ei de *Cr ciun* sunt cantate în versurile poeziilor care sunt adevărate opere

³⁸ Fundația George Manu, *Cr ciun întemnițat Sărbătoarea Nașterii Domnului în temnițele comuniste și după eliberare în amintirile mrturisitorilor* Editura Evdokimos, 2016.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

lirice încrcate de emoție și de bucurie sfânt .
Am rciunea din sufletul mrturisitorilor este o suferință
a omului care vrea s - i tr iasc libertatea dar este
îngr dit de limitele unor oameni care sunt ei îns i robi.
Fiecare poezie scris în carcer ascunde tr irile i
emoțiile fiecăruia dintre cei care le-au compus: „
*Cuvine-se-n genunchi a ne supune/acestei nopți de-
ntoarcere la noi,/ când mâinile-nfloresc în rugăciune/ i
cruce-n matc timpul înapoi.// Vis m podoabe-n pomii
ce ne-mbie,/ întindem, goale, degetele-n zbor,/ iar brazii
no tri s-au f cut sicrie, uitarea ninge-n cetinile lor.*”³⁹.

Universul creionat i imaginat de fiecare
dintre ace ti m rturisitori reprezint adev rate tablouri
de iarn sumbr peste care domne te o t cere funebr .
Singurul lic r de lumin care str pungea n meții
existenței lor era rugăciunea care topea gheața
singur t ții de pe inimile lor însetate de iubire și bucurie.
Colindele ce le compuneau sau le cântau m rturisitorii
din temnițele comuniste transmiteau acea stare de
singur tate i de dor dup autentic i neam.

Limbajul acestor cântece este unul
personalizat, dorul fiind personificat în magii care
aducea vestea bun iar fereastra reprezenta amintirile pe
care le aveau fiecare dintre ei. Cântecele intonate de ei
aveau un ison al suferinței și al carcerii. Ceea ce trăiau ei

³⁹ Ibidem, *Cr ciun penitent – de Andrei Ciurunga*.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

era un Craciun nou, unul al durerii și al neputinței: „ *Sub fereastra amintirii ne-adun m./Sufletul de alt dat -l colind m./ Cad n me ii i pierim/ F r cruce, f r ar , velerim!/ Trec în caravan magii dorului,/ Peste fruntea rece-a lupt torului./ Brazii ard în vatra vechiului c tun,/ Noi pornim colindul unui nou Craciun.*”⁴⁰

Noul Craciun de care este vorba în versurile citate este o altă existență pe care ei o trăiesc și o experimentează în fiecare zi. Acesta nu este pentru ei un moment de bucurie ci de tristețe și durere după momentele frumoase ce le-au trăit. Sensul acestor scrieri este cu totul schimbat în viziunea lor.

Tot ceea ce au trăit ei, să ne fie model de demnitate și de respectare a adevăratelor valori care contează. Nimic în această lume nu ne oferă libertate mai mare decât viețuirea în Hristos. Robii Domnului din temnițele comuniste au transformat acele încăperi în altare de jertfă și locuri unde Dumnezeu era prezent.

Bibliografie:

- 1 Bejan, Dimitrie, Oranki – *Amintiri din captivitate*“ Editura Tehnic , București, 1995.
- 2 Gyr, Radu, volumul *Poezia în c tu e*, Editura Omniscop, București, 1995.

⁴⁰ **Dimiric Bejan** – „Oranki – *Amintiri din captivitate*“ Ed. Tehnic , București, 1995, p. 20.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

3 Manu, George, *Craciun în temnițat - Srb toarea Nașterii Domnului în temnițele comuniste și după eliberare în amintirile mrturisorilor*, Editura Evdokimos, Bucure ti, 2016.

FILE DIN NOUL MARTIROLOGIU

Prof. OLARU BRÎNDU A
coala Gimnazial „Domnița Maria” Bacău

Perioada secolului al XX-lea a fost una foarte controversat datorit evenimentelor care au schimbat enorm societatea. Regimul Comunist s-a instaurat în 1947 pân în iarna „sângeroas ” din anul 1989, iar în Europa pân în anul 1990 la c derea zidului Berlinului care împ rțea Germania în dou .

Aceast perioad este consacrat în paginile istoriei, dar mai ales, în conștiința noastră ca și popor l sând urme destul de vizibile din prisma intelectualist , cât i din cea a Bisericii. În aceasta etap politic , personalit țile din cele dou p turi sociale au avut de suferit deoarece ideologia marxist nu se potrivea cu principiile ecleziastice i nici cele intelectuale: muncitorul (partizantul) era ridicat la rag superior, iar burghezii și intelectualii au fost coborâți la rangul de slug . Este bine cunoscut cazul marelui om politic din

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

acea perioadă, Iuliu Maniu, șeful Partidului Țărănist, care a fost un democrat de tip occidental, format în Ardealul Austro-Ungar. Acest titan politic a fost arestat și condamnat de comuniști care l-au declarat inamicul numărul unu al „democrației socialiste”.

Ideologia comunistă a dorit să îl coboare pe Dumnezeu de pe tronul slavei Sale, urcând pe un tron al divinității știința, astfel cuvintele lui Friedrich Nietzsche, „Dumnezeu a murit” fiind foarte bine tiprite în gândirea conducătorilor. Prin această gândire și prin fapte, comunismul a umplut cerul cu martiri români care s-au jertfit pentru țară, neam și, foarte important, pentru credința în Dumnezeu.

Nu sunt puțini acești oameni care s-au jertfit și care au primit cununa martiriului. Acești oameni au fost închiși în lagăre și în închisori, au suferit chinuri groznice. Dintre cei vrednici de pomenire, amintim pe Valeriu Gafencu, Prințele Gheorghe Calciu-Dumitreasca, Prințele Justin Pârvu, Petre Țuțea, Radu Gyr, Mircea Vulcănescu, Arhimandritul Gherasim Iscu, Prințele Ilie Cleopa, Prințele Dumitru Stăniloae, Prințele Steinhardt.

Una dintre personalitățile Rezistenței este Valeriu Gafencu, născut în Basarabia, în Ajunul Crăciunului anulului 1920. În anul 1940 Basarabia fost ocupat de Armata Comunistă, ca urmare a pactului Ribbentrop-

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Molotov. Astfel se face c Valeriu a trecut Prutul
ajungând la Ia i, unde s-a înscris la Facultatea de Drept.
În 1941 a început r zboiul germano-sovietic, cu
participarea românilor. A fost dat o lege sever care
condamna orice activitate subversiv . Valeriu a fost
arestat împreun cu un grup de tineri elevi din Ia i i
condamnat la 25 de ani de munc silnic , de i nu era
vinovat decât exclusiv de educa ia moral i na ional
pe care o sus inea. Prin urmare, el s-a sim it liber de
orice vinov ie. A a se face c în ianuarie 1942 a fost
adus la penitenciarul Aiud, cu lan uri la mâini i la
picioare, pentru a executa nemiloasa condamnare.⁴¹

Pe parcursul anilor de temniță, Valeriu a avut o evoluție
duhovniceasc imens , acest lucru observându-se din
scrisorile sale cu familia, poeziile sale, m rturiile multor
camarazi de-ai lui i ai oamenilor pe care Valeriu i-a
convertit la dreapta credință, de pildă pastorului evreu
Richard Wumbrandt. (Fragment din scrisoarea lui
Valeriu Gafencu din data de 21 Iunie 1943: „*O zi uria !
M-am spovedit, m-am împ rt it. Tr iesc momente mari,
cele mai mari din via a mea! O r scruc e a vie ii! M-am
l sat cu totul în voia lui Dumnezeu*”⁴². Din acest
fragment putem s observ m iubirea pe care o are față

⁴¹Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos – Document pentru o lume nou* , Editura Bonifaciu, p. 13.

⁴²Idem, p. 130.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

de Taina cea Mare a cretinismului dar și smerenia și mai ales credința pe care o are, acest fapt îl observăm din ultima propoziție. Dacă citim toate scrisorile o să observăm evoluția spirituală. Pentru a demonstra această ipoteză voi mai da fragmente din scrisorile trimise de la Galda (1946-1948): „Mă odihnesc la gândul de ruiii totale și al jertfei permanente. Mi-e drag Cruccea. Și eu port o cruce. Simt iubirea Mântuitorului Hristos și la El alerg când vin ispitele asupra părții mele trup. Și Domnul mă ajută și-mi dă puteri și birui răului. Cât este de bun Dumnezeu!”, „Tocmai a venit proprietarul viei. Are ochelari de soare. Când l-am văzut, mi-am amintit că sunt pușcăria care lucrează pe moartea lui. Gândul acesta mă smerește. Dar Dumnezeu îmi trimite bucuria cea mare. Lucrez pe lângă mântul lui Dumnezeu. Oamenii sunt mândri și nu vor să vadă că Unul singur este Dumnezeu până la toate: Hristos!”)

Un alt moment care îi creionează sfințenia lui Valeriu, „SFÂNTUL ÎNCHISORILOR”, a avut cum l-a numit Pr. Nicolae Steinhardt, este venirea pastorului Richard Wumbrandt în camera 4 din Târgul-Ocna, care se afla la parterul închisorii. Convertirea lui Richard la ortodoxie nu se putea fără dragostea și răbdarea pe care Valeriu a avut-o față de pastor. Un episod semnificativ care demonstrează împlinirea poruncii creștine „IUBE TE-ȚI APROAPELE!” este momentul în care

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Valeriu a primit 10 grame de streptomycin , care putea să îi salveze viața, fiind grav bolnav, dar el a ales să îi dea acest medicament pastorului, salvându-i astfel viața.

Pe langă toate aceste fapte care îl definesc pe Valeriu ca un bun creștin, iubitor de Dumnezeu, de Cuvântul S u i de oameni, el a avut și lucrări intelectuale în care tratează teme în strâns legătură cu valorile creștine , de pildă smerenia. Exemplu este poezia „Dor” prin ale cărei versuri „respir ” smerenia, dar și mrturia stării de har, bucuria lăuntrică de floare paradisiacă crescută din suferință și lacrimi. „Trăiesc flăcău, trăiesc o bucurie/ Frumoasă ca un crin din Paradis. /Potirul florii e mereu deschis/ și-i plin cu lacrimi și cu apă vie; /Potirul florii e o-mprărie.”

O altă poezie care dezvăluie credința în Dumnezeu este „Mina” : „Iisuse Doamne, vino-n zori,
/Te cheamă cei din închisori, /O, vino, mina luminează ,
/Pe noi ne binecuvintează !”

Dintre cei mulți care au scris în celule (Radu Gyr , Nichifor Crainic, Vasile Voiculescu) sunt poeții care nu au reușit să pună pe hârtie creațiile . După 90’ au fost publicate poeziile ale poezilor din închisori . Poeziile din închisoare erau răspândite prin viu grai sau prin codul Morse, (bătut în perete sau prin conducte sau prin efectuare nodurilor pe o bucată de ață).

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Un mare poet al închisorilor este Radu Gyr. Acest poet a scris multe poezii în închisori și în libertate. A fost condamnat la moarte pentru poezia „Ridic -te, Gheorghe, Ridic -te, Ioane”. Din versurile lui, poezia care a circulat cel mai mult și care a însemnat cel mai mult pentru sufletul în restriște al osândiților a fost „Iisus în celul ”: „Azi noapte Iisus a intrat în celul . /O, ce înalt și ce trist era Christ!/ Luna a intrat după El în celul / și-L făcea și mai înalt și mai trist...”.

O altă lucrare duhovnicească insuflată de Dumnezeu prin Sfântul Duh este „Cele 7 cuvinte” a părintelui Gheorghe Calciu-Dumitreasa. Această lucrare este intitulată „apte cuvinte”, deoarece sunt apte predicii din postul Paștelui celor trei tineri, în perioada în care părintele era profesor la seminarul din București. Aceste prelegeri erau ținute miercuri, când părintele slujea. Părintele opina că această lucrare este insuflată de Duhul Sfânt fiindcă luna se gândea ce să le spună tinerilor, iar miercuri seara îl insufla Duhul Sfânt astfel scriind aceste cuvinte umitoare de învățătură pentru tinerii care îl căutau pe Hristos într-o perioadă ateistă. (Primul cuvânt „Chemarea”: „A venit acum vremea, tinere, să auzi un glas care te cheamă. Un glas pe care nu l-ai mai auzit; sau poate da, dar pe care nu l-ai înțeles și nu l-ai ascultat. Este glasul lui Iisus! Nu tresari, nu te mira, nu zămbi neîncrezător, tânărul meu prieten! Glasul care te

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

cheama nu este al unui mort, ci al unui inviat. El nu te striga din istorie, ci din adancul propriei tale finite.”). Iubirea de frate cap t semnificații adânci, căci părintele, afladu-se în închisoarea Jilava, i-a t iat venele pentru a-l salva de la moarte pe Constantin Opri an. Astfel t indu-i venele, sângele care curgea l-a strâns într-o gamela pentru a l sa s se ridice la suprafața limfa și dându-i lui Opri an s o bea îi mai prelungea viața.

Poporul nostru are obligația morală să îi comoreze pe ace ti martiri ai neamului nostru, c ci prin sângele v rsat în închisori, de la cei tineri pân la b trâni, s-au sp lat p catele noastre ca și națiune. O misiune pe care o avem noi, ca profesori de religie, este propov duirea memoriei Sfinților din lagărele comuniste din patria noastră , tinerilor care au nevoie de modele în societatea în care viețuim.

S ne rug m Sfinților Martiri din lagărele comuniste pentru a ne mijloci rug cinea nostr c tre Bunul i Milostivul Dumnezeu i c tre Maica Domnului.

MOARTEA PĂRINTELUI ȘERBAN ÎN MEMORIILE SENIORULUI P.N.Ț. ION DIACONESCU

Pr. prof. Ionu Cristea
Liceul Tehnologic Onești

Dacă ne-am lăsat vreodată învinși de curiozitate și ne-am propus să aflăm prin ce au trecut tinerii din România anilor de după cel de-al doilea Război Mondial, deschizând chiar și pentru o clipă paginile unuia dintre prea puținele jurnale cu mărturiile celor ce au trăit pe viu experiența carcerală caracteristică represiunii comuniste, nu se poate să nu fi fost captivați definitiv de lectura în sine. Mulți ar putea reînvăța să citească de plăcere dacă se identifică cu cel puțin câteva dintre personajele principale respective secundare, pozitive sau chiar negative ale acelor pagini. Literatura carcerală ne face să descoperim ceva ce ne este comun fiecărui dintre noi și care se află profund în adâncul ființei noastre în integritatea ei, în conștiință. Este o stare emoțională greu de descris, un amestec de eroism, patriotism și omenie, situate ca o scânteie în mijlocul unei încăperi reci, umede și întunecate, o atmosferă nefavorabilă combustiei și care amenință să o stingă. Pe scurt o confruntare între curaj și frică, timpul acela și rit

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

din calendar și care ne poate apărea oricui ca durând o clipă sau o vinerie și care depinde de fapt de atitudinea pe care fiecare om și suntem atât de diferiți, o nutrește în proximitatea morții. Sigur că lecturarea acestor jurnale cu memorii carcerale din postura cititorului omniscient care trăiește experiențele deținuților politici din temnițele comuniste prin intermediul imaginației sale și în siguranța unor condiții de oarece confort, se poate să influențeze percepția noastră cu privire la pășaniile personajelor. Ba chiar s-ar putea să ne creeze, unora dintre noi și un sentiment de fină vinovăție, în cazul unor conștiințe mai scrupuloase. Oricum ar fi, un lucru este sigur, odată trecut prin experiența lecturii, a vieții ce să mai zicem, carcerale, literatura beletristică ne va apărea dintr-o dată ca un gen literar care poate să ne mai aștepte vreme îndelungată pentru a-i deschide copertile.

Literatura carcerală, prin faptul că este ancorată atât de bine în atât de cruda realitate, ne ajută să conștientizăm faptul că filmele noastre americane sunt mult mai bune ca cele originale de la Hollywood, cu actori bine plătiți și mai ales cu final, prea de multe ori fericit. Absurdul prigoanei comuniste asupra a tot ceea ce nu a însemnat partidul unic, a făcut ca în toate sferele vieții umane precum și în toate domeniile de activitate din România, să sufere mutații înfiorătoare. Literatura de rezistență, spre exemplu,

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

scris cu atâtea riscuri și în condiții atât de dificile, uneori criptate de-a dreptul pentru ca în cazul descoperirii după o foarte probabil percheziție Securității să nu aibă nimeni de suferit, îmbracă de obicei forma jurnalelor. (*Jurnalul Fericirii* atât de vestit al lui N. Steinhardt, *Jurnalul* lui Mircea Zăciu, *Jurnal* cu Petre Țuțea al lui Radu Preda sau *Jurnalul* inginerului Ursu care a plecat cu viața această seară după dreptate, manifestat prin aternerea gândurilor pe hârtie, sunt doar câteva exemple în acest sens. A existat desigur și celebra *Ostinato* a lui Paul Goma care a făcut impresie peste hotare și care i-a adus supranumele de Soljenițîn roman. Au existat și alte lucrări, nu prea multe e drept, aparținătoare a ceea ce s-a recunoscut îndeobște sub numele de literatură de sertar care au cunoscut lumina tiparului în anii 90 după ce au scăpat de cenzura autorităților comuniste. Cu mare bucurie am descoperit la acest capitol și pe Ion Diaconescu, vestitul senior P.N.Ț. ca autor al cărții sugestiv intitulată *Temnița destinul generației noastre*. Cu un vădit talent scriitoricesc domnul Ion Diaconescu, merituri se încadrează din debutul lucrării sale ca hotărârea de a consemna aceste amintiri provenea și dintr-o nevoie sufletească personală, ele fiind un fel de spovedanie a mea față de mine însumi.⁴³ Aceste amintiri nu au fost scrise pentru a

⁴³ Ion Diaconescu, *Temnița destinul generației noastre*, Ed. Nemira,

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

fi date publicității, nici n-ar fi avut cum din moment ce anul redactării lor, 1985, se afla în cea mai neagră decadă a regimului ceaușist, ci ca să constituie atunci când va veni adevărata libertate, dacă va veni, o adevărată istorie a acelor vremuri, un veritabil act de acuzare al epocii comuniste.⁴⁴ Zoe Petre murturisite în prefața acestei cărți că statistic vorbind, aproximativ un sfert din societatea românească a suferit, direct sau indirect, efectele acestei represiuni ce a distorsionat profund și identitatea unor instituții fundamentale ale statului, în primul rând a justiției.⁴⁵ Totodată el afirmă că în aceste condiții nici o istorie a deceniilor postbelice nu se poate scrie fără un examen riguros al realității și al imaginarului represiunii.

Trecut pe rând prin penitenciarele Jilava, Aiud și Râmnicu Sărat, precum și prin lagărele de muncă de la Baia Sprie și Nistru, domnul Ion Diaconescu, fruntaș al tineretului țărănist în momentul arestării experimentează regimul penitenciar al perioadei de tristă amintire. Descriind chipuri de intelectuali îmbrăcați în haine de deținuți, mulți dintre ei găsindu-și sfârșitul în temniță, el scoate în evidență și asasinarea

București, 1998, p. 7.

⁴⁴ *Op. cit.*, p. 8.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 5.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

p rintelui erban ce s-a petrecut în colonia minier de la Baia Sprie.

Baia Sprie era o foarte veche min metalifer din care se exploatau o serie de minereuri din care se extr geau apoi, prin flotație și topire, așa-numitele metale neferoase, plumb, zinc, cupru etc. Amintirile despre teribilele condițiuni de muncă de acolo sunt permanent vii în mintea mea și merită menționate. La majoritatea locurilor de munc , din cauza adâncimii mari, c ldura era insuportabil . Aceast c ldur , asociat cu umezela dat de pic turile de ap din pânza freatic , ce curgea permanent din tavan i cu praful provocat de perforatoare creau o atmosfer în bu itoare, irespirabil . O bun parte din locurile de munc rezervate deținuților, funduri de galerii, puțuri, abataje izolate etc., nu aveau decât un singur acces, a a c , de fapt, nu exista un circuit al aerului, ventilația fiind ca și inexistentă. Mina era dotat cu compresoare puternice care asigurau aerul comprimat pentru funcționarea perforatoarelor și în același timp aerul pentru ventilația locurilor de muncă, deoarece nu exista o aerisire natural . Perforatoarele erau prev zute cu injecție de apă care trebuia s preia praful, dar adesea apa nu funcționa și un perforator lucrând pe uscat, degaja nori de praf în întregul abataj, f r s mai

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

vorbim de praful rezultat prin rulara materialului excavat, spre rostogoale sau pentru rambleeri.⁴⁶

În asemenea locuri, foarte puțin aerisite, cldura era în buitoare, iar hainele, ude de sudoare și de apa ce curgea din tavane, nu mai puteau fi suportate pe piele. Oamenii aceia care în mod frecvent lucrau în pielea goală, în lumina palidă a lampilor cu carbid, cu pielea neagră lucind de sudoare, încovoiați de efortul depus, reprezentau cel mai autentic tablou de infern. Atmosfera umezită și caldă, asociată cu praful și murdăria constituiau un mediu excelent pentru tot felul de ciuperci, astfel că majoritatea deținuților aveau corpul invadat de eczeme.⁴⁷ De fapt, viața în subteran, la 300-400 m adâncime, era istovitoare chiar dacă nu făcea nimic. Majoritatea deținuților, fiind istoviți de condițiile de acolo, urmau să scape și anume să facă tot posibilul pentru a scăpa de la Baia Sprie.

Dar problema era foarte dificilă, căci oricine ar fi plecat de la Baia Sprie în altă parte ar fi deconspirat existența acestei colonii, știrea ar fi ajuns în afară și astfel s-ar fi pus capăt secretului privind munca în mină a deținuților politici, or acest secret trebuia păstrat cu strictețe. Oamenii sperau totuși și

⁴⁶Ibidem, p. 89.

⁴⁷Ibidem, p. 90.

f ceau tot felul de încercări disperate pentru - i atinge scopul.

A a de pild îmi amintesc, între altele, c într-o zi, doi deținuți au refuzat categoric să mai intre în min , declarând c sunt bolnavi i c nu mai pot face față muncii respective. Poate că n-aș fi reținut acest incident dac el n-ar fi avut urmări tragice.

A doua zi dup acest refuz i dup ce se încercase introducerea acestora cu forța în min , s-a ținut o adunare cu toată colonia pentru a se prelucra cazul, a a cum se obi nuia. Conducerea coloniei i-a amenințat pe cei doi prin oameni de încredere ai administrației dintre deținuți, i-au criticat pentru poziția lor negativ față de muncă etc., m rog, întregul scenariu obi nuit în asemenea cazuri. Dar degeaba, ei au rmas fermi pe poziția lor.⁴⁸

În această situație, administrația a g sit până la urm o soluție pentru unul dintre deținuți, și anume l-a trecut la buc t rie unde mai era un loc liber. Pe cel de-al doilea, un preot cu numele Șerban, l-a l sat, provizoriu, până la g sirea unei soluții, la suprafață, să fac diverse corvezi în colonie.

Pe p rintele Șerban îl reținusem cu ocazia unei chemări la biroul coloniei. Eram frecvent chemați la această gref improvizat unde ni se luau tot

⁴⁸ Ibidem, p. 91.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

felul de date personale, fiind probabil, undeva sus, se făcea permanent studii privind organizarea și reorganizarea acestei mase uriașe de deținuți. Părintele erban era din întâmplare chemat înaintea mea și ascultam foarte interesat răspunsurile pe care le dădea la întrebările gardianului respectiv. Așa am aflat că era preot pe undeva prin Dobrogea, că făcea parte dintr-o organizație de rezistență etc. Când a fost întrebat care-i profesia soției, el a răspuns cu foarte mult naturaleză:

-Preoteasă !

Gardianul, neobișnuit cu un asemenea răspuns și neavând în nomenclatorul său o asemenea profesie, a ripostat enervat:

-Ce-i aia preoteasă ! Ce a fost înainte?

La care părintele erban a răspuns, iar eu senin:

-Domnișoară !

La acest răspuns, gardianul n-a mai putut suporta, l-a înjurat și l-a dat afară. Nu știu cum a completat până la urmă rubrica respectivă, dar dialogul acesta, plin de umor, mi l-a făcut simpatic pe părintele erban.

Într-o masă la suprafață, el a fost pus să paveze cu piatră o alee care ducea la WC-ul coloniei. A lucrat vreo două zile cu piatra strâns în jurul barurilor. După aceea, cum piatra respectivă s-a terminat, gardianul care-l supraveghea i-a zis să ia altă piatră din spatele

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

unei barci, din a-a-zisa zonă interzisă care era formată dintr-un coridor lat de vreo 2-3 m ce înconjura colonia până la gardul despărțitor al lagărului. Deasupra gardului, chiar în apropierea locului respectiv, se găsea prepeleacul unde stătea unul din securitii de pază. Gardianul care-l supraveghea i-a atras atenția securistului din prepeleac să-l lase pe pârintele erban să adune pietre de acolo în vreme de vreo două ore acesta i-a continuat treaba liniștit.

La un moment dat, pe când mă aflam la biroul tehnic, am auzit un foc de armă și ni se gemete. Alarmat, am ieșit imediat în curte. Gemetele veneau de undeva, de după baracă. Gardianul din curte striga cu disperare la securistul din prepelec.

-Nu trage, tovarășe, nu trage! Dar acesta, cu un calm desvârșit, n-a ținut seamă de nimic, i-a armat iarăși puca și a tras, în vâzul tuturor, al doilea foc în cel care gemea. Era pârintele erban. Au sosit, într-o fugă, directorul coloniei și alți gardieni, l-au ridicat și l-au dus la a-a-zisa infirmerie, dar totul a fost zadarnic. Pârintele erban murise!

Ce se întâmplase de fapt!? Securitii din prepeleacuri se schimbau la câteva ore, gardianul vorbise cu securistul din tura precedentă care-l lăsa să ia piatră, dar acum venise un alt securist în tură și nici gardianul, nici pârintele erban nu sesizaseră că acesta s-

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

a schimbat. Probabil că nici securistul plecat nu-l prevenise pe cel proaspăt venit să-l lase să ia piatră în continuare.⁴⁹

Întreaga colonie a fost ocată de cele întâmplate. Toți ne dădeam seama că viața fiecăruia dintre noi era în întregime la discreția temnicerilor noștri care, oricând, invocând cel mai mic pretext, puteau să ne curmeștirul zilelor, totul petrecându-se ca un simplu fapt divers.

Toți deținuții au pus problema riscului pe care și-l asumau parcurgând cei vreo 50 de metri de la poarta coloniei la puțul minei printr-un cordon de securități. Pe bună dreptate, ne temeam că dacă, din întâmplare, vreun deținut se împiedica și cădea pe acest traseu, securitățile din cordon ar fi putut deschide focul considerând acest fapt ca o intenție de evadare.

Spiritele erau foarte agitate și pentru a calma situația, administrația a început să constituie pe același traseu, un al doilea cordon, de data aceasta format din gardieni, amplasat între securiști și deținuți, care ar fi avut rolul să-i protejeze pe deținuți de furia securiștilor.⁵⁰

Asupra cauzelor celor întâmplate piererile erau împărțite. Cei mai mulți considerau că totul a fost organizat de către administrație, cu scopul vădit

⁴⁹ Ibidem, p. 92.

⁵⁰ Ibidem, p. 93.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

ca deținuții să înțeleagă ce soartă îi așteaptă pe cei care refuză munca. Împotriva acestui punct de vedere ar fi pledat, între altele, faptul că gardianul care supraveghea lucrarea pe reaua un om foarte cumsecade și atât el, cât și directorul coloniei, Vancea, pe reaua efectiv impresionau de cele întâmplate.

Se poate merge și pe ipoteza că a fost o simplă neînțelegere, dar atunci se poate obiecta de ce securistul a mai tras și al doilea foc, când gardianul îi striga să nu tragă, iar victima se zburtea jos rănit.

De fapt, prin acel loc, nici cel mai teribil cascador din lume nu ar fi putut evada. De la marginea acestui coridor până la gard era un taluz de piatră aproape vertical, înalt de vreo doi metri, pe care se sprijinea gardul solid, de circa 4 metri în înălțime, având sârmă ghimpată, iar peste ele prepeleacul securistului dotat cu pușcă mitralieră. De asemenea, la gard, în exterior, în continuare, se găsea pant abrupt și golă la muntelui, greu de urcat și pentru un iepure. O evadare în atare condițiuni era de neconceput.

Nu știu dacă este adevărat ipoteza că uciderea a fost premeditată, dar în mod cert cele întâmplate ar fi în ce spirit erau educați soldații de pază. Securistul respectiv, deși a văzut că deținutul lucra și că nu avea nici o intenție sau posibilitate de a evada, l-

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

a ucis totu i, cu sânge rece, de la câțiva metri, ca pe un câine, f r nici un fel de somație.

Dup isprava f cut , el a r mas mai departe lini tit în post, ca i cum nimic nu se întâmplase. Mai târziu, au sosit niște ofițeri în prepeleac, au discutat ceva, toți vorbeau și se amuzau ca la o partid de vân toare. Uciga ul a mai fost v zut de multe ori dup aceea, f cându- i tura în diverse posturi, în bun dispoziție, deci nu s-a luat nici o m sur împotriva lui. Poate c a fost chiar decorat!

„Prin această demonstrație cinică de forță, desigur că organele Securității voiau să ne arate, înc o dat , c viața noastră nu face pentru ei doi bani. Trebuia s ne simțim terorizați permanent, niște paria cu moralul total la p mânt.”⁵¹

IZOLAREA DE LA PENITENCIARUL RÂMNIC

Prof. Cristea Carmen Elena
coala Nr. 1 Târgu Ocna

Seniorul P.N.Ț, Ion Diaconescu afirmă în lucrarea sa *Temnița, destinul generației mele* publicat la Editura Nemira în 1998, c în construcția lui sufleteasc ” s-au înr d cinat din copil rie dou idei

⁵¹ Ibidem, p. 93.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

fundamentale: libertatea și dreptatea!”⁵² Iar p rintele Nicolae Steinhard define te libertatea f când referire la o spus a filozofului Brice Parain: „Dac vrem s fim liberi nu trebuie s ne fie fric de a muri, asta-i tot”⁵³ A adar curajul fizic în fața morții. Un asemenea curaj i-a ținut în viață în cele mai cumplite condiții cu puțință și pe ce ce au suferit ani grei de temniță în gulagul comunist din România. Iat câteva m rturii din partea unui supraviețuitor și martor nemijlocit al ororilor comuniste din penitenciarul Râmnic, a a cum a fost domnul Ion Diaconescu:

„Ce n-am uitat și mi s-a întip rit pentru totdeauna în minte, a fost regimul de teroare de la Râmnic, teroare realizat îndeosebi prin cea mai fantastic izolare ce se poate imagina!

Noi, cei patru din ramura sudic de la parter, care stabilisem o leg tur prin Morse, reu isem s spargem puțin zidul acestei izolări, dar, cu toate precauțiile, gardienii au început să- i dea seama c noi comunic m prin cioc neli în pereți. În consecință, s-au pus în mod diabolic la pând , strecurându-se cu pa i de pisic prin fața celulelor și beneficiind și de pâslarii care

⁵² Ion Diaconescu, *Temnița, destinul generației noastre*, Ed. Nemira, Bucure ti 1998, p. 275.

⁵³ N. Steinhardt, *Jurnalul Fericirii*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1997, p. 109.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

le amortizau zgomotele, au reușit să ne prind de mai multe ori în fapt.

Pedeapsa pentru o astfel de abatere, ca de altfel pentru mai toate abaterile din această pușcărie, era a-a-zisă izolare de la 7 la 15 zile, în medie cam 10 zile pentru fiecare abatere.

De fapt, pentru executarea pedepsei rămâneai în celula ta, deci mai izolat decât a-a nu se putea concepe, dar îți se scotea așternutul cu saltea cu tot și îți se reducea drastic hrana. Adică te izolau de condițiile de dormit și de mâncare! Urma ca în tot acest timp să dormi noaptea pe gratarul de fier gol, dacă puteai, iar ca hrană îți se dădea, timp de două zile, numai rația de mămăligă fără ciorbă, iar a treia zi, ciorbă goală fără mămăligă. Acest regim se repeta mereu până la expirarea perioadei de pedeapsă.”⁵⁴

„Pentru culpe mai grave și îndeosebi pentru manifestări de revoltă mai zgomotoase se recurgea la bătăie și lovituri aplicate cu cureaua în special de către directorul penitenciarului, căpitanul sau maiorul Vișinescu – nu-mi amintesc precis ce grad avea.

Sigur, nu erai prins de fiecare dată când ciocneai, dar era suficient să te prindă o dată la douăzeci de convorbiri pe această cale ca, prin pedeapsa aplicată, să plătești cu vârf și îndeșat satisfacțiile

⁵⁴ Ion Diaconescu, *op. cit.*, Ed. Nemira, București 1998, p. 249.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

obținute prin aceste legături. Și eu am plătit în acest mod de vreo zece ori în acești ani de la Râmnicul Sărat.

Față de această situație, dar mai ales împinși de dorința puternică de a stabili legătura și cu alte grupuri ca al nostru despre care eram sigur că se constituiseră prin celelalte părți ale penitenciarului, toți eram preocupați de găsirea unor mijloace ca să ne difuzăm mesajele cât mai departe.

Ocazia cea mai potrivită era atunci când eram scoși la plimbare pe sub geamurile celulelor. În plus, în timpul plimbării eram supravegheați numai de soldatul din prepeleac, care se presupunea că era mai puțin versat decât gardienii. Câțiva dintre deținuții început prin a-și scutura bocancii în cadență de Morse pe treptele exterioare ale intrării, atunci când reveneau de la plimbare. Operațiunea era justificată mai ales când era noroi în curte. Dar în acest mod nu se puteau transmite decât câteva litere, suficient totuși ca să descifrezi identitatea respectivului. Cred că primul care a practicat acest sistem a fost Corneliu Coposu.”⁵⁵

Ion Diaconescu remarca cum inginerul Puiu a imaginat un alt sistem, mai productiv, „dacă-l pot numi astfel.” Profitând de faptul că se permitea să ieși la plimbare cu scunelul din celulă – aceasta deoarece mulți deținuți erau așa de epuizați încât nu puteau sta

⁵⁵ Ibidem. p. 250.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

nici în picioare, nici să se plimbe douăzeci de minute - Puiu s-a gândit să folosească scunelul ca pe un instrument de transmisie. El se așeza cu scunelul undeva cât mai aproape de geamurile noastre și începea să bată ușor în el scurte mesaje. Bătăile trebuiau să fie ușoare pentru a nu atrage atenția soldatului din prepeleac care sta permanent cu ochii ațintiți spre el – dar în același timp suficient de puternice pentru a fi auzite în celulă. Era foarte greu de împăcat aceste două condiții antagoniste!

„În privința gardienilor nu era nici un pericol să aud, deoarece ei patrulau în hol, departe de curțile de plimbare.

Ulterior, Puiu și-a perfecționat sistemul și-a deteriorat puțin scunelul astfel încât acesta să scârțâie tare la orice mișcare făcând atunci când stătea pe el, și astfel, mișcându-se ușor pe scaun, el reușea să dea scârțâielilor cadența alfabetului Morse și să transmită câte un scurt mesaj pe această cale. Aceste scârțâieli reprezentau un zgomot obișnuit, deci acceptat de paznici, dar mișcările celui ce le provoca puteau să dea de bănuț. Pe lângă aceasta se întâmpla că uneori scaunul său nu îl ascutea și se încurca toată transmisia. Pentru aceste motive, invenția lui Puiu – ne brevetată – a fost folosită numai de el o bucată de vreme. Dar motivul principal pentru care nu s-a răspândit a fost faptul că între timp a

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

ap rut un alt sistem, mai simplu, mai sigur i la îndemâna oricui.”⁵⁶

Nu tiu care dintre deținuți a avut primul ideea s -și moduleze tusea în cadență de Morse, dar metoda s-a dovedit ingenioas , i-au însu it-o imediat toți și a dat rezultate excepționale. Tehnica era simplă o tuse simpl pentru punct i o tuse dubl pentru linie. Tusea era o manifestare fireasc pentru orice om i cu atât mai mult pentru niște deținuți, vlăguiți de puteri, sco i la aer din fundul celulelor i care abia se mai târau. Soldații din prepeleac nu vedeau nimic nefiresc în aceasta, din contr cred chiar c ne comp timeau considerându-ne bolnavi de pl mâni într-un grad foarte avansat. Deci din acest punct de vedere metoda era excepțională, și totuși lucrurile nu erau chiar așa simple!

„Ia gândiți-v c pentru a transmite o liter aveai nevoie în medie de vreo cinci tusetes i dac socotim numai cinci litere de fiecare cuvânt rezult c pentru a transmite o scurt informație de zece cuvinte erau necesare 250 de asemenea tusetes. Și ce puține lucruri se pot spune în zece cuvinte!! Pentru a transmite o informație mai simpl , trebuie sute de tusetes efectuate în 20-30 de minute, deci un efort imens. Acest lucru era totu i posibil, c ci tusetele ce reprezentau o liter se efecteau în cascad și în consecință, pentru o emisiune

⁵⁶ Ibidem, p. 250.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

de zece cuvinte, de exemplu, era necesar o cadență de cam două asemenea accese de tuse pe minut, ceea ce nu pare normal pentru o sentință .

Dar când era ceva important de transmis cadența se accelera și eu personal, ca și alții de altfel, am transmis adesea peste douăzeci de cuvinte, uneori peste treizeci sau chiar patruzeci de cuvinte pe parcursul unei plimbări. Dar când reveneam în celulă după o asemenea aerisire eram complet epuizat. Efortul era uriaș, dar meritul cu prisosință făcut!

Numai pe această cale am reușit să spargem zidul acestei fantastice izolații și astfel să ne manifestăm cât de cât ca niște ființe omenești. Căci ce fel de oameni s-ar mai putea chema unii care, vreme de cinci ani și jumătate, ar sta închiși în niște cuști, fără să poată face ceva din ce se întâmplă în jurul lor, fără să vadă pe nimeni sau să vorbească cu cineva ?

Desigur că acesta era scopul urmărit de opresorii noștri, să ne distrugă toate resorturile psihice astfel încât cei ce vor supraviețui să nu mai poată conta ca oameni.⁵⁷

În toamna anului 1962, s-a întâmplat un fapt important de natură să afecteze în mod grav viața noastră, a micului grup de deținuți izolați aici, neștiuți de lume! După circa 5 ani de legături zilnice între noi prin

⁵⁷ Ibidem, p. 251.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Morse tu it, Securitatea a descoperit în sfâr it marele nostru secret!!

Descoperirea secretului s-a datorat unor imprudențe făcute de unii dintre prieteni care se grăbeau s r spund din celul la întreb rile ce li se puneau din curte, în loc s a tepte cu r spunsul pân ce le venea rândul la plimbare. La început, gardienii din hol, auzind acest tuset, l-au interpretat ca pe o simpl manifestare prin care respectivul deținut voia să- i semnalizeze prezența către ceilalți și au trecut la amenințări, interzicând o tuse prea sonor în celule. Nici prin gând nu le-ar fi putut trece lor c de fapt era vorba de convorbiri în toat puterea cuvântului.⁵⁸

Totuși, ca urmare a acestei amenințări, s-a dat un semnal de alarm i activitatea Morse s-a redus numai la strictul necesar. Dar, probabil vreun gardian mai suspicios i mai de tept – mai erau i din ace tia – a ascultat la u a care da în curte i a sesizat în tusele deținuților care se plimbau o anumită cadență. Acest lucru i-a dat de b nuit. Probabil c problema a f cut obiectul unei analize speciale în forurile administrației și, ca urmare, un agent al ecurit ții, cunoscător al alfabetului Morse, a fost instalat la u a care d dea în curte cu scopul de a descifra mesajele noastre secrete.

⁵⁸ Ibidem, p. 298.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Acum, gardienii nu mai făceau obiecții la tusele astfel încât deținuții să fie ispitiți să spună cât mai multe secrete. Dar degeaba! Noi eram destul de rezervați deoarece, pe lângă amenințările anterioare, mai apăruseră și alte semne care îndemneau la prudență.

Proba cert că mesajele tuite ne erau interceptate am avut-o într-o zi, cam pe la sfârșitul lui octombrie.

Ovidiu Borcea, gândindu-se că mesajul i-ar fi putut fi ascultat de Securitate, mi-a transmis, cu ocazia unei plimburii, o serie de lucruri mai importante, în limba franceză, desigur în Morse tuite.

Ne fiind franceza, securistul n-a înțeles nimic, dar a presupus că dialogul a avut loc între Borcea și un vecin al lui de celulă. În consecință, Borcea a fost luat la o anchetă foarte dură cu scopul de a mărturisii cu cine a vorbit și ce mesaj a transmis. Era de presupus că a transmis ceva foarte important de vreme ce a folosit o limbă străină. Însuși directorul penitenciarului l-a bătut cu cureaua până la sânge.

Culmea a fost că l-a scos din celula lui pentru a-l îndepărta de vecinul cu care se presupunea că vorbise și l-a pedepsit pentru 15 zile izolându-l în celula de lângă mine, care întâmplător era goală în acel moment.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Deci Securitatea trăsese concluzia că legăturile noastre se limitau numai la câteva grupe de vecini. Nici prin cap nu le-ar fi trecut lor că de fapt la această activitate participa în bloc cea mai mare parte a deținuților de la Râmnicul Sărat.

„În perioada cât a stat izolat lângă mine, Borcea, a reușit să-mi transmit prin cioc neli ce s-a întâmplat. Aveam acum certitudinea că suntem descoperiți și că, în consecință, va trebui să punem capăt transmisiunilor prin Morse tușit. Cel puțin pentru o perioadă mai lungă de timp.

Din fericire, după câteva luni, în martie 1963, pușcăriile de la Râmnicul Sărat au fost desființate, supraviețuitorii de aici au fost mutați în alte penitenciare cu condiții de izolare mai suportabile și deci n-a mai fost necesar să se apeleze la binefacerea alfabetului Morse.

Desigur, nici prin cap nu i-ar fi trecut lui Morse că alfabetul lui ar putea avea o astfel de întrebuințare, dar noi, care vreme de cinci ani l-am folosit cu atâta râvnă, îi purtăm întreaga noastră recunoștință pentru acest ajutor, indirect, dat în timpul suferinței noastre.”⁵⁹

„Îmi amintesc de o întâmplare petrecută la câteva săptămâni după sosirea mea la București. Intrasem la un oficiu poștal, undeva pe lângă statuia lui

⁵⁹ Ibidem, p. 299.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Kog Inceanu, s dau un telefon.”⁶⁰De la o mas m-a salutat foarte amical un tip care-mi p rea cunoscut i care aștepta probabil vreo conversație telefonică cu provincia. În timp ce vorbeam la telefon, m tot gândeam cine ar putea fi individul respectiv, dar nu-mi aminteam deloc.

„La ie irea din cabin , tipul m-a chemat insistent s iau loc lâng el i a angajat cu mine o discuție foarte amicală. Eu, neamintindu-mi cine era, c utam s m rezum la generalit ți, dar am constatat că el tia totul despre mine c am fost la pu c rie, apoi cu domiciliul obligatoriu la Rubla etc. Nemaipurtând suporta echivocul situației, după un timp, i-am spus:

-Nu v sup rați, vă cunosc destul de bine dar, în cest moment nu-mi amintesc cine sunteți!

-Vai de mine domnule Diaconescu, a replicat el, eu care am avut sub comanda mea atâția deținuți, te-am recunoscut imediat, iar dumneata, care ai avut timp de atâția ani un singur comandant la Râmnicul Sărat, nu m mai cuno ti!?!?

Era c pitanul sau maiorul Vi inescu, directorul pu c riei de la Râmnicul S rat, de data aceasta îmbr cat în civil, ceea ce contribuise mult la deruta mea.

I-am servit-o i eu imediat:

⁶⁰ Ibidem, p. 325.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

-Da, domnule director, v-a fost mai ușor să vă fixați figura mea în memorie că mă vedeți de zece ori pe zi prin vizet , pe când eu vă vedeam numai la câteva săptămâni, când intrați în celula mea și numai când îmi permiteți să mă întorc cu fața de la perete!

-Da, da, a conștientizat el pe un ton foarte umil, că au fost timpurile.

I-am ripostat imediat că timpurile au fost făcute de oameni, dar n-am continuat pe acest ton, sperând că, folosind un limbaj prietenesc să pot afla mai multe.

La cererea lui, am parcurs vreo câteva sute de metri împreună , pe bulevard.

Îmi vorbea ca un vechi amic, de parcă lucrasem împreună la Râmnicul Sărat, în același serviciu. Mi-a spus că , după plecarea mea, pușcăria respectivă s-a desființat și în prezent lucrează în centrală.

Profitând de ocazie, l-am întrebat ce știe de Mihalache. Mi-a răspuns cu accente de sinceritate că nu știe absolut nimic! Miștea cu nerușinare că doar el personal l-a chinuit până în februarie 1963, când a murit, iar pușcăria respectivă s-a închis doar o lună mai târziu, în martie 1963.”⁶¹

Potrivit lui Ion Diaconescu „numai conviețuirea în societate, în mijlocul semenilor, cu schimbări

⁶¹ Ibidem, p. 326.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

frecvente de decor, îți poate da sentimentul că trăiești și poate constitui o sursă de amintiri! Altcum, totul dispare din memorie! Și dacă măcar ar fi fost permis să-ți scrii gândurile sau cel puțin să studiezi sau să citești ceva... Vînchipuiți ce contribuție importantă s-ar fi putut aduce la patrimoniul cultural al țării! Când afirm acest lucru am în vedere faptul că prin puține s-au perindat cel puțin două sute de mii de deținuți politici, cea mai mare parte intelectuali de certă valoare. Socotind numai câte cinci ani de detenție pentru fiecare deținut rezultă un total de minimum un milion de ani pierduți pentru spiritualitatea românească! Dar regimul nu era preocupat de asemenea probleme, el dorea nimicirea elitelor acestei țări, ca astfel să se elibereze terenul pentru crearea unei alte societăți, a unei alte mentalități. Reamintesc, în legătură cu această luptă împotriva culturii, faptul că la Râmnicul Sărat se făcea zilnic percheziții și dacă s-ar fi găsit cu această ocazie un vârf de creion sau un petec de hârtie la vreun deținut, aceasta ar fi echivalat cu un atentat la securitatea statului și ar fi atras grele pedepse pentru *vinovat*. Apreciez că pierderile cele mai grave pentru societate în această perioadă au fost cele din domeniul spiritual. Pierderile materiale cred că vor putea fi recuperate în circa zece ani, dar crearea unei noi elite va necesita mai mult de o generație.”⁶²

⁶² Ibidem, p. 289.

APEL LA MEMORIA ACTIVĂ; EXEMPLE DE MĂRTURISIRE ÎN PERIOADA COMUNISTĂ: Mișcarea Rugul-aprins

Prof. Teodora Pleu
coala Gimnazial „Spiru Haret” Bacău

Chiar și în anii imediați de după evenimentele din decembrie 1989, cu greu s-a vorbit în România oficial sau neoficial despre jertfa martirilor din închisorile comuniste și din alte centre corecționare, sau mai pe scurt, despre sfinții din perioada comunistă.

În parte, nu s-a vorbit din cauza reculului prigoanei pe care Securitatea a lansat-o imediat după instalarea comuniștilor la putere și care a primejduit milioane de români, de la „vlădică până la opinc”. Românul a învățat repede să tacă pentru a nu-și face rău cu gura sa, așa că după câteva generații doar cei prigoniți și apropiații lor mai tăiau de ororile din ordinele Securității, dar nici aceștia nu erau dispuși să mai vorbească despre ceea ce li s-a întâmplat.

Pe de altă parte, ceea ce s-a întâmplat a rămas în mintea multora ca politic de Stat, iar dacă oficiosul Partidului Comunist Român, respectiv ziarul „Scânteia”, îi numea „bandiți”, „dușmanii poporului” pe cei prigoniți într-un fel sau altul, atunci cei mai mulți dintre

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

români preluau imitativ, ca și astăzi, ideea că cei prigoniți vor fi fâcând ei ceva, că nu degeaba au fost arestați, etc., că ci a a a zis la ziar sau a a a dat la televizor. Nici în biserici slujitorii altarului nu s-au grăbit să vorbească oamenilor despre prigoana și martiriul tocmai fiindcă preoții care au îndrăznit să-i ajute pe cei prigoniți sau să vorbească despre prigoana lor au sfârșit prin a fi ei înșiși prigoniți, arestați, schingiuiți.

Se cuvine, deci, că măcar acum, când Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a dedicat anul 2017 omagierii patriarhului Justinian, apărătorilor Ortodoxiei și iconarilor, să facem apel la martiriile care au rămas de la cei prigoniți, la supraviețuitorii gulagului românesc și să evocăm cu adânc evlavie și duh smerit jertfa celor care L-au marturisit și slujit pe Hristos și Biserica Sa, după cuvântul Evangheliei, pentru că acești Sfinți Martiri ai neamului românesc ne sunt astăzi educatori, atât în materie de religie, cât și pentru studiul istoriei, literaturii, artelor.

Cei pe care îi evocăm au fost parte a unei generații de aur și cred că niciodată poporul nostru nu va mai plămădi o astfel de generație de oameni credincioși, deplin conștienți de menirea lor ca români, creștini, fie ei intelectuali, muncitori, răniți, militari sau artiști. Anul 1944 i-a surprins pe aceștia fie apărându-și patria pe frontul de război, fie în coli, biserici, instituții de

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

în vârstă înaintată sau lucrând pe câmp. Alții erau
deja în temnițe, pentru că au fost politicieni în absurdul să se
pregătească pentru înclinarea în fața puterilor
vremii.

Vijelia ce a urmat i-a zguduit, i-a dezrădăcinat,
aruncându-i în temnițele comuniste pe cei mai buni
dintre fiii țării, în două valuri ucigătoare: 1948 și 1955-
1958. Până în 1964, când supraviețuitorii au fost grația ei,
recunoscându-li-se statutul de deținuți politici, au murit
mii de creștini, clerici și popor de-a valma, pentru că nu au
renunțat la credința lor strămoșească, pentru că s-au
încăpănat să mărturisească Adevărul cu orice preț și nu
au făcut niciun compromis cu puterea comunistă și
organul represiv al ei, Securitatea.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Mai întâi se impune să cunoaștem cine sunt acești Sfinți și care este lecția pe care o învățăm de la ei. Pe cei mai mulți nici nu-i cunoaștem cu numele, pentru că au fost arestați fără mandat de arestare, încarceruți sub alte nume, iar murind în detenție ca urmare a torturii și a condițiilor inumane de viață la care au fost supuși, au fost aruncați în gropi comune. Pe alii îi cunoaștem ca martiri ai închisorilor comuniste pentru că din dosarele Securității reiese data trecerii la cele veșnice, fără să se precizeze cu corectitudine motivul decesului sau locul exact al îngropării, deci tot nu le ținem mormântul. Între aceștia sunt creștini de o înalțime intelectuală și duhovnicească: Valeriu Gafencu, numit în mod special

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

de generația sa Sfântul închisorilor; pr. prof. univ. dr. Ilarion Felea, episcop Nicolae Popovici, schimonahul Sandu Tudor, pr. Gherasim Iscu, pr. Ioan Negruțiu, prof. dr. George Manu, Mircea Vulcănescu, Vasile Militaru, dar și Constantin Oprișan, Gheorghe Jimboiu și Cornel Nișu și foarte mulți alții.

Unii, prin puterea lui Dumnezeu, au reușit să supraviețuiască și să-și continue existența în slujba lui Dumnezeu, încununându-și bătrânele cu roadele bogate ale curății de patimi, ale demersului liturgic sau artistic al vieții lor. Așa sunt IPS Bartolomeu Anania, prietenii Justin Pârvu, Arsenie Papacioc, Benedict Ghiuș, Gheorghe Calciu-Dumitreasa, Sofian Boghian, Adrian Făgeanu, Marcu Dumitrescu, Ioan Iovan, Roman Braga, Dumitru Stăniloae, Ilie Lăcătușu, Arsenie Boca, monahul Nicolae Steinhardt, dar și laicii Vasile Voiculescu, Radu Gyr, prof. Teodor M. Popescu, Teodor Bodogae, Nichifor Crainic, Ioan Ioanid, Ioan Ianolide, monahia Teodosia Lăcătușu, Aspazia Oșel-Petrescu.

Dintre toți cei închiși în un caz particular îl oferim lotul Rugului aprins. Aceștia erau oameni cu preocupări intelectuale, fără implicări politice. Doar comunității au văzut în preocupările intelectuale și religioase ale grupului Rugul aprins o formă de rezistență anticomunistă, care se opune în chip spiritual înfrângerii sufletești, alienării libertății ca neam și popor. Din grup

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

f ceau parte: p rin ii Benedict Ghiu , Sofian Boghiu, Petroniu Tanase, Arsenie Papacioc, Adrian Fage eanu, Felix Dubneac, împreun cu intelectualii mireni Sandu Tudor, Alexandru Mironescu, Anton Dumitriu, Vasile Voiculescu, Paul Sterian, Constantin Joja, Barbu Sl tineanu i Gheorghe Dabija, se cuno teau înc dinainte de r zboi i au început a se întâlni la Antim din 1945. Sub obl duirea stare ului Vasile Vasilache, ei se reuneau în fiecare joi seara, în chilia st re iei, în jurul lui Sandu Tudor i arhimandritului Benedict Ghius, i discutau teme de literatur i spiritualitate. De fiecare dat , pre edin ia edin ei era oferit aceluia care venea s - i prezinte crea ia sa inedit . În felul acesta i-au citit manuscrisele scriitorul Ion Marin Sadoveanu, medicul poet Vasile Voiculescu, profesorul Anton Dimitriu, profesorul Alexandru Mironescu, scriitorul Paul Sterian, filosoful Mircea Vulc nescu, ziaristul Sandu Tudor, care în l au ascult torii pe baricadele luptelor duhovnice ti ale spiritului. Dac p rintele Ioan Kulâghin (cunoscut ast zi i sub numele de Ioan cel Str in) poate fi considerat inspiratorul acestei misc ri, animatorul ei a fost Sandu Tudor, care i-a asigurat un caracter organizat. Astfel, între anii 1946-1948, la Antim, cu binecuvântarea patriarhului Nicodim i sub obl duirea stare ului Vasile Vasilache, duminic de duminic , dup - amiaza, de la orele 17,00, în sala cea mare a trapezei m n stirii, s-au desf urat „la lumina zilei” conferin e publice cu subiecte religioase i morale, precum: „Isihasmul”; „Iisus – Logosul Intrupat”; „P catul originar”; „Rug ciunea Inimii”; „Hristos în mijlocul nostru”, apoi medalioane asupra marilor mistici ai Filocaliei

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

i altele. A adar, nu era nimic ascuns i subversiv. Printre conferen iari, pe lâng intelectualii deja men ionati, care constituiau nucleul stabil al grupului, s-au num rat i al i oameni de cultur , precum bizantologul Alexandru Elian, preotul profesor Dumitru St niloae, scriitorul Ion Marin Sadoveanu, compozitorul Paul Constantinescu i poetul Ion Barbu. Conferin ele erau urmate de întrebări i discu ii libere, fiecare participant având posibilitatea s cear l muriri suplimentare ori s aduc contribu ii prsonale. La unele întâlniri a asistat i Tit Simedrea, fostul mitropolit al Bucovinei, care, dup pensionare, se retr sese la Cernica, precum i episcopul Nicolae Popovici al Oradiei. Dintre studen i, o prezen oarecum constant au avut: Paulin Lecca, Roman Braga, Nicolae Borda iu i Andrei Scrima – de la Teologie, erban Mironescu (fiul profesorului Alexandru Mironescu), Nae Nicolau, Mihai R dulescu, Dan Pistol, Vladimir Streinu i Paul Caravia – de la alte facultati bucure tene. Între anii 1954-1958, vizitele rare, dar prelungite ale p rintelui Daniil la Bucure ti au devenit prilej de întâlnire a unui grup restrâns de intelectuali pentru discutarea unor teme cu caracter cultural-spiritual. La aceste întâlniri, care aveau loc acas la Alexandru Mironescu, la Vasile Voiculescu sau la Barbu Sl tineanu, dar i la m n stirea Plumbuita, unde stare era acum p rintele Sofian Boghiu, participau, pe lâng gazde, p rin ii Daniil Tudor, Benedict Ghiu i Dumitru St niloae, apoi scriitorii erban Ciuculescu, Vladimir Streinu, Dinu Pillat, Valeriu Anania, precum i studentul erban Mironescu cu câtiva colegi de-ai lui. Acum, discu iile nu mai au neaparat caracter

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

*duhovnicesc, ci, mai degraba, literar. Se citeau și se comentau texte de autor cu conținut mistico-ascetic, de regulă în manuscris, caci nu puteau fi publicate. Catalogate ca „dusmanoase” la adresa regimului comunist, aceste întâlniri au fost curând suprimate, prin arestarea participanților de către Securitate, care avea ochi și urechi peste tot.*⁶³

Aproape toți cei ce au frecventat gruparea de la Mănăstirea Antim au fost închiși, înșiși cei mai mulți dintre ei nu s-au dezis de credința lor, oferindu-i intelectualilor de astăzi model de demnitate creștină și asumare a credinței până la capăt. Măsură asumării persecuției la care au fost supuși și simț în ceea ce au realizat aceștia în anii de după eliberare. Cine se mai poate îndoi de calitatea lucrării teologice a părintelui Dumitru Stăniloae, cel mai mare teolog ortodox al secolului XX? Despre lucrarea în pastorație a marilor duhovnici Sofian Boghiu, Arsenie Papacioc, Benedict Ghiuș, Adrian Făgeanu, Roman Brăga s-a scris foarte mult și încă se va mai scrie. Un destin aparte îl reprezintă IPS Bartolomeu Anania, la vremea aceea, cunoscut cu numele literar de Valeriu Anania. După anii de temniță și de lucrare în administrația Bisericii, unde s-a remarcat în calitate de director la Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, s-a pensionat, retrăgându-se la Mănăstirea Vratec, de unde va fi

⁶³ <http://manastireaantim.ro/rugul-aprins/>

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

chemat în anul 1992 la treapta arhieriei, la o vârstă la care cei mai mulți dintre oamenii așteaptă trecerea zilelor spre vecinicie, după cuvântul Psalmistului că « viața omului este de 70 de ani, iar de este în putere, 80 de ani, iar ce este mai mult de atât este suferință și durere ». Sfidând anii tot mai grei ai bătrâneții IPS Bartolomeu a condus ca arhiepiscop Mitropolia Clujului și Feleacului, cu vrednicie, până la vârsta de 90 de ani, când a plecat la Domnul, lăsând în urma sa o frumoasă operă pastorală, misionară și culturală. *Memoriile* sale sunt dovada că el însuși a fost pe deplin conștient de vremea murtisirii pe care o parcurgea, de necesitatea asumării suferinței, dar, după cum însuși mărturisite, doar credința rugăciunea lăuntrică l-au ajutat să își păstreze curajul murtisirii, demnitatea și puterea de a îndura viața în închisoare, cu bătuțele și torturile ei, cu neajunsurile vieții în celulă, cu memoria trădării și a trădătorului, care l-au adus în pragul disperării. Viața sa ulterioară și creația sa începută în temniță și definitivată și apoi publicată în anii de după eliberare ne arată cum Bunul Dumnezeu însotit este jertfa din credință și suferință asumate în mergerile ale Bisericii și neamului în numele căroră s-a primit murtisirea și suferința. *Miorița* și *Mețerul Manole* au fost publicate chiar în anii dictaturii ceaușiste și au cunoscut un real succes de la publicare și punere în scenă la marile teatre din țară.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Dar de o deosebit fine e teologic și literar este piesa *Ho ul de m rg ritare*, ce reia mesajul transmis de Mântuitorul Hristos în *Pilda fiului risipitor*. Talentul de predicator și finul psiholog care se dovede te a fi IPS Bartolomeu fac din *Ho ul de m rg ritare* un moment de tres rire și întoarcere pentru fiecare cititor sau radioascult tor, indiferent de rolul în care se reg se te cel mai ades : de p rinte, de fiu risipitor (om cu con tii a p catului, dar și a iubirii p rinte ti a lui Dumnezeu), sau de frate mai mare sau de om invidios pe darurile pe care Dumnezeu le-a pus în ceilal și semeni.

Ce înv m din pilda oferit de sfîn ii închisorilor?

În primul rând, c prigoana este totdeauna o perioad de cernere, când se verific credin a noastr , c este un timp al m rturisirii lui Hristos pentru a fi vrednici de El și de via a ve nic pe care El ne-a preg tit-o.

În al doilea rând, c în timp de prigoan salvarea sufletului vine din credin , prin practicarea rug ciunii neîncetate, a rug ciunii lui Iisus și a demersului ascetic: *Unul din punctele de vedere împărtășit de acești sfinți este că totul se vede la Dumnezeu, totul este proniator și nimic întâmplător. Asemenea lui David care a fost prigonit de regele Saul și chiar a vrut să-lucidă în repetate rânduri, nu a putut Saul să-l urască pe David cât l-a iubit David pe Saul ca rege al său; tot așa nu au reușit nici torționarii regimului comunist să-i*

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

exterminare pe sfinții mucenici și marturisitori, cât au reușit sfinții închisorilor să îndeplinească porunca din Evanghelie: ”iubiți pe vrajmașii voștri”. Regimul de la Aiud, Gherla, Pitesti, Râmnicu Sărat, Tg. Ocna etc. a fost unul de exterminare, dar toate planurile diabolice din închisorile noastre cu deținuți politici până la urmă au fost demascate. Oricât de loviți și de torturați au fost aceștia, ei se rugau pe ascuns să vadă cele drepte ale lui Dumnezeu, nu judecau fără să nu cerceteze în amănunțime, se rugau să nu cadă întru moartea compromisului reeducării și oricât de greu și de imposibil părea totul, vedeau voia lui Dumnezeu în toate, fie că trăiau, fie că mureau, totul era să nu te clatini în credința ta, dar pentru acest lucru a fost nevoie de o cernere cumplită.⁶⁴

În al treilea rând, învățăm de la sfinții închisorilor este valoarea actul creator, ca jertfă asumată și roditoare întru Iisus Hristos Domnul. Mulți dintre cei ce au pățimit în închisoare și-au exprimat credința lor, iubirea pentru Hristos și față de semenii prin compunerea de poezii, cântece sau chiar lucrări mai elaborate, cum este cazul teatrului în versuri, alcătuit de IPS Bartolomeu Anania cât timp a fost încarcerat la Aiud. Poeziile și colindele lui Radu Gyr erau cunoscute de către mulți deținuți, atât la Aiud, cât și în alte

⁶⁴ Bibire, Victor, *Text bazat pe conferința ținută la Aiud, de srb toarea În l rii Sfintei Cruci*, 2013, apud <https://vremuritulburi.com/2014/07/28/sfintii-mucenici-si-marurisitori-din-temnitele-comunite/#more-2265>.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

închisori, mine, lagăre de muncă, ajungând până la noi ca adevărate capodopere.

Datoria de a-i evoca este parte a mrturisirii credinței noastre, a evlaviei populare, care se constituie în criteriu necesar pentru canonizarea Sfinților din închisorile comuniste. Să nu uităm că cinstindu-i pe sfinți, indirect îl cinstim pe Cel pe care aceștia L-au slujit cu prețul vieții lor; de asemenea, este forma de recunoștință pe care o aducem celor care ne sunt modele pentru comportamentul nostru în vreme de prigoană, căci prigoana împotriva creștinilor va exista într-o formă sau alta până la sfârșitul veacurilor, după cuvântul Mântuitorului Hristos Care ne spune că dacă lumea ne urtește și ne prigonește, să ne amintim că mai întâi pe El L-au urât și L-au prigonit.

Bibliografie:

- Anania, IPS Bartolomeu, *Memorii*, Editura Polirom, 2008.
- Bibire, Victor, *Text bazat pe conferința ținută la Aiud, de sărbătoarea Înălțării Sfintei Cruci*, 2013, apud <https://vremuritulburi.com/2014/07/28/sfintii-mucenici-si-marurisorii-din-temnitele-comunitate/#more-2265>,
- <http://manastireaantim.ro/rugul-aprins/>
- <http://www.fericiticeiprigoniti.net>

PETRU C. BACIU – MĂRTURISITORUL PRIGONIT

Prof. Andrei Ioana
coala Gimnazial „Al. I. Cuza” Bac u

Motto: „Acolo, departe, în singur tatea munților
i a codrilor, m-am reg sit i mi-am purificat viața.
Acolo, departe, în singur tatea pribegiei mele m-am
simțit aproape de Dumnezeu și m-am împ cat cu mine i
cu lumea pentru totdeauna.”

(Petru Baci u, „R stigniri ascunse”)

Pe Petru Baci u l-am cunoscut la Biserica
„Învierea Domnului” din Bac u la slujbele de
comemorare pentru cei uciși pentru credința lor
nestr mutat în biruința Crucii și a credinței strămoșești.
Mereu cu un zâmbet încurajator i o cald str ngere de
mân , acest b tr nel simpatic aduna în jurul lui mulți
tineri dornici de cunoa terea adev rului i a istoriei
neamului românesc. Nici o clip rupt de trecut, a c rei
str lucire o întrez rim în lumina ochilor alba tri sau în
limpezimea lacrimii izvorât în momentele de aducere
aminte, Petru Baci u e un om providențial, model viu
pentru toți românii care cred în libertate, într-o Românie

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

mândr i puternic , care va transmite valorile spirituale noii generații.

Petru Baci u s-a n scut la 12 iulie 1922, în Bac u în vremea unei generații de luptători pentru credință și neam. De la p rinți a învățat munca și rugăciunea, cinstea i omenia, repere ce i-au influențat destinul în zile de mari dureri suflete ti.

Datorit viziunii sale naționalist-cre tine, a fost arestat și deținut, în perioada 1941-1942 la Siguranța Statului din București și în temnițele de la Galați și V c re ti.

A participat la eliberarea Ardealului de Nord, iar dup terminarea r zboiului, s-a înscris la Academia de Înalte Studii Comerciale i Industriale din Bucure ti. Evenimentele din acea perioada nu l-au l sat s -ți continue studiile.

La 14 mai 1948, s-a retras, împreun cu mai mulți studenți în munți, în regiunea Uturea –Solonți, unde au organizat un punct de rezistență anticomunistă. Aici, sub sceptrul brazilor i al fagilor, au îndr znit a- i m sura b rb ția și vitejia cu a strămoșilor noștri, care, atunci când cotropiri barbare le r scoleau morminte i le pr dau c mine, î i puneau flintele în spate i urcau potecile munților.

Au îndurat în munți, timp de șase luni frig, foame, nesomnul, îns , datoria lor era s țină aprinsă

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

flacăra nedejii românești s'au dus mai departe
scânteia și onoarea libertății unui neam ce nu se vrea
îngenunchiat la el acasă. Rugăciunea le-a fost scut și
buzdugan, pământirea - Golgota și Înviere.

Pe 15 noiembrie 1948, Baciu a coborât din munți,
și, în urma unei trădări, este prins și arestat de securitate.
Este condamnat la 10 ani temniță grea și pus în libertate
abia după 13 ani, în 1961.

La 10 octombrie 1975 a fost arestat din nou și
condamnat la șase ani de închisoare pentru propagandă
împotriva orânduirii socialiste.

Petru Baciu a executat peste 15 ani de temniță
pentru „vina” de a fi bun român și un apărător al
credinței creștine.

În anii detenției a trecut prin închisorile
Văcărești, Galați, Suceava, Rahova, Iași, Bacău, Pitești,
Craiova, Jilava, Aiud, Poarta Albă, Peninsula, Capul
Mădăria, Grindu, Periprava, Borzești, Constanța, Onești.

În clipele de cugetare creștină, Petru Baciu a
deputat scrieri în scris pentru răstignirile ascunse ale
Neamului românesc în operele sale: *Răstigniri ascunse* –
2 volume, *Sunt strigătul din urmă*, *Lacrimi și morminte*,
Ve năvăliți, precum și în cele două volume de poezii
Cine și Inimile vorăte.

Întreaga sa operă este ca o icoană în care se reflectă
viața de luptă din munți, și de suferință în multele

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

temniți prin care a trecut. El este conștient că suferința
lui i a tuturor va rodi peste veacuri:

„Din înclături ce-adânc destram
Mreș și sfânt destin răsare
Cu moartea noastră – acumam
Aprindem veacuri viitoare.

O lacrimă de astăzi doare
Un strop de sânge tencuial
Pe lespezi ce-or zidi spre soare
Din jertfa noastră noua țară.

(Petru Baciuc, „Cine”)

A plecat la Domnul în ziua de 24 august 2017,
faptele lui, rămânând mrturii de neptrunși de
neînțeles de mintea omului de azi.

Bibliografie:

Petru C. Baciuc, *R stigniri ascunse*, vol. I, II,
Editura Fundației Culturale „Buna Vestire”, București,
2004/2009;

Petru C. Baciuc, *Cine*, Editura Fundației Culturale
„Buna Vestire”, București, 2002.

PATRIARHUL JUSTINIAN MARINĂ – PERSONALITATE PROVIDENȚIALĂ A BISERICII ÎN VREMURI DE RESTRIȘTE

Prof. Nechita Adrian-Viorel
Colegiul Național Pedagogic „Ștefan Cel Mare” Bacău

Societatea românească trăiește, la aproape treizeci de ani de la prbuirea comunismului și redobândirea libertății, paradoxul unei istorii duble asupra perioadei comuniste. Pe de o parte cunoațtem istoria scrisă de mai-marii acelor vremuri, sub influența ideologiei ateist-comuniste. Însă, în ultimii ani este dezvelită o altă istorie a societății de atunci, istoria reală ce contrastează puternic cu cea dintâi, istorie rescrisă de cercetările realizate de CNSAS și de cercetători independenți. Iar din această istorie nouă se desprinde chipul luminos al vrednicului de pomenire Patriarh Justinian Marina.

Numit pe nedrept „patriarhul roșu”, „sovropatriarh” sau „colaboraționistul” comuniților⁶⁵, mai ales în cercurile greco-catolice, cel de-al treilea patriarh a condus Biserica Ortodoxă Română în cea mai grea perioadă a istoriei ei, asigurându-i supraviețuirea.

⁶⁵ ***, *Martiri pentru Hristos, din România, în perioada regimului comunist*, EIBMBOR, București, 2007, p. 29.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

De altfel, acesta era și țelul patriarhului Justinian, să d ruiasc Bisericii o strategie pe termen lung, spre binele preoților și credincioșilor: „Strategia pe termen scurt presupune confruntare, un du man inegal i, eventual, martiri. E posibil acest lucru. Sunt câteva exemple în Bulgaria i alte exemple în Rusia, dar eu vreau ca pe durata acestei st pâniri preoții mei să nu fie în pușcărie, ci în bisericile lor, s fac Liturghie, pe cât este posibil”⁶⁶. i, în mare m sur , efortul Patriarhului Justinian a fost încununat de succes.

N scut la 22 februarie 1901 în satul Suie ti din județul Vâlcea, Ioan Marina a urmat, între 1915 și 1923, cursurile Seminarului „Sfântul Nicolae” din Râmnicu-Vâlcea. Începând cu toamna anului 1923, a fost numit înv țător la școala primară din satul Olteanca, județul Vâlcea, pentru ca, dup un an, s fie transferat în acela i județ la școala primară din satul Băbeni. În urma c s toriei cu Lucreția Popescu, este hirotonit preot în satul B beni, unde va r mâne pân la 1 noiembrie 1932⁶⁷.

⁶⁶ †Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Clujului, *Amintiri despre Patriarhul Justinian*, în vol. *Biserica în misiune. Patriarhia Român la ceas aniversar*, EIBMBOR, Bucure ti, 2005, p. 530.

⁶⁷ Damian Alexandru Anfile, *110 ani de la na terea P rintelui Patriarh Justinian Marina*, în *Biserica Ortodox Român* , seria a IV-a, an II (2011), nr. 1, p. 74.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Între 1925 și 1929 a urmat cursurile Facultății de Teologie din București, obținând licența cu teza „Istoria M n stirii Govora din Vâlcea”. În 1932, a fost numit director al Seminarului din Râmnicu-Vâlcea și transferat la Catedrala episcopală din oraș, ulterior, ca preot paroh la biserica „Sfântul Gheorghe” din Râmnic.

În anul 1935 soția sa a murit, lăsându-i în grijă cei doi copii, Ovidiu și Silvia. În ciuda acestei încercări, calitățile organizatorice ale preotului Ioan Marina s-au manifestat mai ales în perioada în care a exercitat mandatul de director al Tipografiei Episcopiei Râmnicului⁶⁸. Starea dificilă a Bisericii Ortodoxe după Primul Război Mondial a determinat alegerea preotului Ioan Marina drept arhiepiscop-vicar al Mitropoliei Moldovei în anul 1945. După retragerea din scaun din motive medicale a mitropolitului Irineu Mihăilescu, în anul 1947, Justinian Vasluiianul a fost ales să conducă Mitropolia Moldovei, iar după trecerea la Domnului a patriarhului Nicodim Munteanu, în 1948, a fost ales de Colegiul Electoral să conducă Patriarhia Română⁶⁹,

⁶⁸ Damian Alexandru Anfile, *110 ani de la nașterea Patriarhului Justinian Marina*, p. 75.

⁶⁹ Diac. Prof. Petru David, *Patriarhul Justinian – un vizionar al veacului ce va să vină – 50 de ani de la întronizare, 1948 - 6 iunie – 1998*, în *Biserica Ortodoxă Română*, an CXVI (1998), nr. 1-6, p. 132.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

sarcin pe care o va purta pân la moartea sa survenit la 27 martie 1977.

Pentru Biserica Ortodox Română, o dată cu venirea comuniștilor la putere, sosiser și vremurile grele și tulburi. Prin *Legea cultelor* din 1948, Biserica era o instituție tolerată de puterea de stat, cu condiția supunerii față de noua ordine socială instaurată. De asemenea, Bisericii îi se cerea să sprijine lupta de clasă și să promoveze măsurile luate de guvernarea comunistă. Mai mult, prin decretul 175 și 176 din 3 august 1948, colile teologice erau desființate, iar clădirile trecute în patrimoniul statului. Conducerea comunistă a desființat câteva eparhii, precum Huși, Constanța, Argeș, Caransebeș, episcopia Armatei, alături de cele din Basarabia și Bucovina, iar aproximativ 20 de episcopi au fost puși să se retragă din scaun. Unii din ei chiar au suferit martiriul precum episcopul Nicolae Popovici de la Oradea. Prin intermediul inspectorilor Departamentului Cultelor și al ofițerilor de Securitate, statul comunist supraveghea intens, împiedicând adesea activitatea Bisericii Ortodoxe Române și a slujitorilor ei și cenzurând publicațiile bisericești⁷⁰. După 1948 de altfel, peste 1800 de preoți ortodocși au fost arestați și cercetați în închisori precum Jilava, Aiud, Sighet,

⁷⁰ Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, ed. a 3-a rev., Ed. Trinitas, Iași, 2008, pp. 427-429.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Gherla, Pitești, Poarta Albă, sau obligați la muncă forțată la Canalul Dunăre-Marea Neagră sau în alte colonii de muncă⁷¹.

În aceste condiții vitrege, a rânduit însă bunul Dumnezeu să ajungă pe tronul patriarhal mitropolitul Justinian Marina. Bun organizator, Patriarhul Justinian a intuit că nimeni altul liniile directoare pe care trebuia să le urmeze Biserica Ortodoxă Română pentru a supraviețui în timpul stăpânirii comuniste. Astfel, încă de la început, Patriarhul a urmărit menținerea unității și a calității ierarhilor Sfântului Sinod, ca punct de plecare în activitatea de reorganizare a Bisericii sub presiunea istoriei. Apoi, una dintre priorități a fost alcătuirea Statutului de organizare, precum și a Regulamentelor de funcționare a Bisericii, ele fiind cuprinse în „Legiuirile Bisericii Ortodoxe Române”, publicate în 1953.

O mare realizare a Patriarhului Justinian este și revenirea credincioșilor din cadrul Bisericii Greco-Catolice la Biserica Ortodoxă Română în anul 1948. Refacerea unității Bisericii strămoșești a fost una dintre prioritățile Patriarhului Justinian încă de la instalarea sa: „Cel dintâi și cel mai de seamă lucru pe care îl voi avea de făcut, în hotărârea tradițiilor bisericești, este păstrarea

⁷¹ ***, *Martiri pentru Hristos, din România, în perioada regimului comunist*, EIBMBOR, București, 2007, pp. 31-33.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

credinței, care în decursul istoriei s-a arătat a fi o piatră de temelie tare, înlăturând dureroasă și pentru totdeauna, provocată de dușmani acum 250 de ani, credința unitară ortodoxă va deveni un chivot de mântuire și izvor nesecat de fapte mari și de profeții duhovnicești și morale pentru poporul nostru”⁷². De atunci mult politizat și contestat mai ales de greco-catolici, acest act a pus capăt unei schisme dureroase și a refăcut unitatea Bisericii strămoșești.

Din grijă față de turmele sale duhovnicești și pentru a oferi acestora preoți bine pregătiți, Patriarhul Justinian a reorganizat învățământul teologic, cu șase seminarii teologice (București, Buzău, Neamț, Craiova, Caransebeș și Cluj), trei seminarii monahale (Agapia și Horezu pentru maici și Neamț pentru călugări) și două institute teologice de grad universitar la Sibiu și București. Au fost totodată tipărite manuale pentru seminarii și institute prin contribuția marilor dascăli de teologie ai timpului⁷³.

Tot de numele Patriarhului Justinian se leagă și prima canonizare a sfinților români. Astfel prin hotărârea Sfântului Sinod din 28 februarie 1950 au fost canonizați

⁷² Patriarhul Justinian, *Cuvântare rostit în fața Marelui Colegiu Electoral cu prilejul alegerii ca Patriarh*, în vol. *Apostolat social*, vol. I, EIBMBOR, București, 1949, p. 120.

⁷³ Diac. Prof. Petru David, *Patriarhul Justinian – un vizionar al veacului ce va să vină – 50 de ani de la întronizare, 1948 - 6 iunie – 1998*, p. 133.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINȚII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

sfinții Calinic de la Cernica (11 aprilie), mărturisitorii Ilie Iorest și Sava Brancovici, mitropoliții Ardealului (24 aprilie), Iosif cel Nou de la Parto , mitropolitul Banatului (15 septembrie), cuvioșii mărturisitori Visarion Serai, Sofronie de la Cioara și Nicolae Oprea (21 octombrie). De asemenea a fost generalizat cultul sfinților Dimitrie Basarabov de la București, Parascheva de la Iași, Filofteia de la Curtea de Argeș, Grigorie Decapolitul de la Bistrița-Vâlcii, Nicodim de la Tismana și Ioan Valahul. Proclamarea solemnă a canonizării s-a realizat în 1955 și a reprezentat un act de mare curaj, dar și de demnitate a Bisericii Ortodoxe Române⁷⁴.

Preocupat de starea monahismului, patriarhul a coordonat atât realizarea regulamentului monahal, cât și restaurarea mănăstirilor Pasărea, Țigănești, Ciorogârla, Ghighiu, Sinaia, Dealu, Viforâta, Nămieți, Zamfira, Suzana și multe altele. Din păcate însă, seminariile monahale și mănăstirile nu au fost ocolite de măsurile abuzive ale stăpânirii comuniste. Prin Decretul de stat 410 din 1959 au fost desființate mai multe mănăstiri și schituri, iar cloștii și călugărițele au fost întorși cu forța la viața civilă și încadrați în procesul de producție. Tot atunci au fost desființate Seminariile pentru maici de

⁷⁴ Pr. Ion Vicovan, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, Ed. Trinitas, Iași, 2002, p. 257.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

la m n stirile Agapia i Horezu, ctitorite chiar de Patriarhul Justinian cu 10 ani în urm . Pentru opoziția față de aceste abuzuri, colaboratorii săi au fost anchetați de Securitate, iar Patriarhul a fost suferit un exil de ase luni la schitul Dragoslavele⁷⁵, precum i dou tentative de otr vire, a a cum m rturise te marele duhovnic Ilie Cleopa⁷⁶.

O grij deosebit a ar tat Patriarhul Justinian față de preoții din închisori. O mărturie emoționantă despre grija p rinteasc a Patriarhului ne ofer fostul mitropolit al Clujului, Bartolomeu Anania. Rememorând anii de închisoare, acesta î i aminte te c primise în singurul pachet la care a avut dreptul o c ma pe care a identificat litera „J”, semn al monogramei Patriarhului: „ i atunci am tiut c este semnul s u, c nu m-a uitat, c se afl lâng mine i c prin mine se afl al turi de preoții lui, în închisoare. Mai târziu, în 1964, când am fost eliberați, cu sutele, Patriarhul Justinian a fost unul din cei doi, al turi de Teofil Herineanu de la Cluj, care ne-a primit necondiționat, fără nicio aprobare din partea „onoratului Departament al Cultelor”, rea ezându-ne în posturi i pl tindu-ne din fondurile proprii, pe care tot el

⁷⁵ Damian Alexandru Anfile, *110 ani de la na terea P rintelui Patriarh Justinian Marina*, p. 77.

⁷⁶ ***, *Martiri pentru Hristos, din România, în perioada regimului comunist*, p. 34.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

le crease”⁷⁷. Tot din grijă față de preoți, care erau din ce în ce mai urmăriți de Securitate în predicile lor, Patriarhul a diortosit personal textul Cazaniei⁷⁸ pe care preoții erau îndemnați să o citească la Liturghie, deoarece era un text aprobat și trecut de cenzură și astfel preoții nu mai riscau să fie arestați.

Datorită dificultăților provocate de regimul comunist era practic imposibilă retipărirea textului Bibliei. În timpul vizitei la Londra, Patriarhul a refuzat un cadou ce consta într-o limuzină de lux, solicitând Reginei Marii Britanii hârtie pentru tipar și astfel a apărut ediția din 1968 a Sfintei Scripturi în nu mai puțin de 200.000 de exemplare⁷⁹.

Sub coordonarea Patriarhului Justinian, atitudinea Bisericii Ortodoxe față de activitatea ecumenică a fost una deschisă spre dialog și cooperare și a contrastat puternic cu politica izolaționistă a blocului politic al statelor comuniste. Astfel, în 1959, Biserica Ortodoxă Română a devenit membru fondator al Conferinței

⁷⁷ †Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Clujului, *Amintiri despre Patriarhul Justinian*, p. 542.

⁷⁸ Pr. Lect. Constantin P. Tuleanu, *Personalitatea și activitatea Patriarhului Justinian, omul providențial trimis de Dumnezeu Bisericii Sale. La 50 de ani de la întronizare (1948 - 6 iunie - 1998)*, în *Biserica Ortodoxă Română*, an CXVI (1998), nr. 1-6, pp. 152.

⁷⁹ †Calinic Argatu, Episcop al Argeului și Muscelului, *Justinian Patriarhul biruind în istorie*, în *Știința și Mănașlul Argeului Ortodox*, an VI (2007), nr. 907, 29 martie - 4 aprilie, p. 8.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Bisericilor Europene, iar în 1961 membru al Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Au fost intensificate discuțiile cu Bisericile Ortodoxe surori și au fost inițiate legături cu Federația Mondială Luterană, cu Alianța Reformată Mondială, cu Federația Protestantă din Franța, precum și cu alte biserici protestante. Pe plan intern, Patriarhul Justinian a inițiat „ecumenismul practic”, prin convorbiri ale cultelor din România, începând cu 1949, și prin întruniri și conferințe interconfesionale, începând cu 1964⁸⁰.

Iubitor de frumos și prețuind arta veche românească, Patriarhul Justinian a inițiat școala de pictură bisericească și a sprijinit introducerea cântecelor uniformizate și omofone în biserici. De asemenea, Patriarhul Justinian s-a ocupat de reorganizarea Institutului Biblic și de Misiune și a atelierelor muzicale, precum și de înființarea Fondului Central Misionar, absolut necesar pentru ajutorarea misiunii Bisericii Ortodoxe.

Întreaga viață a Patriarhului Justinian a fost dedicată, așa cum am văzut, slujirii și misiunii Bisericii Ortodoxe Române, ceea ce i-a asigurat nu numai

⁸⁰ Pr. Lect. Constantin P. Tuleanu, *Personalitatea și activitatea Patriarhului Justinian, omul providențial trimis de Dumnezeu Bisericii Sale. La 50 de ani de la întronizare (1948 - 6 iunie - 1998)*, pp. 152-153.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

supraviețuirea, ci și dezvoltarea misiunii la un nivel nemiștințit în celelalte state comuniste. E adevărat că multe aspecte ale pistoriei sale a teapt încă sub praful arhivelor s fie descoperite și aduse la lumină, dar a judeca activitatea sa în afara contextului istoric și a condițiilor potrivnice determinate de dictatura comunistă este o eroare. De aceea, ar fi necesar o intensificare a studiilor asupra perioadei comuniste pentru a putea mai bine înțelege cât de providențială a fost apariția Patriarhului Justinian Marina pentru istoria Bisericii Ortodoxe Române și astfel să îi acordăm recunoșterea pe care o merită, ca un bun exemplu de luptă pentru Biserica neamului său.

BIBLIOGRAFIE

1. ***, *Biserica în misiune. Patriarhia Română la ceas aniversar*, EIBMBOR, București, 2005.
2. ***, *Martiri pentru Hristos, din România, în perioada regimului comunist*, EIBMBOR, București, 2007.
3. **Anfile, Damian Alexandru**, *110 ani de la nașterea Părintelui Patriarh Justinian Marina*, în *Biserica Ortodoxă Română*, seria a IV-a, an II (2011), nr. 1, pp. 73-78.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

4. **Argatu, †Calinic, Episcop al Argeșului și Muscelului**, *Justinian Patriarhul biruind în istorie*, în s pt mânalul Arge ul Ortodox, an VI (2007), nr. 907, 29 martie - 4 aprilie, pp. 1 i 8.
5. **David, diac. prof. Petru**, *Patriarhul Justinian – un vizionar al veacului ce va s vin – 50 de ani de la întronizare, 1948 - 6 iunie – 1998*, în Biserica Ortodox Român , an CXVI (1998), nr. 1-6, pp. 130-136.
6. **Păcurariu, pr. prof. dr. Mircea**, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, ed. a 3-a rev., Ed. Trinitas, Ia i, 2008.
7. **Păcurariu, pr. prof. dr. Mircea**, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române. Manual pentru seminariile teologice liceale*, ed. a 4-a, Ed. Episcopiei Dun rii de Jos, Galați, 1996.
8. **Pătuleanu, pr. lect. Constantin**, *Personalitatea i activitatea Patriarhului Justinian, omul providențial trimis de Dumnezeu Bisericii Sale. La 50 de ani de la întronizare (1948 - 6 iunie – 1998)*, în Biserica Ortodox Român , an CXVI (1998), nr. 1-6, pp. 137-155.
9. **Vicovan, pr. Ion**, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. II, Ed. Trinitas, Ia i, 2002.

UN APOSTOL AL BISERICII - PATRIARHUL IUSTINIAN MARINA

Prof. Țuglea Petrina,
coala Gimnazial Nr. 1 Bl ge ti, Bac u

Patriarhul Iustinian este înc viu în amintirea tuturor i ori de câte ori îi sunt evocate faptele mari pe care le-a s vâr it, apare teama de a nu-I putea fi surprinse tr s turile esen iale ale vie ii i activit ii sale într-un portret pe m sura staturii lui, spre a i se face dreptate a a cum se cuvine.

S-a n scut la 22 februarie 1901, în satul uie ti, jud. Vâlcea, într-o familie de rani, primind din botez numele de Ioan. A f cut Seminarul teologic la RâmnicuVâlcea, dup care a fost numit înv tor în satul Olteanca, jud. Vâlcea(1923), transferat apoi în comuna B beni – Vâlcea. În octombrie 1924 a fost hirotonit preot pe seama parohiei B beni, func ionând paralel i ca înv tor pân în 1930. Între timp s-a înscris la Facultatea de Teologie din Bucure ti, ob inând în 1929, titlul de licen iat.

În anul 1932 a fost deta at ca preot la catedrala ep iscopal din Râmnicu Vâlcea, primind i sarcina de director al Seminarului Teologic din acest ora , post pe care l-a de inut în anul colar 1932-1933. În septembrie

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

1933 a fost transferat în postul de paroh la Biserica „Sf. Gheorghe” din Râmnicu Vâlcea unde a ostenit până în 1945⁸¹.

La 30 iulie 1945 Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a ales arhiepiscop-vicar al Mitropoliei Moldovei și Sucevei. Trimis în monahism la mănăstirea Cetușă subnumele de Iustinian, la 12 august 1945 a fost hirotonit arhiepiscop-vicar în catedrala mitropolitană din Iași, cu titlul de Vasluianul. În calitate de arhiepiscop-vicar, a organizat asistența socială în cuprinsul Arhiepiscopiei Iașilor, necesară în împrejurările grele după război și în timpul secetei ce bântuia atunci în Moldova.

În august 1947, în urma retragerii din scaun a mitropolitului Irineu Mihăilescu, s-a încredințat arhiepiscopului Iustinian conducerea Arhiepiscopiei Iașilor, ca locuitor de arhiepiscop și mitropolit, iar în noiembrie 1947, a fost ales mitropolit al Moldovei, fiind investit și înscăunat în decembrie 1947, în cadrul festivității tradiționale⁸².

La 27 februarie 1948, într-un moment când se întrezăreau prefaceri adânci în această lume, Vlădica Nicodim Munteanu a trecut la cele veșnice, în vârstă de

⁸¹Pr.Prof.Dr. Mircea P. Curariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române, manual pentru Seminariile Teologice*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiologie al Bisericii Ortodoxe Române, 1987, p. 399.

⁸²Ibidem, p. 400.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

83 deani, l sând vacant scaunul de arhiepiscop al Bucure tilor, mitropolit al Ungrovlahiei ipatriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Vremurile ce se prefigurau grele i nesigure,covâr eau r spunderea celui ce urma s succed în acest scaun, pentru c acum Biserica avea nevoie de o minte lucid i p trunz toare, de un spirit organizator, cares o tie cum s o c l uzeasc în zorile înc ce oase ale viitorului i s asigure ovia normal .

Con tientizând povara r spunderii pe care trebuia s i-o asume cel chemat laaceast grea slujire, Marele Colegiu Electoral, întrunit în capitala rii, la 24 mai1948, a ales arhiepiscop al Bucure tilor, mitropolit al Ungrovlahiei i patriarh alBisericii Ortodoxe Române pe Mitropolitul Moldovei Iustinian Marina⁸³.

Luând pe umerii lui viguro i greutatea acestei înalte r spunderi Patriarhullustinian enun a pe scurt, în urm torii termeni, în fa a membrilor colegiului electoral,punctele principale ale programului pe care în elegea s -l pun în aplicare: „Cel dintâi i cel mai de seam lucru pe care îl voi avea de f cut, în hotarul tradi ieinoastre biserice ti, este p strarea credin ei, care în decursul istoriei s-a ar tat a fi opiatr de temelie tare ... deoarece credin a noastr ortodox nu va putea s fie

⁸³Patriarhul Iustinian Marina, un Apostol al Bisericii în Vestitorul Ortodoxieianul XII, nr. 266-267, 15 apr. 2001, p. 4.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

însânul poporului nostru vie, energetic și rodnic prin fapte de dragoste, de pace și desfinenție, decât printr-un cler pregătit, plin de demnitate și devotat cu sufletul și cumintea chemării sale sfinte, pregătirea cea mai bună a clerului va fi una din grijile decidențiale ale sarcinii mele patriarhice tale...”

La 6 iunie 1948, la ceremonia de investitură din aula Palatului Parlamentului și la cea de instalare din Biserica Sf. Spiridon Nou din București, Patriarhul Iustinian prezentat pe larg componentele acestui program menite să aducă o transformare înnoitoare în lucrarea Bisericii noastre: pregătirea clerului în duhul Ortodoxiei și cerințelor vremii, restaurarea monahismului românesc în toată puterea frumuseții imisiunii sale; reorganizarea învățământului teologic spre a face posibil promovarea vocației preoțiești; reîntregirea bisericească și revenirea fraților greco-catolici din Transilvania la matca ortodoxă de la care s-au desprins prin unirea de la 1700; promovarea relațiilor ecumenice cu bisericile creștine și altele⁸⁴.

De puține ori Partidul Comunist Român s-a înălțat în privința celor aleși și înțeles ocupă funcții și ranguri de frunte, credinței, unde ortodoxia și-a împletit firele cu însăși existența poporului român. Și iar și de puține ori vicleșugul nativ al unui popor de ardelean, demn de abilitățile unui edilitar oltean, a atins perfecțiunea unui program politic de durată, într-un

⁸⁴Ibidem, p. 4.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

moment când nava Bisericii, într-o ar ocupat dearmatele ro ii era amenin at cu naufragiul i disolu ia. A fost meritul acestui “ho decai” Iustinian Marina. Ea a izbutit, printr-o politic esut cu o m iestrie f r depereche, s în ele pe to i cei ce-l supravegheau, s - i dezam geasc st pâinii de la care prinsese camilafca, devenind astfel, f r înconjur, un Thomas Becket al României.

Patriarhul a fost învinov it de promov ri opuse interesului politic i chiar ostile acestuia. Se tia c aducerea la Patriarhie, în regim de colaborare personal , angaja i cu apartenen politic de dreapta i extrem dreapta.

S-a crezut c prin alegerea ca patriarh a Înalt Prea Sfin itului Iustinian, elurilese vor realiza cu u urin , activitatea acestuia la Mitropolia Moldovei îndrept indaceste speran e. Comportamentul Patriarhului Iustinian de dup alegerea sa a nimici aceste speran e de mai bine. Ajuns Patriarh Iustinian a schimbat completamente macazul, reluându- i fostele leg turi cu na ional- r ni tii i liberalii întocmind un statut de organizare a Bisericii care este copia fidel a proiectului de stat proiectat de legionari, prin care el i-a arogat drepturi despotice de conducere în Biserica , pe care o

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

îndruma după bunul său plac, fără ca măcar acesta să fie vreun fel de sprijin democrației populare⁸⁵.

Deși fașade oamenii regimului se declara patriarhul democrației, în particular spune tuturor că el a fost ales de comunități pentru a desfășura Biserica, dar că el va face tot posibilul pentru a o salva, lucru pe care l-a afirmat fașade preotul Gala Galaction.

Astăzi tim cu certitudine că a salvat-o.

Rămâne să vedem pe ul plăt. Prin Iustinian Marina, Biserica Ortodoxă Română a continuat să rămână o instituție importantă în România postbelică (între 1945 – 1959).

Patriarhul acorda protecția Bisericii și protecție personală unor tineri care și-au dovedit ulterior chemarea și valoarea. Existența îndelungată a celebrului grup Isihast de la Antim, supranumit „Rugul Aprins”, care strângea în jurul unor mese de taină ortodoxă, oameni ai Bisericii, dar și intelectuali ai societății civile, printre care pe doctorul și preotul Vasile Voiculescu, se datorează în mare parte modulului autonom și abil de a

⁸⁵Crina Păiușan, Radu Ciureanu, Biserica Ortodoxă Română sub regimul comunist 1945-1958, vol.I, Editura Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2001 p. 28.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

conduce Biserica Ortodoxă Română al Patriarhului Iustinian⁸⁶.

Mo tenirea patriarhului este paradoxal . În plin prigoană atee, cel care la început a fost acuzat de a fi aservit Patriarhia intereselor noilor puteri comuniste, va declanșa procesul de canonizare de noi sfinți români și va dezvolta un amplu program de reformă a structurilor Bisericești. Începând cu învățământul teologic și terminând cu viața monahală, trecând prin măsurile de asigurare socială a statutului clerului și de conservare a patrimoniului cultural și ecleziastic, Patriarhul Iustinian a jalonat practic ceea ce nu a fost până acum formulat, de o manieră teoretică și complet : o doctrină socială sui-generis a Bisericii Ortodoxe Române. Incluzând nu de puține ori umilința, mizând pe vivacitatea trupului Bisericii, pe factorul timp și pediscrepanța dintre teoria și practica sistemului comunist, lucrând mai mult cu oamenii regimului și mai puțin cu structurile acestuia, conștient de pericolul etichetării drept un trădător al intereselor Bisericii, Patriarhul Iustinian a intuit că nimeni altul în epocă nu avea să dea viață unei strategii de supraviețuire prin lucrare. Având de ales între dispariția bisericii în temnițe și continuarea chiar și redusă, a misiunii ei la

⁸⁶Crina Păușan, Radu Ciureanu, *Biserica Ortodoxă Română sub regimul comunist 1945 – 1958*, vol.I, p. 29.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

suprafața, având în exemplul tragic al Bisericii Ruse, Patriarhul va alege calea unei practici pastorale și sociale din ale cărei articulații și roade se inspire Biserica până azi⁸⁷.

Mărturii actuale ale câtorva personalități contemporane Patriarhului Iustinian

Constantin Bălcescu: „Dacă îl privim pe Patriarhul Iustinian în planul corecțional realizat al rilor sale, cred că din cei patru patriarhi pe care i-am avut este cel mai important. A salvat Biserica Ortodoxă, așa cum a salvat-o, cu compromisurile respective ea a funcționat. A dat o dezvoltare eclesiologică extrem de interesantă, dezvoltată în năstirile. A fost unul dintre restauratorii mari ai Bisericilor din România. De asemenea, el a organizat învățământul și a favorizat o serie întreagă de publicații, care au apărut în regim comunist.

Cred că Biserica Ortodoxă Română trebuie să își pască o amintire. Și nu numai Biserica Ortodoxă Română, ci și intelectualii români, cu toate reproșurile care și se pot face.

Alexandru Paleologul: „...Multă vreme am avut impresia că Patriarhul face un joc politic al puterii și că pentru el puterea este irezistibilă. Însă trebuie să

⁸⁷ *Mo tenirea Patriarhului Iustinian* în Vestitorul Ortodoxiei, nr. 264-265, anul 2001, p. 8- 12.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

în elegemc mariajul este uneori neproductiv pentru Biserica, în calitate de instituție.

Dacă intra Patriarhul într-un conflict cu puterea, putea să se întâmple ceva cu el, nu pot evalua ce s-ar fi întâmplat ca risc personal și fizic; ar fi avut consecințe probabil rele asupra Bisericii Ortodoxe.

Am remarcat o creștere a calității clerului. Nu puteam să evit ideea că este un merit al Patriarhului în această regenerare și ridicare de nivel a clerului. Privind retrospectiv astăzi trecutul societății românești, inclusiv al Bisericii și a altor instituții sau altor foruri de existență socială, de atunci încolo, trebuie să ne dăm seama că rolul Bisericii a continuat să fie ce trebuia să fie. Biserica n-a fost niciodată în defect față de ce trebuia să aducă credincioșilor. A funcționat așa cum trebuie să funcționeze o Biserică, și ai bucurat autoritatea ei spirituală, și fie cel puțin în învățtură în practica confesiunii și a cunoașterii credincioșilor. Acesta a fost principalul antidot la bolile evazării și imbecilizării națiunii.

Dan Ciocin: „Imaginea unui om în epocă poate fi proastă, sau aparent proastă și istoria îi dă cu totul o altă dimensiune”.

Despre Patriarhul Iustinian nu s-a spus că era Patriarh, ci „sovrom Patriarh”; „Sovrom” erau niște societăți sovietico-românești, care

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

sp lau economia noastră i bog iile. Ori Patriarhul a fost aparent „ro u”. În realitate a fost cel mai mare patriarh, a fost un patriarh providen ial.

S nu uit m c în timpul patriarhului Iustinian, în plin comunism, s-au f cutprimele canoniz ri de sfin i români.

În presa timpului se scria c Patriarhul Iustinian a avut o întâlnire particular cu regina Elisabeta, i când aceasta i-a f cut cadou un Rolls Royce Cadou, cel mai scump automobil din lume, el i-a spus: „o maiestate, v mul umesc, dar eu, în aproape 20de ani de patriarhat, n-am editat o biblie”, i atunci, Rolls-ul a fost schimbat pe contravaloarea a 200.000 de Biblii. i trebuie s v spun c eu am cump rat această Biblie de la libr rie. De la libr ria de stat. Eram în clasa a XI-a⁸⁸.

Zoe Dumitrescu-Bu uleanga: Trebuie s îndeprt m de pe figura Patriarhului tot molozul, toate impuritatele care s-au adunat mai ales din cauza propagandei f cute în str in tate împotriva lui.

... A ap rut Biserica. Erau Bisericile deschise de dimineat pân seara. i ardeau în Biserici mici lumân ri.

⁸⁸*Biserica Ortodox Română l-a s rb torit pe Patriarhul Iustinian, Vestitorul Ortodoxiei, anul XII, nr. 264-265, 15martie 2001 , p. 6- 13.*

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

... Sfârșitul său a fost extraordinar de expresiv pentru dragostea lui pentru Biserică. Se întorcea de la Elias, Patriarhul avusese niște probleme cardiace, a trecut pe lângă Biserica Enei, cea mai importantă de pe traseul principal al Bucureștiului și una dintre cele mai prețioase sub raportul patrimoniului național.

... Patriarhul, când a văzut macaralele a zis: „Ah Biserica mea, Bisericile mele!”. A fost cutremur și în aceeași zi a murit. Un lucru extrem de expresiv pentru această personalitate care a însemnat un moment de luptă pentru apărarea Bisericii. Și acest lucru nu trebuie uitat. Este primul lui și cel mai mare merit.

Joi, 22 februarie, Preafericitul Părinte Patriarh Teoctist, înconjurat de membrii Sf. Sinod, a oficiat Sfânta Liturghie și parastasul de pomenire a Patriarhului Iustinian la Biserica Mănăstirii Radu-Vod din București, unde este înmormântat. Duminică, 25 februarie 2001, după Sfânta Liturghie, în toate Bisericile și în mănăstirile din Patriarhia Română, s-au oficiat slujbe pentru pomenirea Patriarhului Iustinian⁸⁹.

Patriarhul Iustinian a trecut la cele veșnice la 26 martie 1977, fiind înmormântat în Biserica Radu-Vod.

⁸⁹ Ibidem, p. 6.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

BIBLIOGRAFIE:

- *Sfânta Scriptur* , tip rit cu binecuvântarea și prefața Preafericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Ediție jubiliară a Sfântului Sinod, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2001.
- Păcurariu, Pr. Prof. Dr. Mircea, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române, manual pentru Seminarile Teologice*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiologie al Bisericii Ortodoxe Române.
- Păiușan, Crina, Ciureanu, Radu, *Biserica Ortodoxă Română sub regimul comunist 1945-1958*, vol. I, Editura Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2001.
- *Biserica Ortodoxă Română l-a srbătorit pe Patriarhul Iustinian*, nr.264-265, anul 15 martie 2001.
- *Moștenirea Patriarhului Iustinian*, Vestitorul Ortodoxiei, nr.264-265, anul 15 martie 2001.
- *Patriarhul Iustinian Marina, un Apostol al Bisericii*, în Vestitorul Ortodoxiei, anul XII, nr.266-267, 15 apr. 2001.

ANSAMBLURILE ICONOGRAFICE DE PICTURĂ EXTERIOARĂ MOLDAVĂ (MĂNĂSTIRILE VORONEȚ, MOLDOVIȚA, SUCEVIȚA) – REFLECTARE A ROLULUI ICONARILOR ÎN CULTURA ROMÂNĂ

Prof. Dr. Bogdan Botezatu
coala Gimnazial „Alexandru cel Bun” Berzun i

Motto: „*Omul r mîne în viitor
doar cu ceea ce a putut da altora*”
(Nicolae Iorga)

Ansamblurile de pictur mural exterior
moldav din cadrul m n stirilor Voroneț, Moldovița și
Sucevița, „*nestemate ale tezaurului eclesial i artistic
universal*”⁹⁰, sunt dovada sau reflectarea faptic ,
practic , a rolului iconarilor în cultura român .

Dealtfel, Bucovina este un „*ținut magic*”⁹¹, plin
de legende, un ținut plămădit într-un relief de o m reție
i o solemnitate ce se desf oar asemenea unui imens
amfiteatru natural, treptele coborând de la apus c tre

⁹⁰ A se vedea pe larg Dr. Bogdan Botezatu, *Cultul divin i imaginea: teologia și funcția liturgică a icoanei*, Ed. Andreiana, Sibiu, 2013, pp. 303-356, studiul de față fiind parte a Capitolului al VI-lea din lucrarea de doctorat tip rit sub titlul amintit în nota de față.

⁹¹ *** , *Bucovina, ghid turistic*, Ed. Ad Libri, Bucure ti, 2006, p. 4.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

r s rit. Acest amfiteatru natural pornește din munții înalți ai Călimanilor sau ai Bistriței, până în zona joasă de lunc , farmecul Bucovinei fiind nepuizabil. Este imaginea care face ca Bucovina s fie socotit o adev rat „*Elveție românească*”⁹². Zona aceasta geografic are un contur, o fizionomie aparte, o personalitate geografic deosebit . Aceste „daruri ale lui Dumnezeu” (diversitatea cadrului natural, etajarea vegetației, varietatea ecosistemelor, armonia peisagistic) fac din ținutul Bucovinei ceea ce numeroși oameni de cultur numesc „*Dulcea Bucovin , un ținut de vis*”.

Înc din perioada Mușatinilor, acest colț de țară pare s se fi individualizat oarecum de restul Moldovei i prin nemuritoarele ctitorii, „*nestemate ale tezaurului ecclesial i artistic universal*”: *Bogdana – R d uți, Voroneș, Putna, Humor, Moldovița, Sucevița, Baia, P tr uți, Arbore, Râ ca, Probota, B line ti, Dragomirna* .a.m.d.

A existat o n zuință a locuitorilor din această zon de basm de a tr i ancorați în sacru, năzuință ce s-a materializat în aceste minunate loca uri de cult. În Bucovina, ansamblul bisericilor voievodale a constituit un fel de „limbaj”, un cod specific care reflect atât nivelul i specificul cultural, dar i orizontul „ideologic”.

⁹² *Ibidem.*

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Realitatea aceasta spiritual a determinat concentrarea celor mai reprezentative monumente religioase din Moldova și chiar din restul României aici, Bucovina ocupând un loc de frunte în galeria ortodoxismului⁹³.

În arta dezvoltată în biserici și în miniaturi se regăsesc liniile de forță care au stat la baza configurării lumii artistice românești, veacurile de „artă cultă bisericească românească” găsim apogeul în salbaminiaturilor cu fresce, a căror faimă a ajuns de mult în cele mai îndepărtate colțuri ale lumii. Prototipul stilului bizantin a fost transpus și filtrat prin simțiri și expresii proprii locale, mai ales în vremea lui Ștefan cel Mare și Petru Rareș. În credința tradițională, satul și biserica – spații de maximă concentrare spirituală – erau plasate în centrul Universului, asigurând legătura pământului cu Cerul și Divinitatea.

Ceea ce afirma marele scriitor, poet și filosof, Lucian Blaga, când spunea că „*satul, situat în inima unei lumi, este oarecum singur și suficient...nu are nevoie de altceva decât de pământ și de sufletul său și de un pic de ajutor de sus, pentru a suporta cu răbdare destinul*” este mai mult decât valabil pentru aceste ținuturi.

⁹³ *Ibidem*, p. 12.

Bucovina este numit „*icoan spre cer*”⁹⁴, această regiune fiind văzută și înțeleasă ca „*Icoana Bucvinei care este partea cea mai veche și mai frumoasă a țării noastre, Raiul Moldovei*”⁹⁵, așa cum o numea poetul nostru național, Mihai Eminescu.

1. Bisericile cu pictură exterioară din Moldova

Ortodoxia este o lume care îți deschide viața, tainele, simbolurile, pe pereții bisericilor moldovenești. „*Un popor cântând în imagini*”⁹⁶, așa cum ar spune Wilhelm Nyssen. Cei care cunosc Voronețul, Vatra Moldoviței și Sucevița spun că fiecare din aceste biserici are o culoare dominantă. Voronețul are culoarea specifică albastrul, Vatra Moldoviței are luciul de sferă al lacurilor în zorii zilei, iar Sucevița este verde. Există o evidentă relație de înrudire între dominantă culorii peisajului din jur și dominantă coloristică a fiecărei biserici amintite. Culoarea fațadelor bisericilor moldovenești nu aparține doar naturii, peisajului românesc, ci face parte din viziunea țărănească despre frumos, exprimată în legătura intimă și trainică cu

⁹⁴ Mircea Motrici, *Bucovina, icoană spre cer*, Ed. „Măștiștii”, Suceava, 2001, p. 7.

⁹⁵ *Ibidem*, p. 8.

⁹⁶ Wilhelm Nyssen, *Poporul cântând în imagini, Frescele exterioare ale mănăstirilor din Moldova*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1978.

lumea înconjur toare, amintind de starea primordială a omului, de nevinovăție și necunoaștere a păcatului, datorită armoniei perfecte dintre om și Dumnezeu, dintre om – natură și sine însuși, vestind tuturor înțelepciunea Creatorului. Relația aceasta este și o reflectare a înțelepciunii artiștilor iconari, zugravi de un talent ce a atins genialitatea, înțelepciune datorată virtuților teologice cardinale, respectiv *credința, n dejdea și dragostea*.

1.1. Considerații generale în legătură cu pictura exterioară murală medievală moldavă

Perioada istorică la care se referă analiza de față cuprinde epoca de mare înflorire caracteristică domniei lui Ștefan cel Mare (1457 – 1504), urmată de o perioadă de tranziție în vremea domnitorilor Bogdan III cel Orb (1504 - 1517) și Ștefăniță (1517 - 1527), Moldova cunoscând apoi o nouă epocă de înflorire, mai scurtă, în vremea lui Petru Rareș (1527 – 1538/1541 - 1546), vrednic fiu și urmaș al marelui voievod.

Ceea ce este menționat de către cercetători de seamă din domeniul Istoriei, pe baza dovezilor existente, este faptul că începutul domniei lui Petru Rareș s-a caracterizat prin niște condiții generale interne și externe extreme de grele. După cucerirea Belgradului la 1521 și a Regatului maghiar la 1526, Imperiul Otoman era în plină ascensiune, iar Țările Române, Muntenia și Moldova, își

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

d deau seama de gravitatea pericolului reprezentat de această expansiune. Venit la domnie într-un astfel de climat geo-politic, Petru Rare a c utat permanent s în t reasc forța sau capacitatea de apărare și rezistență a țării, ca și starea ei economică și socială. În acest timp, pe plan extern, el a urm rit, la fel ca tat l s u, închegarea unui sistem de alianțe militare și crearea unei coaliții a statelor Europei Centrale i R s ritene împotriva turcilor. Pe plan intern, continuând politica de centralizare a statului, prin m surile luate, Petru Rare a c utat s - i sprijine autoritatea pe personae din rândul boierimii mici și mijlocii, pe târgoveți și răzeși, adică tocmai pe acele categorii mai active, care erau mai mult interesate în p strarea independenței țării. Marea boierime a ajuns s -l urasc , complotul acesteia ducând la înfrângerea voievodului în r zboiul cu turcii din anul 1538 i la c derea Moldovei sub suzeranitatea Imperiului Otoman.

Această politic îndr zneață era sprijinită pe o puternic baz economic i social . Din numeroase documente se poate observa c viața economică a Moldovei era în plin înflorire, iar me te ugunile ajunseser la o excepțională dezvoltare, fapt datorat intenselor schimburi comerciale pe care Moldova le întreținea cu țările din jur. Era o perioadă în care Petru Rare î i permitea s -l împrumute pe electoral Iachim de

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Brandenburg cu uriașă sumă de 200.000 florini, în vederea pregătirii unei campanii contra turcilor, fapt care ne dă dovada puterii economice a Moldovei din acele vremuri⁹⁷.

Petru Rareș se detașează astfel pe fondul epocii sale ca o „figură luminoasă a istoriei noastre”⁹⁸, cu nimic mai prejos contemporanilor săi din țările Europei medievale. Trebuie accentuat faptul că domnia lui Petru Rareș, pe lângă aspectul de înscriere în istoria poporului român ca o epocă de luptă pentru independența țării, de înflorire economică și socială, a fost în același timp și o epocă de mare înflorire a artei, fiind când astfel un luminos pandant al celei celtice de tatăl său, Sfântul Itefan cel Mare. Strălucirile sale culturale sunt o mărturie evidentă în această privință. „Vorbind despre Moldova deceniilor de mijloc din secolul al XVI-lea, trebuie să ne-o imaginăm ca pe o țară înfloritoare, cu târguri prospere în care viețuiau cărturari și artiști, oameni îndrăzneți și cu gânduri înalte, deseori inspirați interpreți ai năzuințelor

⁹⁷ ***, *Istoria României*, vol. II, Ed. Academiei, București, 1962, p. 573, 643-648; Itefan Pascu, Ion Ionașcu, Gheorghe Buzău-Georgescu, Constantin Cihodaru, *Istoria medie a României, partea I-a, secolele X-XVI*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1966, pp. 287-291.

⁹⁸ Irineu Crăciuna Suceveanul, episcop-vicar, *Bisericile cu pictură exterioară din Moldova (I)*, în rev. „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, XLV (1969), nr. 7-9, p. 407.

*pop orului din rândurile c ruia se ridicaser .
Maturitatea artistic a Moldovei era un fapt împlinit înc
din vremea lui tefan cel Mare; acum patrimonial era
sporit cu noi valori prin care se adevereau deopotriv
capacitatea de continu înnoire i receptivitatea
selectiv pentru câștigurile artistice din alte părți”⁹⁹.*

Bisericile din prima jum tate a secolului al XVI-
lea sunt construite în stilul numit *moldovenesc*, închegat
deplin în epoca lui tefan cel Mare¹⁰⁰. Planul trilobat cu
turl , mai rar cel dreptunghiular f r turl , sistemul
boltirilor interioare cu folosirea vestitelor arce
„*piezi e*”¹⁰¹ moldovenești, turla care se înalță sveltă și
amplasat deasupra naosului, acoperi ul compartimentat,
care permite ca bazele turlei s fie degajate, i distribuția

⁹⁹ Vasile Dr guș, *Arbore. Drago Coman maestrul frescelor de la Arbore*, Ed. Meridiane, Bucure ti, 1969, p. 12.

¹⁰⁰ Despre arhitectura bisericilor din secolul al XVI-lea, vezi: Gh. Bal , *Bisericile i m n stirile moldovene ti din veacul al XVI-lea*, Bucure ti, 1928; Paul Henry, *Les Eglises de la Moldavie du Nord des origines a la fin du XVI-e siecle*, Architecture et peinture, Paris, 1930; ***, *Scurt istorie a artelor plastice în Republica Popular Romîn* , vol. I, Bucure ti, 1957; Prof. Virgil V t eanu, *Istoria Artei feudale în Țările Române*, vol. I, Bucure ti, 1959; P. Comarnescu, *Îndreptar artistic al monumentelor din Nordul Moldovei*, Suceava, 1962; Grigore Ionescu, *Istoria arhitecturii în România*, vol. I-II, Bucure ti, 1963-1965; ***, *Istoria Artelor plastice în România*, vol. I, Bucure ti, 1968.

¹⁰¹ Irineu Cr ciuna Suceveanul, episcop-vicar, *Bisericile cu pictur exterior din Moldova (I)*, p. 408.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

interioar (altar, naos, gropniță, pronaos și pridvor) sunt caracteristicile principale ale acestor biserici. Ca elemente arhitectonice decorative continu să fie folosite firidele la cele trei abside, câte 1-3 rânduri de ocnițe care înconjoar biserica parțial sau pe toate laturile, elementele de profilatură și încadrările de la portaluri, uși și ferestre. Contraforturile sunt, deasemenea, nelipsite, ele servind nu numai ca elemente de rezistență, ci și pentru aspectul decorativ al monumentului.

Pe lângă aceste elemente caracteristice repertoriului de forme asimilat încă din secolul al XV-lea, au fost modificate prin procesul firesc, natural, al evoluției artistice, la bisericile din secolul al XVI-lea apar și elemente noi, precum: *generalizarea gropniței, apariția tainiței, o nouă încercare a bisericii, situată deasupra bolții gropniței și adugirea pridvorului deschis la mănăstirile Humor și Vatra Moldoviței.*

Monumentele ridicate în această perioadă uimesc printr-o serie de caracteristici, cum ar fi: *logica distribuției și echilibrul volumelor, simțul desăvârșit al proporțiilor, înalta concepție stilistică.* Aceste opere nu sunt doar simple ctitorii domnești, ele sunt expresia unor genii creatoare, reprezentanți iscusiți ai unui popor

con tinent de virtuțile și năzuințele sale¹⁰².

„Dar, mai mult decât arhitectura, ceea ce caracterizează epoca lui Petru Rare este inegalabila înflorire a picturii murale. Menit , pân acum, doar decor rii interioarelor, în epoca lui Petru Rare , pictura mural invadează suprafețele, ajungând să îmbrace în întregime pereții bisericilor, atât la interior cât și la exterior”¹⁰³.

Vremea lui Petru Rare reprezintă epoca de glorie a vechii picturi moldovenești, după cum cea a lui Ștefan cel Mare este epoca de glorie a vechii arhitecturi moldovenești. Într-adevăr, în această vreme arta picturii murale (fresca) a cunoscut o dezvoltare atât de amplă în Moldova, încât ea a devenit *„țara cea mai bogată în monumente de pictură murală din întreaga lume ortodoxă a veacului al XVI-lea”¹⁰⁴*. Pictura exterioară constituie, astfel, caracteristica dominantă a artei din vremea lui Petru Rare .

În mod obișnuit se vede că bisericile se pictează doar în interior, iar exteriorul, expus intemperiei naturii, rămâne nepictat, fiind decorat cu o serie de

¹⁰² Vasile Drăguș, *op. cit.*, pp. 12-13.

¹⁰³ *Ibidem.*

¹⁰⁴ Sorin Ulea, *Datarea ansamblului de pictură de la Dobrovăț, în rev. „Studii și cercetări de istoria artei”* (prescurtat SCIA), nr. 2, 1961, p. 485 apud Irineu Crăciuna Suceveanul, episcop-vicar, *Bisericile cu pictură exterioară din Moldova (I)*, p. 409.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

mijloace artistice arhitectonice. În epoca lui tefan cel Mare decorația exterioară a fațadelor se făcea chiar cu ajutorul materialului de construcție, adică a pietrei aparente, iar pentru înviorarea acestor decorațiuni se utilizau policromia ceramicii și a cărămizilor smălțuite, cu ornamentație de detaliu, realizându-se un fel de brâu în jurul bisericii, la ferestre și firide. Efectul decorativ arhitectonic era obținut și cu ajutorul firidelor de la abside și al brâului de ocnite, de care aminteam anterior. Aceste decorațiuni arhitectonice reprezintă una din caracteristicile de bază ale bisericilor din vremea lui tefan cel Mare (biserica „Sfântul Gheorghe” – Hirleu, „În lțarea” – Neamț, „Sfântul Nicolae” – Dorohoi și Popuți – Botoani). Numai rareori, în această epocă, fațadele bisericilor erau împodobite în mod cu totul parțial, și cu mici frize ornamentale de caracter bizantin și cu nișe deasupra portalului de intrare sau într-un alt loc mai vizibil în care era zugrăvit, de obicei, icoana hramului.

Începând cu secolul al XVI-lea, mai ales după anul 1530, sistemul de decorație arhitectonică dispare. De acum mai târziu moldovenii încep să decoreze în întregime pereții bisericilor cu pictură, nu numai în interior, dar și în exterior, pe toată suprafața, chiar și turlele, acolo unde există. Istoricii de artă, cercetătorii și artiștii ai ansamblurilor de pictură exterioară

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

moldovenească, le compară cu grădini de flori sau cu prețioasele covoare persane, iar oamenii de literatură le aseamnă unui patriarh biblic înmbrăcat în veșminte strălucitoare de slujbă pentru ziua de srbătoare.

„Este vorba – spune renumitul cercetător de artă Andre Grabar – de ansambluri de picturi cu figuri și scene care împodobesc ca un covor toate suprafețele zidurilor exterioare ale acestor biserici. Văzut din exterior, fiecare biserică este o piesă de decor fermecătoare, care trebuie admirată în cadrul ei verde și alb – verdele peluzei pe care se înalță biserică, și albul incintei și al construcțiilor mănăstirești, care formează un cadru dreptunghiular în jurul bisericii. Dar aceste fațade pictate, cu figurile și scenele respective, sunt în același timp ca o carte ilustrată pe toate paginile ei. Această carte instruește pe spectator fără ca acesta să fie nevoit să depună un efort pentru aceasta, așa cum este obligat să facă cel care descifrează un manuscris sau cititorul unei scrisori”¹⁰⁵.

Răspândirea atât de mare a picturii exterioare în Moldova este confirmată și de faptul că ea nu a fost aplicată doar la majoritatea bisericilor construite în această perioadă (1530 - 1550), ci și la unele biserici mai

¹⁰⁵ ***, Roumanie – Eglises peintes de la Moldavie, Coll. UNESCO, de l'art mondial, Preface Andre Grabar, Introduction George Oprescu, New-York, Paris, 1962, p. 5.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

vechi construite în epoca lui Ștefan cel Mare („Sfântul Gheorghe” - Hîrlu, Neamț, „Sfântul Ilie” – Suceava, Blinești, Arbore, Milișăuți, Voroneț). Aceste biserici aveau fațadele cu decorație arhitectonică specifică epocii lui Ștefan cel Mare, această decorație fiind acoperită în întregime cu pictură exterioară. Această decorație arhitecturală se mai vede astăzi în locurile unde au rămas zidurile mai mari sau mai mici din pictură (Voroneț, „Sfântul Ilie” - Suceava) sau unde tencuiala cu pictură a fost complet înlăturată („Sfântul Gheorghe” – Hîrlu, Blinești).

„Renunțarea totală la frumoasa decorație cu discuri și cărămizi smălțuite a fațadelor monumentelor anterioare și punerea în aplicare a acestei noi forme de exprimare este o dovadă certă a înaltului nivel de dezvoltare la care ajunsese atunci arta picturii murale în Moldova, fapt de care noul procedeu n-ar fi putut fi conceput”¹⁰⁶.

Aplicarea picturii exterioare la biserici în veacul al XVI-lea arată, de asemenea, că în această vreme nu s-a produs numai o schimbare în sistemul de decorare a fațadelor față de epoca anterioară, ci și o schimbare de principiu în această privință. Dacă în veacul al XV-lea pictura bisericească reprezenta o completare necesară și

¹⁰⁶ Ștefan Bal, *Minstirea Humor*, Ed. Meridiane, București, 1965, p. 22.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

firească a arhitecturii, căutându-se pun în valoare elementele arhitectonice ale bisericii, încercându-se cât mai puțin liniile ei de construcție, în veacul al XVI-lea, epoca de glorie a vechii picturi bisericești din Moldova, accentul principal cade asupra picturii, arhitectura căutându-se acum să servească pictura. Dezvoltarea mare a picturii, cu rolul ei instructiv – moralizator, se înscrie în activitatea generală de ordin cultural caracteristic acestei epoci.

Pictura exterioară ridică la o limită artistică superioară stilul elegant, decorativ, cu accente de subtil rafinament și totodată printr-o toată expresivitate, specifică primei jumătăți a veacului al XVI-lea. Într-un luxos cadru decorativ, căruia luminozitatea de email a culorii îi conferă o grație sprintenă, o prospețime aproape diafană, o strălucire de un farmec extraordinar, artiștii moldoveni au reprezentat, pe vastele suprafețe ale fațadelor, o impresionantă cantată care îmbină, într-un acord perfect, teme religioase, narrative și istorice¹⁰⁷.

Ideea picturii exterioare era, desigur, cunoscută în epoca medievală. La unele biserici bizantine din Athos, Grecia, Bulgaria și Serbia, zidite în veacurile XV – XVII, în afară de pictura interioară, doar pridvoarele

¹⁰⁷ Maria Ana Musicescu – Sorin Ulea, *Voroneț*, Ed. Meridiane, București, 1969, p. 14.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

deschise erau uneori pictate. Această pictură, parțial vizibil și în exterior, câteodată trece, parțial și fragmentar, și pe fațada exterioară. În unele regiuni din Italia, Franța, Europa centrală și Moscova există biserici decorate parțial cu picturi exterioare. De asemenea, în Transilvania există numeroase biserici care, în cursul veacurilor XIV – XV au fost decorate parțial cu picturi exterioare, distribuite mai ales în jurul portalurilor sau pe laturile corului și ale absidei. În veacul XVI, în principalele orașe ale Transilvaniei, numeroase case chiar erau decorate în exterior cu picturi murale, potrivit unei concepții ornamentale răspândite în epoca Renașterii¹⁰⁸. Nu este exclus ca astfel de picturi să fi fost și în unele târguri moldovenești, cum menționează cronicarul Nicolae Costin¹⁰⁹. Cu timpul aceste picturi au dispărut.

Toate aceste biserici prevesteau realizarea la care va ajunge pictura exterioară în Moldova. Nici într-o altă parte a lumii acest fenomen artistic nu a ajuns la o dezvoltare, amploare și frumusețe atât de mare.

În felul acesta se explică faptul că pictura exterioară murală din Moldova, „*art de renume*

¹⁰⁸ Vasile Drăguș, *Picturi murale exterioare în Transilvania*, în rev. „Studii și cercetări de istoria artei” (SCIA), nr. 1, 1965, pp. 75-102.

¹⁰⁹ Dinu C. Giurescu, *Date asupra picturii istorice românești în epoca feudală*, în rev. „Studii și cercetări de istoria artei” (SCIA), nr. 2, 1960, pp. 61-79.

universal”¹¹⁰, a trezit un interes excepțional în rândul teologilor și al cercetătorilor de artă. La începutul secolului al XX-lea, cercetătorul Josef Strzygowski, vizitând aceste biserici, exclama plin de admirație: „*Sunt tezaure pe care cunosc torul cel mai informat prin propriile sale caracteristici nu le poate vedea nici ieri în altă parte. Mai presus de toate câte pot fi vizitate în Moldova sunt acele curioase biserici care prin policromia fațadelor, se pot compara cu biserica San Marco din Veneția sau cu Domul din Orvieto...ceva asemănător nu ne oferă a doua țară din lume*”¹¹¹.

Un alt mare specialist în istoria artei, Mihail Alpatov, studiind arta popoarelor europene în Evul Mediu, ajunge la aceeași concluzie edificatoare: „*Creația meșterilor autohtoni comportă elemente de o deosebită originalitate în cazul picturilor murale executate în secolele XV-XVI în numeroase biserici din Moldova...Ei au creat o artă plină de dragoste de viață, atrăgătoare și plină de culoare. Ei au știut să transforme fresce cu nenumărate subiecte și figuri într-un covor decorativ, acoperind în întregime pereții exteriori ai*

¹¹⁰ ***, *Pictura murală din Moldova. Sec. XV-XVI*, text de Vasile Drăguș, antologie de imagini de Petre Lupan, Ed. Meridiane, București, 1982, p. 5.

¹¹¹ J. Strzygowski, *Kunstschatze in der Bucowina*, Die Zeit, august, 1913, trad. De G. Murnu, în „Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice”, București, 1913, pp. 129-131.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

bisericilor...Ce uimitoare îndr zneal ! Me terii moldoveni zuger veau pereții exteriori ai bisericilor fără s se team de faptul c culorile din natur ar putea s le fac s p leasc . Figurile sunt adesea desenate pe un fond de un albastru viu dup cum îns i biserica se profileaz pe azurul cerului. În nicio alt țară din Europa, nici m car în patria clasic a picturii murale, în Italia, nu vom g si ceva cât de cât asem n tor cu aceste biserici ale c ror culori armonioase scânteiaz pe verdele poienilor, pe fondul tremurat al dealurilor din frumoasa Moldov ”¹¹².

Ceea ce uime te pe vizitatori i pe cercet torii de art este extraordinara rezistență față de intemperiiile vremii pe care au dovedit-o pictura exterioră , mai ales cea de la Voroneț, Moldovița, Sucevița, Humor și Arbore. Cei peste 400 de ani care s-au scurs de la realizarea acestor picturi, în ciuda iernilor grele din Moldova, a furtunilor i a vântului, au contribuit parc printr-o ușoară patină la accentuarea prospețimii și a farmecului lor str lucitor. „Ivite în mijlocul pajii tilor molcome în Țara de Sus a Moldovei, aceste monumente se înf țișează ochiului uimit într-o s rb toreasc orchestrație de culori, singulare prin frumusețe,

¹¹² Mihail Alpatov, *Istoria Artei I*, Bucure ti, 1961, pp. 373-374 apud Irineu Cr ciuna Suceveanul, episcop-vicar, *Bisericile cu pictur exterioră din Moldova (I)*, p. 414.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

incredibile prin durată. Bute de vânt și de ploi, argintate de chiciur vreme de secole, aceste picturi i-au pstrat strălucirea dintâi, mesajul lor de omenesc și de bucurie, rivalizând într-o vreme ire cu marile opere de pictură din întreaga Europă a vremii. Poposind în fața lor, să nu uităm că până și vestitele fresce din Italia Renașterii – pstrate la adpostul cupolelor și tavanelor aurite – au cunoscut de-a lungul timpului numeroase intervenții din partea restauratorilor. Prospețimea intactă a picturilor de pe zidurile înșorite ale Moldoviței, Humorului sau Voronețului dovedește că zugravii moldoveni erau nu numai mari artiști, dar și tehnicieni foarte pereche”¹¹³. Tehnica utilizată de acești meșteri zugravii a trebuit să fie cu totul excepțională, pentru a ajunge la astfel de rezultate. Ea era, în mod cert, rodul unei îndelungate experiențe. Practicată mai întâi la interioarele bisericilor și aplicată apoi pe zidurile exterioare, pictura a ajuns la această stare durabilă care o face să pstreze și astăzi frumusețea ei de început.

O mrturie care vorbește despre raritatea picturilor în frescă, face să crească și mai mult valoarea realizărilor la care au ajuns meșterii moldoveni în acest domeniu. Giorgio Vasari (1511-1574), renumit pictor, arhitect și scriitor italian, după ce vorbește despre

¹¹³ Vasile Drăguț, *Arbore. Drago Coman maestrul frescelor de la Arbore*, p. 13.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

greutatea și priceperea deosebit pe care le cere meșteșugul picturii în frescă, pe care el o socotește „cea mai mîlă, cea mai frumoasă, mai sigură, mai bărbătească și mai trainică pictură”, ajunge la constatarea că: „Mulți dintre artiștii noștri (italieni – n.a.) sunt foarte buni în celelalte lucrări (picturi), adică în ulei și în tempera, dar nu izbutesc în frescă”¹¹⁴. La 1550, în vremea când Giorgio Vasari face această constatare pentru Italia, patria clasică a picturii murale, bisericile moldovenești erau deja, de câteva decenii, împrăștiate în întregime, interior și exterior, cu covorul minunat al frescelor.

Problema originii picturii exterioare a determinat multe discuții între cercetătorii de artă. După toate cercetările realizate, se pare că s-a ajuns la o concluzie, în sensul că această pictură nu poate fi explicată ca un rezultat al unor influențe străine (iraniană, occidentală, orientală, bulgară, sârbă sau din Trapezunt), cum susțin unii cercetători, ci ea are o origine locală moldovenească¹¹⁵. Desigur că apariția și dezvoltarea picturii exterioare nu poate fi rupt de

¹¹⁴ Giorgio Vasari, *Viețile pictorilor, sculptorilor și arhitecților*, trad. Rom. și note de Ștefan Crudu, vol. I, Ed. Meridiane, București, 1962, pp. 128-129.

¹¹⁵ Sorin Ulea, *Originea și semnificația ideologică a picturii exterioare moldovenești*, în rev. „Studii și cercetări de istoria artei” (SCIA), nr. 1, 1963, pp. 57-60.

contextul general al picturii i artei bizantine medievale. Ideile și sugestiile au putut veni și din țările vecine, dar în Moldova ele au c p tat soluții cu totul originale și o dezvoltare organic unic . Pictura bisericeasc exterioră din Moldova „a pornit din premise locale i nu datorit unei influențe străine, cum s-a presupus uneori f r niciun temei”¹¹⁶.

Privit în raport cu picture exterioră din Transilvania, cea moldoveneasc este cu totul deosebit . „În Transilvania nu întâlnim nic ieri nici aceea i ordonanță a distribuției, nici același program iconografic ca în cazul picturilor exterioare moldovene ti. Rolul picturii din Transilvania asupra celei moldovene ti a avut cel mult valoarea unui stimulant, despre o influență propriu-zis nefiind în niciun caz vorba”¹¹⁷.

Ținând seama de felul în care s-a dezvoltat, picture exterioră de la bisericile moldovene ti este o invenție moldovenească, unică în felul ei în lume și atât de valoroas sub aspect istoric, artistic i iconografic.

Privite în ansamblul lor, frescele exterioare de la bisericile moldovene ti, pentru a putea fi mai u or

¹¹⁶ Prof. Virgil V t eanu, *op. cit.*, pp. 814-815, apud Irineu Cr ciuna Suceveanul, episcop-vicar, *Bisericile cu pictur exterioră din Moldova (I)*, p. 416.

¹¹⁷ Vasilșe Drăguț, *Picturi murale exterioare în Transilvania*, p. 101.

înțelese și descrise, se pot împărți în două grupuri bine distincte:

- *ansambluri mari*;
- *frizele sau registrele de personaje*¹¹⁸.

Ansamblurile, care ocup uneori suprafețe foarte mari (aproximativ 30-60 m²), sunt p rți din pictură în care este reprezentat o anumit tem iconografic . Ele pot fi subîmp rțite, la rândul lor, în două categorii:

* *ansambluri compartimentate în mai multe scene, sub form de p trat sau dreptunghi*, separate între ele prin liniuțe subțiri, fiecare din ele ilustrând un aspect, detaliu din tema iconografic respectiv . În felul acesta sunt tratate teme iconografice precum: *Acatistul Maicii Domnului, scene din Facere, Pilda fiului risipitor, Viețile Sfinților (Sfântul Nicolae, Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava, Sfântul Antonie, Sfântul Gheorghe, Sfântul Nichita Romanul, Sfânta Parascheva etc.)*. Aceste ansambluri apar ca o sum de pagini egale, a ezate unele lâng altele, unele sub altele.

* *ansambluri unitare* – deasemenea p rți de pictur destul de mari (30-60 m²), f r a fi compartimentate în mai multe scene - , care reprezintă anumite teme iconografice, cum sunt: *Judecata din urm , Arborele lui Iesei, Scara Sfântului Ioan, V mile*

¹¹⁸ M. A. Musicescu și M. Berza, *M n stirea Sucevița*, Ed. Academiei Republicii Populare Romîne, Bucure ti, 1958, p. 47.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

v *zduhului* .a. Frizele de personaje reprezintă , în plan orizontal, o înșirare de sfinți, așezați unul lângă altul, stând sau mergând, câte unul sau doi. Cel mai mare registru de personaje este *Cinul* sau *Biserica cerească* , care acoperă în întregime suprafețele celor trei abside ale bisericilor pictate în exterior. Ansamblurile picturale sunt separate între ele, de obicei, prin benzi cu motive florale sau geometrice. Numirea de „ansamblu de pictură ” se atribuie, de obicei, întregii pictură de la o anumită biserică (ansamblul de pictură Voroneț etc.).

Sistemul acesta de decorare, adică repartizarea temelor iconografice, este impus în mare parte de nevoia adaptării picturii la arhitectură . Zugravul este preocupat să acopere în întregime toate suprafețele cu pictură , indiferent de natura lor arhitectonică (fațade pline, abside sferice, firide, ocnite, contraforturi etc.).

În funcție de aceste elemente arhitectonice s-a făcut și repartizarea temelor iconografice. Ansamblurile unitare și cele compartimentate sunt reprezentate pe fațadele plane ale bisericii, iar frizele de personaje pe cele trei abside în semicerc și pe fețele contraforturilor. La pictura absidelor, liniile arhitectonice verticale ale firidelor se întretaie cu liniile orizontale ale registrelor de pictură a *Cinului*, oferind astfel o întreptrundere artistică a arhitecturii cu pictura, ceea ce dovedește încă o dată spiritul creator al meșterilor moldoveni. O analiză

atent arată că între arhitectura și pictura exterioară, ca și cea interioară, este o strânsă legătură, una se valorifică prin alta. Pictura este chemată să evidențieze calitățile arhitectonice ale bisericii, iar arhitectura este un suport, o „pânză potrivită”, pe care se desfășoară pictura în toată mărimea și amploarea ei.

„Voronet, Moldovița, Humor, Sucevița, în mijlocul vegetației care le înconjoară, sub cerul liber, sunt capodopere de poezie arhaică și de proaspătă inspirație, respectate de refacerile de odinioară, credincioase modelelor tradiționale...”¹¹⁹.

1.2. Sursele literare ale programelor iconografice din pictura medievală moldavă

Programele iconografice ale picturilor murale de la mănăstirile și bisericile Moldovei medievale au servit drept obiect de studiu mai multor generații de cercetători. Sursele literare ale majorității temelor, subiectelor și motivelor din pictura interioară și exterioară a ctitoriilor bucovinene au fost deja identificate.

Cele mai controversate teme și bogate în interpretări sunt cele referitoare la „*Asediul Constantinopolului*” din cadrul ciclului „*Imnului Acatist*,” și „*Spusele*” în elefiile antice din cadrul

¹¹⁹ H. Focillon, *L'art roumain*, în „*L'illustration*”, Paris, 1929, apud *** , *Pictura murală din Moldova. Sec. XV-XVI*, p. 5.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

compoziției „*Arborele lui Iesei*” sau din decorul contraforturilor¹²⁰. Cercetătorul Constantin Ciobanu arată că imaginea asediului Constantinopolului, yugrăvit pe fațadele bisericilor din nordul Moldovei („Sfântul Gheorghe” – Hîrlău, 1530; Probota, 1532; „Sfântul Gheorghe” – Suceava, 1534; Humor, 1535; Moldovița, 1537; Cozla, 1537; Arbore, 1541? ș.a.), a trezit de mult interesul istoricilor de artă și al bizantinologilor. Printre acești cercetători trebuie să amintim: Nicolae Iorga, Wladislaw Podlacha, Vasile Grecu, Oreste Tafrali, I. D. Ștefănescu, Paul Henry, Andre Grabar, Nicolae I. Ștefănescu, Petru Comarnescu, Sorin Ulea, Vasile Drăguș, Virgil Văcărianu, Irineu Crăciuna, Corina Nicolescu, Răzvan Theodorescu, Ion I. Solcanu, Wilhelm Nyssen, Constana Costea, Ana Dumitrescu, Anca Vasiliu, Sorin Dumitrescu ș.a.

În privința surselor literare bizantine ale „*Asediului Constantinopolului*” din pictura exterioară moldavă, trebuie spus că acestea au fost reprezentate de „*sursele literare originale slavone* (sau traduse din limba greacă în limba slavonă)!”.

Din punct de vedere cronologic, aceste surse

¹²⁰ Despre aceste izvoare a se vedea pe larg Constantin Ciobanu, *Sursele literare ale programelor iconografice din pictura murală medievală moldavă*, Academia de Științe a Moldovei, Institutul Studiul Artelor, Chișinău, 2005.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

literare au existat înainte de înscunarea lui Petru Rareș, meritul zugravilor și programatorilor picturilor murale exterioare constând în crearea unor versiuni artistice originale ale imaginilor „*Aseidiului Constantinopolului*” și ale „*în elepilor antichității*”. Sursele iconografice celor două teme iconografice au un caracter complex. Fiind o sinteză a conținuturilor mai multor izvoare scrise, aceste surse nu se mărginesc la informațiile conținute doar într-un singur manuscris. În cazul „*Aseidiului Constantinopolului*”, înafara surselor literare (*Triodul, Povestirea despre luarea arigradului a lui Nestor Iskander*) au mai existat și surse extra-literare (ilustrațiile și miniaturile medievale). Sursele literare ale celor două scene au și un pronunțat caracter prophetic. Acest lucru este evident dacă ne amintim că finalul redacției *Troika* a povestirii „*Despre luarea arigradului*”, atribuit lui Nestor Iskander, culminează cu *profeția* lui Pseudo-Daniel legată de „*eliberatorul Constantinopolului*”. În ceea ce privește *elementul profetic*, prezent în „*spusele scriitorilor și filosofilor antici*”, el are o istorie milenară, provenind încă din Antichitatea târzie și Imperiul Bizantin târziu.

Moldova a jucat un rol important în definitivarea redacțiilor slavone specifice a „*spuselor în elepilor antici*”.

Aceste considerații sunt importante prin prisma

prezent rii fragmentului „*Asediul Constantinopolului*” de la M n stirea Moldovi a.

1.3. Temele iconografice reprezentate în pictura exterioară din Moldova

A a cum ar tam i în subcapitolul intitulat „*Considera ii generale în leg tur cu pictura exterioar mural medieval moldav*”, această manier pictural exterioar a luat o mare dezvoltare mai ales dup 1530.

Un rol important în apari ia i dezvoltarea picturii exterioare l-au avut mai întâi ctitorii bisericilor respective, adic voievodul Petru Rare i unele familii boiere ti. „*Când a început s ridice ctitoriile sale, de i arhitectura moldoveneasc ajunsese la epoca ei de aur, totu i Petru Rare nu s-a mul umit s fie un ctitor obi nuit, imitând i copiind monumentele anterioare, ci a vrut s fie un ctitor înnoitor, s adauge bisericilor un element nou, decora ia cu pictur exterioar , prin care ele au devenit adev rate capodopere de art*”¹²¹. În orice caz, meritele ctitorilor sunt de necontestat în ce prive te suportarea cheltuielilor i anumite indica ii generale pentru construc ia bisericilor, dar rolul lor a fost uneori exagerat în precizarea factorilor definitori privind realizarea vechilor noastre monumente de art .

¹²¹ Irineu Cr ciuna , episcopo vicar, *Temele iconografice reprezentate în picture exterioar din Moldova I*, în rev. „Mitropolia Moldovei i Sucevei”, XLVII (1971), nr. 9-12, p. 632.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Biserica Ortodoxă a Moldovei, prin unii vlădici și stareți, a avut și ea un rol important în dezvoltarea picturii exterioare, mai ales că bisericile erau mai întâi lăcașuri de cult, iar pictura exterioară, ca și cea interioară, trebuia să expună credințele moldovenilor, prin linii și culori, anumite învârtiri creștine. Se știe că Probota a fost construită și zugrăvită în anii 1530 – 1532 de Petru Rareș, la stăruința vărului său Grigorie Roșca, fiind stareț la Probota. Tot Grigorie Roșca, ajuns mitropolit, după ce adăugă pridvorul la Voroneț, pictează întreaga biserică și în exterior, la 1547. La inițiativa episcopului de Roman, Macarie, a fost zugrăvită biserica Râșca.

Alături de ctitori (domnie) și Biserica, trebuie evidențiat și rolul meșterilor zugrăviți în dezvoltarea picturii exterioare moldave. *„Erau desigur ctitorii aceia care plăteau în lăcașul unui locaș sau împodobirea altuia mai vechi, dar cei care le împlineau dorințele și le îmbrăcau în forme artistice de durată erau meșterii, furtivi de frumoși și nu mai puțin în noii decât aiurea. În ciuda vitregiilor, în târgurile noastre medievale, dar, mai ales, pe lângă curțile domnelor și în mănăstiri au fost ateliere de prestigiu, în care s-au format personalități de seamă, acele personalități cărora le datorăm partea cea mai cuprinzătoare și cea mai valoroasă a moștenirii*

noastre culturale”¹²².

Bisericile cu pictur exterioră din Moldova, după starea de conservare a picturii în prezent, pot fi împărțite în patru categorii:

a) *Bisericile cu pictur exterioră păstrată în întregime (sau aproape în întregime):* Mănăstirea Humorului, Moldova, Arbore, Voroneț și Sucevița;

b) *Bisericile cu pictur exterioră păstrată parțial, foarte deteriorată:* Biserica „În lăcaș” din clopotnița de la Mănăstirea Neam, Probota, „Sfântul Gheorghe” – Suceava, „Sfântul Dumitru” – Suceava, „Sfântul Ilie” – Suceava, Adormirea – Baia, Blineț, Coala, Rîca și Slatina;

c) *Bisericile cu pictur exterioră dispersată în decursul vremii:* Putna, „Sfântul Gheorghe” – Hîrlu, Miliuți, Petruși, „Sfântul Ioan” – Vaslui, Bogdana – Răduți;

d) *Bisericile cu pictur exterioră mai nouă:* Bistrița, „Sfântul Nicolae Domnesc” – Iași, Miruși – Suceava, Eclesiarhia Mănăstirii Sfântul Ioan – Suceava.

Enumerarea de mai sus duce la concluzia evidentă că pictura exterioră a cunoscut în Moldova o răspândire fără precedent. Din păcate, însă, doar un sfert din totalul picturilor exterioare de secol XVI se mai

¹²² Vasile Drăguș, *Arbore. Drago Coman, maestrul frescelor de la Arbore*, p. 5.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

p streaz ast zi.

Tematica iconografic a picturii exterioare moldovene ti trebuie, desigur, studiat în cadrul general al artei bizantine din ultima ei perioad de dezvoltare (secolele XIII - XVI). Este necesar s vedem mai întâi, în linii generale, tr s turile principale ale picturii bizantine din această perioad în raport cu cea anterioar , pentru a în elege mai bine tematica picturii exterioare moldovene ti, sub variatele ei aspecte: con inutul de idei, caracteristicile iconografice i valoarea artistic .

Dup înflorirea deosebit pe care a conoscut-o în veacurile V i VI, culminând cu domnia împ ratului Justinian (527-565), pictura bizantin a ajuns în veacurile VII i VIII la o stare de stagnare i criz determinat de iconoclastism, criz care a l sat urme adânci în via a Bisericii. Epoca veacurilor VII i VIII s-a caracterizat prin distrugerea celor mai multe mozaicuri i picturi murale, ceea ce a dus la dispari ia a numeroase i valoroase opera de art . A existat totu i un „stil” al picturii iconoclaste care avea un caracter profan, cu aspect decorativ.

C utând s r spund acuza iilor iconoclaste, o serie de mari teologi ortodoc i, în special Sfântul Ioan Damaschinul, Sfântul Teodor Studitul i Sfântul Gherman, patriarh al Constantinopolului, au elaborat o adev rat teologie privind natura icoanei i cinstirea ei.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Privit în lumina acestei teologii, icoana și pictura în general nu sunt atât opera de artă, cât mai ales un obiect sacru, un act de cult, o comuniune cu divinul, o rugăciune.

După restabilirea cultului icoanelor și condamnarea iconoclasmului la Sinoadele din 787 și 843, pictura bizantină s-a dezvoltat având la bază această teologie a icoanei. De altfel, Sinodul al VII-lea Ecumenic (787, Niceea) a hotărât stricta subordonare a artei (pictura și arhitectura) ideilor teologice și liturgice. Timp de peste două veacuri, în vremea împăraților Macedonieni (842-1057) și Comneni (1057-1204), pictura bizantină cunoaște o nouă epocă de înflorire, „*epoca clasică sau a doua epocă de aur a picturii bizantine*”.

Ceea ce se remarcă este extraordinara unitate a acestei picturi. De la un capăt la altul al Imperiului Bizantin regăsim aceleași teme iconografice, aceeași tratare și rânduială. Caracterul picturii iconografice este monumental în ce privește proporționalitatea, impresionând prin grația și forța trăsăturilor și atitudinilor personajelor. Expresivitatea și concentrarea calmă a figurilor exprimă intensă lor trăire spirituală. Sobrietatea, simbolismul, conținutul dens și plin de spiritualitate, atitudinea hieratică, din care se degajă un suflu al sfințeniei și un profund umanism, un simț al

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

dramaticului, dau picturii o real intensitate emoțională.

Fiind o oglindă ce reflectă lumea nevăzută, picturile evită în general tot ce aminte de pământescul, mundanul. Peisajul și cadrul arhitectonic sunt reduse la strictul necesar. Predomină elementele figurative, scenele au un echilibru compozițional. Toate aceste caracteristici reușesc să transforme picturile clasice bizantine într-o oglindă ce reflectă lumea nevăzută și să reprezinte pe om și cosmosul întreg transfigurat de lumina divină.

În ultimele veacuri ale existenței sale (1204-1453), când a fost condus de împărați din dinastia Paleologilor, deși Imperiul Bizantin a început să decadă treptat, din punct de vedere politic, totuși pictura ca și celelalte arte și cultura în general, fapt unic în istoria civilizațiilor, a cunoscut în continuare o înflorire deosebită. Pictura bizantină, mai ales în frescă, continuă tradiția formată în epoca anterioară. În această epocă a apărut și teologia Sfântului Grigorie Palama despre cunoașterea lui Dumnezeu, despre distincția dintre ființa și lucrurile lui Dumnezeu. Teologia palamită a exercitat o influență deosebită asupra picturii bisericești din această perioadă.

Stilul narativ didactic a dus în mod firesc la o dezvoltare mai mare a picturii de icoane. Trebuie spus că nici stilul picturii monumentale nu dispăre complet în epoca Paleologilor. Pictura îmbrățișează calea

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

realismului simbolic.

În Moldova s-a dezvoltat o importantă coală de pictură bizantină. Având începuturile în secolul al XIV-lea, această coală îi conturează liniile în epoca lui Ștefan cel Mare și ajunge la deplină maturitate în prima jumătate a secolului al XVI-lea. Pictura exterioră este cea mai originală, importantă și valoroasă expresie a colii moldovenești de pictură și a artei medievale românești, în general.

Un izvor important de inspirație al vechii picturi moldovenești l-a constituit, alături de cele mai autentice idealuri și tradiții ale picturii bizantine din vremea Paleologilor, resursele ei proprii, tradiția și geniul artistic creator local. Trebuie accentuat că, primind formele acestor picturi, vechii noștri zugravi nu s-au transformat în simpli imitatori servili ai acestor forme, ci le-au adaptat la un stil local, românesc. „*coala moldovenească de pictură nu s-a format prin încrucișarea mecanică a unor influențe, ci prin prelucrarea și transformarea profundă a formelor străine, sub acțiunea creatoare a geniului local. Meritul moldovenilor nu au privit aceste forme cu ochi de copiat, ci cu ochi de artiști... și astfel s-a născut coala moldovenească de pictură, prima coală națională a poporului român*”¹²³.

¹²³ Sorin Ulea, Gavriil Uric, primul artist român cunoscut, în

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Capacitatea și vrednicia noastră de preluare, îmbogățire și păstrare în chip autonom, „autocefal”, a unei culturi este de două ori milenară. *„Realizarea unui Bizanț după Bizanț se datorează mai multor factori, dintre care amintim: moștenirea spirituală lăsată de strămoșii dăci, care aveau o religie monoteistă și vechimea începuturilor vieții noastre creștine situată în perioada apostolică, cu aproape un mileniu înaintea creșterii din poruncă împăratescă a popoarelor care s-au așezat în imediata vecinătate a pmântului nostrum strămoșesc. Vrednicia noastră de pmștiri în chip autentic al tezaurului de credință era cunoscută cu aleasă prețuire de Patriarhia Ecumenică. În întâia jumătate a secolului al V-lea, când abia se pomenea de autocefalie, Tomisul era condus de un arhiepiscop autocefal”*¹²⁴. Această vrednicie a fost dovedită cu prisosință în chipul cel mai desăvârșit în picturile bisericilor din Moldova. În această realizare desvârșită din punct de vedere artistic, teologic și istoric, putem vorbi de o reflectare a „autonomiei și autocefaliei în

„Studii și cercetări de istoria artei” (SCIA), nr. 2, 1964, pp. 244-245.

¹²⁴ Iustin, Arhiepiscop și Mitropolit, *Din cuvântarea rostită în numele Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române la festivitățile prilejuite de împlinirea a 50 de ani de la înființarea Patriarhiei Române și 90 de ani de la recunoașterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române*, în rev. „Biserica Ortodoxă Română”, XCIII (1975), nr. 11-12, p. 1245.

*picturile bisericilor din Moldova*¹²⁵.

La executarea picturii, me terii zugravi se foloseau de cunoscuta „*Erminie de pictur bizantin*”, care indică cum și se pregătesc culorile, ciclurile iconografice, locul unde trebuie pictate acestea. Ea dă, de asemenea, unele indicații generale privind modul de reprezentare a figurilor, cadrul arhitectonic și peisajul.

Se poate pune întrebarea dacă a existat o erminie specială pentru pictura exterioară sau dacă aceasta era cuprinsă în erminia obișnuită. Dezvoltarea excepțională a picturii exterioare în Moldova, programul ei iconografic bine structurat și aplicat, cu mici deosebiri, la aproape toate bisericile respective, precum și faptul că, adeseori, pictura exterioară se executa, de regulă, la anumite perioade după cea interioară, ar fi argumente în sprijinul existenței unor erminii speciale pentru pictura exterioară. Acestea s-au pierdut odată cu dispariția acestui sistem de decorație exterioară, sistem care nu a durat decât o perioadă destul de scurtă.

Fără îndoială că me terii zugravi au fost aceia care, din vasta tematică iconografică a picturii bizantine, au ales o serie de teme cu care au alcătuit programul iconografic pe care l-au aplicat apoi pe pereții exteriori ai

¹²⁵ Pimen Suceveanu, Episcop-vicar, *Autonomie și autocefalie în picturile bisericilor din Moldova*, în rev. „Mitropolia Moldovei și Sucevei, LXI (1985), nr. 4-6, p. 311.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

bisericilor moldovenești. Desigur că meșterii zugravi au luat în considerare și dorințele exprimate de ctitorii și de viețuitorii din mănăstiri, dorințe exprimate în preferințele pentru anumite teme iconografice. Acest program iconografic exterior a presupus deci o consultare, o alegere de teme, o motivare și, în ultimă analiză, o hotărâre luată de factorii de răspundere – domnia, Biserica și meșterii zugravi.

Temele iconografice reprezentate în pictura exterioară moldovenească le voi prezenta, având, de această dată, ca criteriu, *natura subiectelor pe care le reprezintă* :

* *Teme care reprezintă aspecte din înviștătura creștină* – acestea ilustrează diferite subiecte cu caracter moral în special, dogmatic, biblic, liturgic și istoric din doctrina creștină, după cum urmează : *Acatistul Maicii Domnului cu Asediul Constantinopolului, Arborele lui Iesei cu filosofii antici, Cinul sau Biserica cerească, Judecata de Apoi, Scara virtuților sau cerească, Facerea, Vârșitul și zduhul lui, Pilda fiului risipitor, Predicarea apostolilor Viața Maicii Domnului, Rugul în flăcări, Maica Domnului Îndurătoare, Pocrovul, Încoronarea Maicii Domnului, Martiriul călugărilor din Sinai și Rait, Apocalipsul, Deisis etc.;*

* *Teme care reprezintă aspecte din viața, patimile și minunile unor sfinți: Sfântul Nicolae, Sfântul*

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Gheorghe, Sfântul Ioan cel Nou, Sfântul Antonie cel Mare, Sfântul Pahomie cel Mare, Sfântul Dumitru, Sfântul Nichita cel Mare, Cuvioasa Parascheva, Sfântul Gherasim de la Iordan, Sfântul Daniil Sisastrul, Mitropolitul Grigorie Ro ca, Varlaam i Ioasaf etc.

Este demn de remarcat spiritul în care artistul moldovean a tiut s valorifice o anumit libertate de invenție pe care enele teme, cum ar fi *Judecata de Apoi*, i le las .

S-a vorbit, de asemenea, despre valoarea „*etnografic*”¹²⁶ a unor detalii: costum, piept n tur , tergere etc., sau chiar a unor tipuri somatice. Este evident c diferențierea și precizia reprezentării acestora constituie un rezultat al observ rii directe de c tre artist a lumii înconjur toare, mai mult al unei anumite orient ri a sensibilit ții acestuia diferită de aceea tradițională, chiar dacă legăturile istorico-etnografice nu sunt întru totul sigure i nici precise.

Cercet torul Ion Solcanu, în studiile sale de etnografie și folclor, se apleacă asupra unor credințe populare exprimate în pictura mural exterioră moldav . El arat c dintre numeroasele credințe populare, în pictura religioas au p truns doar acelea c rora le-a fost asigurat cadrul ideatic necesar, cerând

¹²⁶ Adrian H. Victor, Ion Burtea, Petre Lupan, *România. Monumente istorice i de art* , Ed. Meridiane, Bucure ti, 1972, p. XIX.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

ilustrarea lor ca pe o completare, o prelungire a „textelor sfinte”, caz în care zugravii trebuiau să aibă adânci cunoștințe teologice, ceea ce explică apartenența lor la diversele stări eclesiastice¹²⁷. Într-un atare complex de întregire a textelor prevăzute de Erminii au fost ilustrate, în pictura religioasă românească a secolelor XV – XVII, credințele populare cunoscute sub numele de *Zapisul lui Adam, V mile și zduhului cu puntea Raiului, Sfântul Gheorghe ucigând balaurul*, cu variant *Sfântul Gheorghe salvând fata de împărat*¹²⁸.

Cât de limpede a știut Biserica Moldovei să înfățișeze adevărurile de credință prin graiul icoanelor în duhul vechii tradiții bizantine, ne-o dovedesc ansamblurile murale ale secolului al XVI-lea. Acestea fac dovada cunoașterii faptului că „*imaginea îndreaptă întotdeauna spre ceea ce este dincolo de ea... spre nevăditul și în sens propriu invizibilul dorit de inima omenească*”¹²⁹.

Cât de cumpătat și murt este exprimat, odată cu conținutul teologic al scenelor pictate, și un mesaj care răspunde nevoilor acelor vremuri primejdite de expansiunea otomană, se poate observa în unele dintre

¹²⁷ Ion I. Solcanu, *Artă și societate românească*, sec. XIV-XVIII, Ed. Enciclopedică, București, 2002, pp. 211-212.

¹²⁸ *Ibidem*, p. 212.

¹²⁹ Wilhelm Nyssen, *op. cit.*, p. 154.

cele mai reprezentative fragmente din programul iconografic exterior al m n stirilor Voroneț, Moldovița și Sucevița, analiza acestora nefiind subiect al prezentului studiu.

CONCLUZII

În încheiere putem afirma, împreună cu Stavrofora Irina Pântescu, Stareța Mănăstirii Voroneț, următoarele: „*Omule, Ca s iubești Voronețul (i putem spune noi și Moldovița și Sucevița, n.n.), în primul rând, trebuie s fii tu însuși iubitor de frumos. Iubind frumusețea exterioară, înseamnă că tu ai frumusețe l untric , pentru c nu poți să iubești ceea ce nu ai înl untrul t u.*

Ca s cunoști frumusețea material de la Voroneț (Moldovița și Sucevița), trebuie s ai frumusețe spiritual . S începem cu această necesitate spiritual pentru a înțelege spiritualitatea vieții lăuntrice.

Ca s înțelegi locul acesta trebuie să te întorci în timp, la viața și concepția oamenilor de atunci, să-i înțelegi pe ei, pentru c astfel se țese o legătură trainică între trecut, prezent și viitor.

i astfel, vei fi u acela care întinde o punte între trecut și viitor”¹³⁰.

¹³⁰ ***, *M n stirea Voroneț*, Tipar S.C. Pro editur și Tipografie, Sibiu, 2007, p. 1.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Edificiile bisericilor m n stirești de la Voroneț, Moldova și Sucevița par „*Evangheliare iluminate, larg deschise*”¹³¹. Astfel le-au vrut demult pictorii anonimi sau cunoscuți și cei care au comandat aceste picturi: pereții tapisați cu fresce trebuiau să figureze ochilor privitorilor *în v țătura Scripturii*. i tot astfel se prezint ele ast zi vizitatorilor din lumea întreag , emoționați să descopere, în mijlocul unei naturi încânt tor de armonioase, ca edificii i mai armonioase, ridicate cu sute de ani în urm , de mâini inspirate, exprimând credința și lirismul lor în piatr i culoare.

Icoanele i ansamblurile de pictur mural exterior moldav la care m-am referit pe întregul parcurs al acestui studiu sunt „*patrimoniul cel mai de preț al evlaviei ortodoxe*”¹³², fapt demonstrat de acele capodopere ale bisericilor cu pictur exterior din Bucovina, realiz ri de o valoare teologic i artistic incontestabile, care transmit în v țătura Bisericii și exprim viața în har a Sfintei Tradiții a Bisericii.

BIBLIOGRAFIE

Lucrări în volum

1. Bal , tefan, *M n stirea Humor*, Ed. Meridiane, Bucure ti, 1965.

¹³¹ *Ibidem*, p. 6.

¹³² Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Tratat de Teologie Dogmatic i Ecumenic* , Ed. România Cre tin , Bucure ti, 1999, p. 174.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

2. Berza, M., Musicescu, M.A., *M n stirea Sucevița*, Ed. Academiei Republicii Populare Române, Bucure ti, 1958.

3. Bria, Pr. Prof. Dr. Ion, *Tratat de Teologie Dogmatic i Economic* , Ed. România Cre tin , Bucure ti, 1999.

4. Ciobanu, Constantin, *Sursele literare ale programelor iconografice din pictura mural medieval moldav* , Academia de Științe a Moldovei, Institutul Studiul Artyelor, Chi in u, 2005.

5. Dr guș, Vasile, *Arbore. Drago Coman maestrul frescelor de la Arbore*, Ed. Meridiane, Bucure ti, 1969.

6. ***, *M n stirea Voroneș*, Tipar S.C. Pro editur i Tipografie, Sibiu, 2007.

7. Motrici, Mircea, *Bucovina, icoan spre cer*, Ed. „Mu atinii”, Suceava, 2001.

8. Nyssen, Wilhelm, *P mânt cântând în imagini, Frescele exterioare ale m n stirilor din Moldova*, Ed. Institutului Biblic i de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucure ti, 1978.

9. Pascu, tefan, Iona cu, Ion, Georgescu, Gheorghe-Buz u, Cihodaru, Constantin, *Istoria medie a României, partea I-a, secolele X-XVI*, Ed. Didactic i Pedagogic , Bucure ti, 1966.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

10. Solcanu, Ion I., *Artă și societate românească*, sec. XIV-XVIII, Ed. Enciclopedic, București, 2002.
11. Ulea, Sorin – Musicescu, Maria Ana, *Voroneț*, Ed. Meridiane, București, 1969.
12. Vasari, Giorgio, *Viețile pictorilor, sculptorilor și arhitecților*, trad. Rom. și note de Ștefan Crudu, vol. I, Ed. Meridiane, București, 1962.
13. Victor, Adrian H., Burtea, Ion, Lupan, Petre, *România. Monumente istorice și de artă*, Ed. Meridiane, București, 1972.
14. ***, *Bucovina, ghid turistic*, Ed. Ad Libri, București, 2006.
15. ***, *Istoria României*, Ed. Academiei, București, 1962.
16. ***, *Pictura murală din Moldova. Sec. XV-XVI*, text de Vasile Drăguș, antologie de imagini de Petre Lupan, Ed. Meridiane, București, 1982.
17. ***, *Roumanie – Eglises peintes de la Moldavie*, Coll UNESCO, de l'art mondial, Preface Andre Grabar, Introduction George Oprescu, New York, Paris, 1962.

Studii și articole

1. Crăciuna, episcop-vicar Irineu Suceveanul, *Bisericile cu pictură exterioară din*

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Moldova (I), în rev. „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, XLV (1969), nr. 7-9, p. 406-444.

2. Idem, *Temele iconografice reprezentate în pictura exterioară din Moldova I*, în rev. „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, XLVII (1971), nr. 9-12, p. 631-644.

3. Dr. guș, Vasile, *Picturi murale exterioare în Transilvania*, în rev. „Studii și cercetări de istoria artei” (SCIA), nr. 1, 1965, p. 75-102.

4. Giurescu, Dinu C., *Date asupra picturii istorice românești în epoca feudală*, în rev. „Studii și cercetări de istoria artei” (SCIA), nr. 2, 1960, p. 61-79.

5. Iustin, Arhiepiscop și Mitropolit, *Din cuvântarea rostită în numele Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române la festivitățile prilejuite de împlinirea a 50 de ani de la înființarea Patriarhiei Române și 90 de ani de la recunoașterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române*, în rev. „Biserica Ortodoxă Română”, XCIII (1975), nr. 11-12, p. 1245-1246.

6. Strzygowski, J., *Kunstschatze in der Bucowina*, Die Zeit, august, 1913, trad. De G. Murnu, în „Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice”, București, 1913, p. 129-131.

7. Suceveanul, Episcop-vicar Pimen, *Autonomie și autocefalie în picturile bisericilor din*

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Moldova, în rev. „Mitropolia Moldovei și Sucevei”,
LXI (1985), nr. 4-6, p. 311-347.

8. Ulea, Sorin, *Originea și semnificația ideologică a picturii exterioare moldovenești*, în rev. „Studii și cercetări de istoria artei” (SCIA), nr. 1, 1963, p. 57-60.

Idem, *Gavriil Uric, primul artist român cunoscut*, în „Studii și cercetări de istoria artei” (SCIA), nr. 2, 1964, p. 244-245

ICONARI SFINȚI

Prof. Aurelia Crina Adam
coala Gimnazial "Spiru
Haret" Bacău

« De n-ar fi venit Hristos în trup nu ne-am fi închinat la icoane. Dar pentru că Hristos, venind pe pământ, ni s-a arătat ca icoana Tatălui, și cu chipul ipostasului lui Dumnezeu în El, a făcut pictura noastră în icoană. »

(Sfântul Ioan Damaschin)

Pe lângă **Cuviosul Andrei Rubliov** (4 iulie) cunoaștem și alți iconari sfinți prăznuiți de Biserica Ortodoxă :

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Primul iconograf a fost **Sf. Ev. Luca** despre care tim c a pictat primele icoane ale Maicii Domnului și icoana Sfinților Ap. Petru și Pavel, poate chiar și altele. Este prznuit pe 18 octombrie.

Sfântul Metodie, cel întocmai cu Apostolii și episcop de Moravia, considerat și luminător al popoarelor slave. Este prznuit pe 6 aprilie.

Cuviosul Alipie (sec. XI), cunoscut prin multele sale icoane pline de har, printre care o icoană a Maicii Domnului f c toare de minuni, comandat de cneazul Vladimir Monomahul la Rostov pentru Biserica ctitorit de acesta.

Cuviosul Grigorie împreună lucrător și nevoitor cu Sf. Alipie cunoscut pentru multele sale icoane pictate în Rusia. Este prznuit de Biserica Ortodoxă la 8 august.

Sfântul Antonie, Sfântul Iurie de la atelierele iconografice din Novgorod respectiv Hutinsk.

Sf. Episcopul **Petru, Mitropolit de Moscova** (1326) iscusit iconar și întemeietor de a ez minte monahale, prznuit la 21 decembrie.

Cuviosul Dionisie Glușițki (1427) de lângă rîul Glușița este cunoscut ca pictor ale unor importante biserici și icoane. Este prznuit pe 1 iulie.

Cuviosul Pahomie Nerehtski și ucenicul său Irinarh prznuit pe 23 martie.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Cuviosul Teodor episcop al Rostovului, nepot al Cuviosului Serghie pr znuিত la 28 noiembrie.

Cuviosul Ignatie Lomski -28 decembrie.

Cuviosul Chiril Belozerski pr znuিত pe 9 iunie.

Cuviosul Anania iconar renumit de la M n stirea Sf. Antonie din Novgorod (1581, Rusia). Este pr znuিত pe 17 iunie.

Cuviosul Antonie de Siisk cel care a pictat o icoan a Sfintei Treimi la care se vindecau i se t m duiau mulți bolnavi -acest minunat iconar fiind înc în viață. Este pr znuিত pe 7 decembrie.

Sf. Nil Sorski(a) cel care a f cut o copie dup o icoan a Maicii Domnului din Ierusalim pe care tot el, prin mâinile sale iscusite a restaurat-o. Copia realizat are o istorie covâr itoare, devenind ea îns i icoan f c toare de minuni i care se afl la m n stirea athonit ruseasc închinat Sfntului Mare Mucenic Pantelimon. Tot el a pictat o alt icoan a Maicii Domnului numit „din Cipru” despre care se cunoa te c are o istorie minunat . Aceast icoan a ținut-o în chilia unde se nevoia i se ruga sfântul, care, i-a salvat chilia de la un incendiu provocat de ni te tâlhari i la care uneori candela se aprindea singur .

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Sf. Mucenic Anastasie, iconar ucis în Nauplia de c tre musulmani prin t iere în buc ți (1655). Este pr znuit pe 1 februarie

Sf. Nou Mucenic Teodor Bizantinul, iconar ucis de musulmani în Meletina prin sugrumare (1795). Este pr znuit pe 17 februarie.

Cuviosul Grigorie Zugravul, iconograf la Pecerska (sec.XII). Este pr znuit pe 8 august.

Cuviosul Pimen de la Sofia, monah bulgar de la M n stirea Zografu (Athos), pictor bisericesc, iscusit restaurator recunoscut i ca taumaturg. Este socotit ocrotitorul pictorilor bulgari. Se pr znuie te pe 3 noiembrie.

Sf. Laz r iconarul din Constantinopol. Se pr znuie te pe 18 noiembrie.

În calendarele ortodoxe pe 13 iunie se pr znuiește Soborul Sfinților de la Mănăstirea Andronikov:Sf. Andronic, Sf. Sava i sf. Alexandru- f c tori de minuni i **Sf. Daniil Ceornii (cel Negru)**-ucenicul Sf. Andrei Rubleov.

Sfântul Antim Ivireanul (1716) - Mitropolitul Ungrovlahiei- miniaturist, xilograf, gravor, pictor de icoane, pr znuit în calendar la 27 septembrie.

Sigur registrul sfintilor care au fost iconari nu se incheie aici. Mulți răman sub anonim, condiție respectat în arta icoanei unde se consider i se

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

prețuiește ca autor **Duhul Sfânt** însuși. Merit să amintesc marea ceată de martori mrturisitori (rma și necunoscuți) pictorii iconari prigoniți în perioada iconoclastă, despre care se cunoaște că erau omorâți prin torturi inimaginabile. De exemplu una dintre cunoscutele torturi aplicate pînă la sîvârșire atunci cînd erau prinși în faptul zugrăvirii sau pictării icoanelor în ascuns, ori se afla de îndelednicirea lor prin diverse modalități, era că acestora li se punea capul între două icoane și era zdrobit între ele.

Sau, cum bine spunea Monahia Iuliana în cartea sa „*Truda iconarului*”: „Pe lângă iconarii pomeniți, a Sfinților proslăviți sau mitropoliților vestiți prin lucrarea lor bisericească, au mai fost o mulțime de truditoresc evlavioși care au rămas necunoscuți, pentru a căror smerenie, lucrarea mâinilor lor, fără îndoială nu a fost lipsită de harul lui Dumnezeu.(...) Icoana este un mare, minunat și sfânt lucru, atît ca și conținut cît ca și formă. Unele icoane sunt pictate de Mîna lui Dumnezeu, altele de Îngeri.”

NAȘTEREA MÂNTUITORULUI ÎN ICONOGRAFIE

Prof. înv. primar Ga par Anca-Nicoleta
coala Gimnazial „Spiru Haret” Bac u

Biserica noastră ortodoxă a păstrat și a continuat neschimbat tradiția artei iconografice, așa cum a păstrat și tradiția imnografiei, a muzicii și a arhitecturii. Și spunând neschimbat, înțeleg că nu i-a îngăduit să decadă de la caracterul său duhovnicesc, a încât să dea naștere unor opere carnale și laice, după cum s-a

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

întâmpat în biserica apusean . A a-numita Rena tere în Italia a fost de fapt rena terea idolatriei, adic a cultului omului trupesc care nu cunoaște ce este frumusețea duhovnicească . Arti tii care au lucrat de-a lungul Rena terii erau în cea mai mare parte oameni lipsiți de simțire religioasă, fără credință, care abordau temele religioase doar ca un prilej pentru a- i dovedi m iestria în cele ce țin de naturalețe și artă carnală. Italienii înșiși recunosc aceasta cu privire la marii lor arti ti, din moment ce au drept icoane f c toare de minuni doar pe cele vechi bizantine care s-au g sit în țara lor și ar râde dac le-ar spune cineva c Rafael, Tițian, Andrea del Sarto, Veronese, Tintoretto și alți maeștri ai Renașterii au pictat icoane f c toare de minuni (adic icoane pe care s le cinstească cre tinii).

A adar, ca s spunem lucrurilor pe nume, în Rena tere nu au f cut iconografie, adic pictur religioasă cu înc rc tur duhovnicească , de aceea i operele pe care le-au creat mae trii de atunci sunt teatrale, ostentative, lipsite de suflu mistic, de duh, f r s aib nici o leg tur cu simpla i smerita religie a lui Hristos. În timp ce iconografia ortodox a p strat vechea cur ție duhovnicească până în anii cei mai din urmă. Dar și la noi a început să decadă această artă de la înălțimea simplit ții duhovnicești, vrând să creeze și în bisericile noastre opere goale pe din untru i teatrale, fiindc

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

necredința, îngâmfarea și încăpățânarea de a ne asemena celorlalți întru cele rele, ne-a orbit cu totul. Celor care nu au credință în inima lor le plac aceste opere carnale și lipsite de duh, fiind trupul admir trupul și nu vrea să vad lucruri duhovnicești, nici nu le poate simți. Lucru contrar se întâmplă cu oamenii care au simțit dulceața credinței; aceștia nu găsesc nimic de esență în operele care au fost create și încă sunt create pentru a arăta miestria de artă a unuia sau a altuia pictor, pe care le explică o „profesorescă” plină de slavă de artă numită „estetica”.

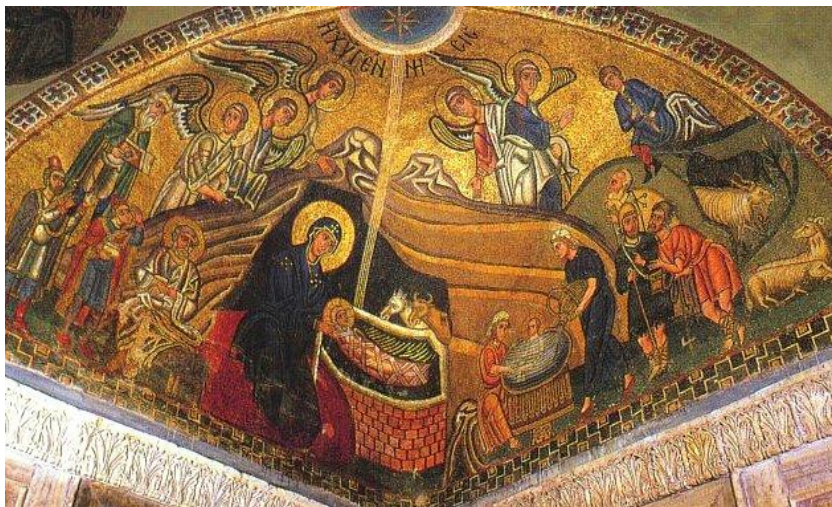
Națerea lui Hristos este înfățișată în icoanele bizantine cu sfințenia duhovnicească cu care aceasta este istorisită în Evanghelie. Cu alte cuvinte, este reprezentată ca taină, în timp ce pictura laică de care am vorbit o redă drept un scenariu și nimic altceva. Priviți o astfel de pictură, cum ar fi cea a lui Correggio sau a lui Murillo, și veți simți, veți înțelege ce spun. În icoanele noastre, Națerea este reprezentată într-un mod simplu și adânc, fără ornamente artificiale și sentimentalisme de artă. Toate sunt simple și smerite, dar în aceste forme simple există acel suflu religios, care este de necuprins pentru cei necredincioși, fiind „ca o adiere de vânt lin”.

Tiparul iconografic al Nașterii la zugravii bizantini este următorul: În mijloc este o pețecă îngrădită de stânci ce pare să fie transparente, ca de cristal.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

În untrul deschiz turii sale întunecoase este o iesle, iar în ea se afl un Prunc înf at, Hristos; pe deasupra sa Îl ating u or cu r suflarea un bou i un asin sau un cal.

*Na terea Domnului – mozaic de la Mân stirea
Cuviosului Luca (secolul X)*

Maica Domnului este întins lâng Pruncul s u pe o rogojin , a a cum se obi nuie te în R s rit. În partea de sus, la dreapta este ceata Îngerilor în rug ciune (deisis), în timp ce în stânga un alt înger, cu aripile întinse, vorbe te cu p storii, spunându-le vestea cea îmbucur toare. În partea de jos, în dreapta, este reprezentat b trânul Iosif ezând pe o piatr i meditând, cu capu- i sprijinit pe mân , dup Evanghelia care zice „a voit s-o lase în ascuns”, întrucât nu dorea s o

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

v deasc pe Fecioara Maria care n scuse f r ca acel copil s fie al lui. În fața sa stă un cioban bătrân sprijinit în toiag, îmbr cat cu piei de oaie, care îi vorbe te ca i cum ar vrea s îl mângâie suflete te. În stânga st a ezat o b trân care ține în brațele sale Pruncul nou născut gol, încercând cu mâna apa caldă dintr-o sc ld toare, în timp ce o fiic de țăran, cu maramă pe cap, toarnă apă pentru a sc lda pruncul. În jurul lor i deasupra pe stânci pasc oi, stau întin i i doi – trei câini ciob ne ti. Un cioban mulge oile. În spatele peșterii se văd între munți cei trei magi c lare pe cai, unul pe un cal alb, altul pe un murg, iar altul pe un roib. Maica Domnului este zugr vit i în genunchi, dar aceasta cred c aduce a influență francă. Scena cu femeile care scald Pruncul este luat din Evangheliile apocrife. Este curios cum zugravii bizantini, care erau întru totul ortodoc i, pun în icoanele lor scene despre care nu este scris în Evanghelie, luându-le din c rți ce nu sunt canonice.

ISUS, PEDAGOGUL UCENICULUI

Prof. dr. Liviu Ciuraru
coala Gimnazial „George Bacovia” Bac u

1. Introducere

A l s religia în afara educa iei nu echivaleaz doar cu a pune în scen *Hamlet* f r principe, ci mai mult, înseamn a incinera drama. Existenta i evolu ia lumii ar fi dificil , dac nu chiar imposibil , f r educa ia religioas . Educa ia se prezint ca o datorie vast , complex i urgent . Atunci când *Conciliul Vatican al II-lea* focalizeaz necesitatea form rii integrale a persoanei umane, pune deseori în evident valoarea i func ia educativ a Bisericii,¹³³ deoarece însu i Dumnezeu a legitimat actul educativ. În *Vechiul Testament*,² Creatorul este cel care îi instruie te pe Adam i Eva, atunci când le ofer indica iile necesare pentru a tr i în mod responsabil.¹³⁴ Ulterior, pedagogia divin se formalizeaz pentru binele poporului într-o *Lege* scris : Torah, cuvânt ce are ca r d cin verbul *yârâh*, a c rui sens este acela de a indica, a ghida, a dirija; doar prin ascultarea acestei legi divine omul poate avea succes i prosperitate în lumea creat de Dumnezeu.

¹³³ Cfr Conciliul Vatican al II-lea, *Gravissimum educationis*.

¹³⁴ Cfr Gn 2,15-16; 2,18-22.

În *Noul Testament*,¹³⁵ acela i Dumnezeu Salvator educ prin intermediul *Cuvântului* s u: Cristos, modelul întrupat al noului Adam. Atunci când legea divin i fiin a uman , chipul lui Dumnezeu, se întâlnesc, omul î i descoper identitatea. Înaintea sacrificiului s u, Cristos promite pe Duhul Sfânt, afirmând c Tat l îl va trimite în numele s u pentru a actualiza memoria cuvintelor sale i pentru a fi surs de inspira ie pentru discipoli.¹³⁵

În Evanghelia lui Marcu este men ionat urm torul episod: pe când Isus î i desf ureaua ministerul ... *a v zut mul imea i a fost cuprins de mil pentru c era ca o turm f r p stor.*¹³⁶ Aceast postur a lui Isus poate fi considerat premisa identit ii educa iei cre tine.

2. Educația creștină

Înv mântul cre tin trebuie s ofere o perspectiv clar i profund asupra vie ii prin intermediul dialogului cultural. Presupozitia unui proiect educativ cre tin este Dumnezeu, Unul i Întreit, revelat de Scriptur , Creator, R scump r tor i Domn al Universului, de la care are origine i semnifica ie cunoa terea uman . *Doar Biblia reveleaz un Dumnezeu atât maiestos care s poat vorbi cu autoritate prin*

¹³⁵ Cfr In 14,26.

¹³⁶ Mc 6,34.

*intermediul Cuvântului s u. El reprezintă presupuzi ia
inteligibilit ii experien ei umane.*¹³⁷

Educa ia cre tin cultiv persoana uman în
totalitatea dimensiunilor sale, fapt pentru care ea trebuie
s fie i o coal a libert ii, a solidarit ii, a
pluralismului i a toleran ei. Adev rata educa ie trebuie
s promoveze formarea persoanei umane în corela ie cu
scopul s u ultim i în concordant cu binele comunit ii
din care aceasta face parte. În fa a unui orizont al
seculariz rii pedagogice, coala catolic este interpelat
asupra sensului itinerariului educativ i a capacit ii sale
de a- i exprima în manier original creativitatea.

Categoriile fundamentale care stau la baza
structurii crea ioniste i a unui itinerariu spiritual sunt:
bun tatea i dezvoltarea crea iei,¹³⁸ c derea în p cat,¹³⁹
promisiunea mântuirii¹⁴⁰ i harul.¹⁴¹ Valorile urm rite a
fi experimentate în consonant cu acest itinerariu au fost
men ionate anterior. Orice persoan , cu nevoile sale
materiale i spirituale, se afl în centrul magisteriului lui
Isus, astfel c promovarea dezvolt rii persoanei umane
constituie finalitatea ultim a educa iei cre tine. Pentru

¹³⁷ TIL C. VAN, *La visione riformata dell educazione*, Studi di
Teologia 9 (1/1993) 61.

¹³⁸ Cfr Gn 1,1ss.

¹³⁹ Cfr Gn 3,1ss.

¹⁴⁰ Cfr Gn 12,1ss; Is 17,14.

¹⁴¹ Cfr Fp 4,33.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

stipularea educației creștine ca punct de referință al educației umane pledează Calvin: *Toată viața noastră, tot ce merităm să fie considerat a fi adevărat, se compune din cunoașterea lui Dumnezeu și a sinelui.*¹⁴² La aceeași realitate face apel și Wolter: *... viziunea creștină asupra lumii trebuie determinată și verificată la lumina Scripturii.*¹⁴³ Adevărata viață aparține lui Dumnezeu: *În alegi tu plătirea norilor, minunile Aceluia a cărei viață este desvârșită?*¹⁴⁴ Cum noi oamenii gândim din perspectivă cronologică gândurile lui Dumnezeu după El, planul teologic și epistemologic trebuie să dialogheze. Astfel, filosofia educației creștine trebuie să fie ghidată de următorul set de principii:

- să fie bazat pe autoritatea și autenticitatea Bibliei, sursă ultimă a revelației lui Dumnezeu;¹⁴⁵
- să fie fondat pe autoritatea și centralitatea persoanei lui Cristos;¹⁴⁶
- scopurile sale trebuie să corespundă finalităților biblice;¹⁴⁷

¹⁴² CALVINO G., *Istituzione della religione cristiana*, Milano 2009, 137.

¹⁴³ WOLTERS A., *La riconquista del creato*, Mantova 2008, 17.

¹⁴⁴ Iob 37,16.

¹⁴⁵ Cfr In 17,17; 2 Tim 3,16-17; 2 Pt 1,20-21.

¹⁴⁶ Cfr In 14,6; Col 2,3.

¹⁴⁷ Cfr Mt 7,21; 2 Tim 4,18.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

- să fie orientat de convingerea că redin a este esențial pentru dezvoltarea individului la nivel psihic, mental, social și spiritual;
- să fie cel uzit de dedicația pentru *Împărăția cerurilor*;¹⁴⁸
- să fie inspirat de Duhul Sfânt;¹⁴⁹
- să fie corelat relației dintre Biserică și familiei;¹⁵⁰
- să fie definit de capacitatea asemănării divine;¹⁵¹
- să fie caracterizat de principiile morale biblice;¹⁵²
- să poarte amprenta dialogului cu patrimoniul cultural.¹⁵³

3. Pedagogia lui Isus

În timpurile moderne imaginea profesorului este efectul calificării în al unui context instituționalizat, realitate ce îngreunează apariția unor modele profesionale alternative. Profesorul de azi are studii, o clasă și un anumit număr de elevi sau studenți. Orice

¹⁴⁸ Cfr Mt 10,7; 25,1.

¹⁴⁹ Cfr Mt 10,19.

¹⁵⁰ Cfr KOLVENBACH P. H., *La pedagogia cristiana oggi*, in *Annuario de la Compagna di Gesu*, Roma 1994, 58-59.

¹⁵¹ Cfr Gn 1,26.

¹⁵² Cfr 2 Tim 2,16.

¹⁵³ Cfr Conciliul Vatican al II-lea, *Gaudium et spes*.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

tân r care dore te s devin profesor are în minte aproape aceea i imagine mental . Apelativul de profesor este folosit deseori, îns nu to i apela i astfel de in competenete necesare. Mai mult, în general, majoritatea consider c preg tirea profesorilor echivaleaz cu preg tirea unor studen i pentru un anumit rol într-un anumit context.

Recentele schimb ri, cu prec dere cele tehnice, au tendin a de a schimba percep ia familiar asupra locului, modului i timpului pred rii/înv rii. Filosofia educa iei are datoria special de a pleda pentru înv mântul de calitate, dinamic i creativ. C utarea unei metode pedagogice optime a preocupat to i filosofii, începând cu Socrate. Ast zi aceast c utare se reg se te în spa iul limbajului tiin ific al eficacit ii i eficien ei. Pedagogia a devenit din ce în ce mai pu in creativ i s-a transformat mai mult într-un sistem personalizat i recompensator. Scopul op iunilor pentru profesori a devenit constrictiv; subiectul i finalitatea lor este determinat de decizia altora, iar ac iunile lor au devenit mecanice i impersonale.

Astfel apare evident necesitatea activ rii unui proces continuu în cadrul c ruia s fie amintit i asanat procesul pred rii/înv rii, pentru a fi evitat plasarea sa în roluri i contexte conven ionale. Exist numeroase modele alternative: Socrate în agora, tutorele lui

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Rousseau din *Emile*, modelul matern, modelul sapiențial biblic sau modelul maestrului Zen. De obicei, aceste modele convenționale sunt ignorate în formarea profesorilor sau sunt studiate dintr-o perspectivă istorică. Dacă ar fi însuși acestea ar putea fi reinterpretate și readaptate în sala de clasă. Metodele amintite anterior nu reprezintă doar variante pedagogice, ci și diverse modele de relaționare ale profesorului cu discipolul și variate criterii de succes. Memoria acestor paradigme trebuie să reprezinte un stimul pentru căutarea unor căi pentru a ieși din rutină și conformism.

Aceste considerații au fost necesare datorită caracterului *moral* al acțiunii școlare, nu ca etică profesională, ci ca o opțiune pentru un anumit mod de a fi în lume și de relaționare cu ceilalți, iar figura lui Isus a fost, este și va fi paradigmatică. Metoda pedagogică a lui Isus a fost una ce a contrastat cu stilurile didactice moral-instructive. Itinerariul pedagogic al lui Cristos pornește de la empiric și se încheie cu un orizont ideatic; mereu punctul de plecare a fost invitația la observația fenomenelor familiare auditoriului, continuată cu descrierea sentimentelor și emoțiilor umane, și concluzionat prin contemplarea condiției de copiii ai lui Dumnezeu și a obligației de a trăi în conformitate cu acesta.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Isus a folosit numeroase forme retorice din tradiția iudaică *meshalim*, incluse fiind proverbele, parabolele, aforismele sau alegoriile. Isus s-a considerat evreu și i-a înșușit tradiția propriului popor, chiar dacă adesea s-a manifestat critic, uneori chiar revoluționar.¹⁵⁴ Modul în care Isus a folosit parabola – ficțiuni narative scurte rostite la persoana a treia – reprezintă un tip de *mashal* neevidentiat în Biblia ebraică, deși era parte a tradiției rabinice.¹⁵⁵ Acest instrument figurativ i-a permis lui Isus să-i transmită învătătură într-un stil care a oferit atât o inteligibilitate populară și o pregnanță impresionantă, cât și posibilitatea de a utiliza elemente familiare, concrete, surse a unor multiple interpretări.¹⁵⁶ Orientarea spre o hermeneutică deschisă și evitarea edictelor morale stricte, relevă un aspect bazic asupra concepției lui Isus asupra factorului moral și al motivației, realitate ce va reliefat succesiv.

Tipologizarea strictă a stilului lui Isus nu reprezintă obiectivul acestui studiu. Termeni, precum *proverb*, *parabol*, *alegorie* etc., nu formulează un model paradigmatic; de exemplu, în Evanghelii, termenul *parabol* este folosit atât pentru parabole, cât și

¹⁵⁴ Cfr KLAUSNER J., *Jesus of Nazareth*, New York 1925.

¹⁵⁵ SCOTT B. B., *Hear Then the Parable*, Minneapolis 1989, 7. Cfr CROSSAN J. D., *In Parables: The Challenge of the Historical Jesus*, San Francisco 1973.

¹⁵⁶ WENDT H. H., *The Teaching of Jesus*, Edinburgh 1909, 148.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

pentru proverbe.¹⁵⁷ Mai mult, în cadrul acestor constelații figurative există diferențe în maniera în care acestea devin subiectul interpretării; diferențele hermeneutice se observă în învătura morală, ca atunci când sunt ajustate în funcție de auditoriu.¹⁵⁸

Isus dialoghează¹⁵⁹ și povestește.¹⁶⁰ Două atribute se evidențiază în pedagogia lui Isus. Primul, deja amintit, constă în grija de evita directivele morale explicite. De fapt, Isus nu a spus nimic despre comportamentele care generează actele imorale. Stilul său verbal figurativ sugerează că conduita morală necesită indicații generale și că simțul moral nu se cultivă prin exortări, ci prin meditația și interiorizarea proverbelor, exemplurilor sau cazurilor, a căror analiză orientează și deschide subiectul spre reflecția morală.

Cel de al doilea atribut, corelat cu cel dintâi, consistă în faptul că Isus îi prezintă învătura doar pe cale orală. Ca și Socrate, Isus nu a produs nici un text. Există un singur moment în care Isus este văzut că scrie,¹⁶¹ dar în rest învătura sa este orală, una oportună,

¹⁵⁷ Cfr HINSDALE B. A., *Jesus as a Teacher*, St. Louis 1985, 159; SCOTT B. B., *Hear Then the Parable*, Minneapolis 1989, 19-30; STEVENS G. B., *The Teaching of Jesus*, New York 1907, 41-42.

¹⁵⁸ PERKINS P., *Jesus as Teacher*, Cambridge 1990, 41-46.

¹⁵⁹ Cfr In 3,1-9; Lc 10,25-42; 10,38-42.

¹⁶⁰ Cfr Lc 16,1-13; 16,19-31.

¹⁶¹ Cfr In 8,6.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

în sensul că este exprimat în funcție de circumstanțe și cu un stil aforistic persuasiv.

Retorica învățăturilor morale ale lui Isus este de patru tipuri ce adesea co-există. Primul stil retoric este disputa, aplicat în cazul în care interlocutorul este ostil sau lent în conexiuni,¹⁶² iar dialogurile au trăsături socratice. Uneori disputele par a fi orientate mai puțin spre schimbarea opiniei interlocutorului și mai mult spre influențarea audienței disputei.

Al doilea tip retoric este cel discursiv, prezent de exemplu în *Predica de pe munte*.¹⁶³ Deseori sunt prezente și alte forme ale învățăturii morale precum declarația, interogația sau invitația, care au ca exigență un răspuns personalizat.¹⁶⁴ Vernon a sugerat că Isus a încercat astfel să stabilească mereu o relație maestru/discipol cu interlocutorii săi,¹⁶⁵ necesar pentru a asigura asumarea unei învățături morale.

Cel de al treilea element retoric utilizat este unul aforistic și anume proverbul, specific mediului iudaic.¹⁶⁶

¹⁶² HINSDALE B. A., *Jesus as a Teacher*, 140-144; HORNE H. H., *Jesus - The Master Teacher*, New York 1920, 45-62.

¹⁶³ Mt 5,1 - 7,29; Lc 6,20-49.

¹⁶⁴ HINSDALE B. A., *Jesus as a Teacher*, 137-138.

¹⁶⁵ ROBBINS V. K., *Jesus the Teacher*, Philadelphia 1984, 108-119.

¹⁶⁶ PIPER R., *Wisdom in the Q-Tradition*, New York 1989, 11-13; SCOTT B. B., *Hear Then the Parable*, 7.

În Evangheliile, proverbele sunt mai numeroase decât parabolele.¹⁶⁷ Proverbele conțin în forme concise, ușor memorabile, adevăruri universale, valabile și utile orientării comportamentului celui credincios: *Cei din urmă vor fi cei dintâi.*¹⁶⁸

Parabola reprezintă cel mai de aproape instrument retoric utilizat de Isus cu precizie pentru a prezenta *Împărăția cerurilor.*¹⁶⁹ În cadrul parabolelor circumstanțele cotidiene devin simboluri pentru adevărurile spirituale.¹⁷⁰

Pentru a înțelege de ce Isus a adoptat anumite stiluri ale învățurii morale este necesară comprehensiunea următoarelor chestiuni: de ce omul acționează sau nu moral? Isus a considerat că conduita morală depinde de forul interior al persoanei, adică de conștiința morală individuală impregnată de tensiunea dintre finalitatea ultimă a persoanei (*beatitudinea*) și de limitele condiției umane. În învățura lui Isus focalizează necesitatea transformării ființei umane marcată adesea de egoism, resentiment, disperare, etc. Așa cum concluzionează Manson, învățura lui Isus presupune o

¹⁶⁷ PIPER R., *Wisdom in the Q-Tradition*, 11-13.

¹⁶⁸ Mc 10,31.

¹⁶⁹ Cfr Mt 13,34-35.

¹⁷⁰ HORNE H. H., *Jesus - The Master Teacher*, New York 1920, 90.

inimă și minte schimbate.¹⁷¹ Acest model transformățional al caracterului moral constă în identificarea propriilor limite și recunoașterea sinelui în parabole sau exemple cazuistice: *Cum poți să vezi paiul din ochiul fratelui tău, iar grinda din ochiul tău nu?*¹⁷²

Talentul pedagogic a lui Isus intuiește limbajul specific fiecărui auditoriu, loc și timp, însușind aceste detalii nu reprezintă nimic mai mult decât o invitație la reflecție. Ambiguitatea și limbajul figurativ indirect este intenționat deoarece stârnește interesul și naște curiozitatea. Fără dezideratul acestui tip de transformare orice învățământ moral este lipsit de sens. Discursul narativ asupra pedagogiei evanghelice nu poate fi mai bine exemplificat decât de episodul intitulat *Predica de pe munte*.¹⁷³ Lista beatitudinilor este deschisă de o invitație prin care se atrage atenția auditoriului asupra importanței momentului, urmată de o serie de proverbe ce contrastează moralitatea regulilor cu moralitatea compasiunii.¹⁷⁴ Punctul culminant al predicii este reprezentat de regula de aur: *Tot ce voi și să vă faceți vouă oamenilor, faceți-le voi lor; căci în aceasta este cuprinsă Legea și Prorocia*.¹⁷⁵ Acest proverb, probabil cel mai

¹⁷¹ MANSON T. W., *The Teaching of Jesus*, Cambridge 1951, 299.

¹⁷² Mt 7,3-5; Lc 6,41-42.

¹⁷³ Mt 5,1-7,29.

¹⁷⁴ Cfr Mt 15,38-48.

¹⁷⁵ Mt 7,12.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

faimos spus de Isus, exemplific calitatea moralității spirituale și a atitudinii. Acest principiu moral interpretat literar pare a fi opozabil moralității, însă prezența valorii morale a empatiei este evidentă și este sinonim al *imperativului* kantian¹⁷⁶ sau al *vălului ignoranței* al lui Rawls.¹⁷⁷

Proverbele pot fi identificate aproape în fiecare pagină a Evangheliilor. Crossan identifică 133 de proverbe distincte, fără a include repetițiile.¹⁷⁸ Multe dintre ele au același caracter ca cel al regulii de aur: *Iube-te-ti aproapele ca pe tine însuși*.¹⁷⁹ Harta morală a proverbelor și parabolilor lui Isus nu alcătuiesc un sistem coerent, ci un paradox logic util cultivării unei moralități situaționale. Atunci când discipolii îl întreb pe Isus de ce învață poporul prin intermediul parabolilor, în răspunsul său El focalizează tocmai lipsa de interes din partea auditoriului și necesitatea efortului spiritual pentru a fi în elese.¹⁸⁰

Fiecare parabolă prezentată de Isus are un conținut moral ce focalizează necesitatea unei schimbări

¹⁷⁶ Cfr KANT I., *Întemeierea metafizicii moravurilor*, București 1998.

¹⁷⁷ Cfr RAWLS J., *A Theory of Justice*, Cambridge 1971.

¹⁷⁸ CROSSAN J. S., *In Fragments: The Aphorisms of Jesus*, San Francisco 1983, 2.

¹⁷⁹ Mt 22,39; Mc 12,31; Lc 10,27.

¹⁸⁰ Cfr Mt 13,9; Lc 8, 9-10.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

interioare, al c rei vector nu este îns un precept, ci un exemplu standardizat.¹⁸¹ Istoria ce are ca personaj principal pe *bunul samaritean* este o elaborare a proverbului *iube te- i aproapele ca pe tine însu i i* pune în eviden calitatea virtu ii compasiunii i obliga ia de eliminare a stereotipurilor sociale. Parabola *Slujitorului neiert tor*¹⁸² focalizeaz o alt tem specific înv turii lui Isus, adic iertarea.

În carul acestui itinerariu au fost eviden iate patru tr s turi ale înv turii lui Isus. Prima caracteristic este cea moral , c ci f r schimbarea intelectului i a modului de ac iune, stimulul moral r mâne doar unul exortativ. Mai mult, a fost demonstrat c înv tura moral nu a fost una moralizatoare, ci faptul c ea a fost dat sub forma motiva iei. În al treilea rând, intui iile principiilor morale aveau o surs indirect prin reflec ia asupra unor cazuistici variate. În ultimul rând proverbele i parabolele lui Isus reflect dorin a de a cultiva în ascultori reflec ia moral imaginativ . Toate aceste tr s turi fac din figura lui Isus un exemplu pedagogic paradigmatic, non conven ional, ce poate fi surs de inspira ie pentru fiecare dintre cei chema i la a fi un pedagog cre tin, adic ambasador al lui Dumnezeu,¹⁸³ un

¹⁸¹ MANSON T. W., *The Teaching of Jesus*, 302.

¹⁸² Cfr Mt 18,23-25.

¹⁸³ Vestitor al lui Cristos Isus.

înger p zitor,¹⁸⁴ un arhitect în elept,¹⁸⁵ un cultivator de germeni umani¹⁸⁶ i sucesor al apostolilor.¹⁸⁷

4. Paul, un model al educatorului creștin

Ultimul subtitlu al acestui studiu va fi dedicat figurii apostolice a lui Paul, cel care s-a conformat cel mai mult arhetipului cristic.¹⁸⁸ Dimensiunea valorii educative a apostolatului paulin este una amplă : o via dedicată anunțului evanghelic, susținerea existenței comunitare și a vieții persoanelor. Paul nu face niciodată referință la o teorie educativă, însă este primul care pledează pentru un *itinerariu* pe care creștinul botezat trebuie să-l facă pentru că misterul lui Cristos în care a fost introdus să poată lumina în viața sa.¹⁸⁹ Nucleul antropologic și teologic al educației pauline poate fi considerat conceptul propus de Lonergan, și anume cel

¹⁸⁴ Transmiterea adevărului trebuie să fie asociată funcției de înger custode vizibil al unei personalități în formare.

¹⁸⁵ Un educator ori este edificator și edificat ori nu este educator. Pentru această realitate pledează și sfântul Ioan Crisostom într-o faimoasă predică : *Cine e mai sublim decât guvernarea sufletelor și formarea atitudinilor adolescenților?*

¹⁸⁶ Această imagine a educatorului ca și cultivatorului apare și la Cicero: *Ut agri sic animi cultura.*

¹⁸⁷ Munca educativă este un minister. Educatorul este într-un anumit sens, așa cum afirmă și sfântul Ioan Baptist de La Salle, un episcop deoarece trebuie să supravegheze turma încredințată.

¹⁸⁸ Gal 2,2: *Nu mai trăiesc eu, ci Cristos trăiește în mine...*

¹⁸⁹ Vezi comentariul lui FABRIS R., *Prima lettera ai Corinzi*, Milano 1999, 61-62.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

de *dinamism al conștiinței*.¹⁹⁰ Pentru Lonergan dinamismul conștiinței este un întreg structurat și constituit de operațiuni conștiente și intenționale. *Aceste operații în progresul lor structural permit subiectului să se raporteze la realitate și să fie prezente calitativ în mod diferit*.¹⁹¹ În cadrul acestui dinamism un rol important îl joacă atât libertatea persoanei care stimulează dinamismul conștiinței, cât și diversele conversii pe care subiectul le experimentează sub forma unor schimbări radicale sugerate de realități externe și transcendente.

Limbajul paulin al educației are următoarea structură: *educația ca și corecția în deprinderea unor abilități, educația prin imitare și conformare, și educația definită de metafora paternității/maternității*.

Educația caracterizată de corecție reprezintă etapa biblică tradițională.¹⁹² Rădăcina conceptului *paideia* este elocventă și corespunde termenilor greci de *paideu*¹⁹³ și *vouthete*.¹⁹⁴ Educația ca și imitare și

¹⁹⁰ Vezi TRIANI P., *Il dinamismo della coscienza e la formazione. Il contributo di Bernard Lonergan ad una filosofia della formazione*, Milano 1998.

¹⁹¹ TRIANI P., *Metodo e formazione in Bernard Lonergan*, in ID. (ed.), *Sperimentare, conoscere, decidere. Riflessioni sull'educare a partire da Bernard Lonergan*, Piacenza 2001, 156.

¹⁹² Cfr 1 Cor 14-15.

¹⁹³ Cfr Rom 2,20; 2 Cor 6,9; 1 Tim 1,20; Tit 2,12.

¹⁹⁴ Cfr Rom 15,14; Col 1,28.

conformare este nivelul cel mai interesant și inovativ, deoarece sfântul Apostol deseori indică această dimensiune ca fiind zona experienței și dinamicii evanghelizării și vieții creștine. Acest nivel face trimitere la patru expresii care definesc ideea de model: *typos*,¹⁹⁵ *sk ma*,¹⁹⁶ *mym t s*,¹⁹⁷ *morph*.¹⁹⁸ Bogăția lexicului arată că Paul este interesat de această dinamică. **CĂ** care pornește de la o capacitate activă de a suscita emulație (*typos*), traversează o dinamică (*sk ma*), generează o apropiere de model (*mym t s*), pentru a deveni formă (*morph*), adică capacitate de conformare cu modelul, și anume Cristos.

Metafora patern /matern¹⁹⁹ exprimă calitatea raportului educativ cu comunitățile, tocmai datorită funcției generative a condiției materne²⁰⁰ și paterne.²⁰¹

Educatorul Paul propune libertății fiecărui individ experimentarea personală a salvării. Punctul de plecare îl reprezintă convertirea, ce ulterior devine

¹⁹⁵ Cfr Fil 3,17; 2 Ts 3,9.

¹⁹⁶ Cfr Rom 12,2; 1 Cor 4,6.

¹⁹⁷ Cfr 1 Cor 4,16; Ef 5,1.

¹⁹⁸ Cfr Rom 8,29; Gal 4,19.

¹⁹⁹ Vezi CIRIGNANO G – MONTUSCHI F., *La personalità di Paolo. Un approccio psicologico alle lettere paoline*, Bologna 1996, 178-183.

²⁰⁰ Cfr 1 Ts 2,7-8; Gal 4,19-20.

²⁰¹ Cfr 1 Ts 2,11-12; 1 Cor 4,14-15.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

voca ie.²⁰² Emblematic este expresia repro ului lansat galatenilor: *O voi galateni nebuni, cine v-a vr jit? Chiar pe voi în fa a c rora a fost reprezentat (proégraphe) Cristos Isus r stignit?*²⁰³ *Proégraphe* înseamn a scrie anterior, dar i a prezenta, sau mai bine a reprezenta. Pentru a-l în elege pe sfântul Paul i mesajul s u trebuie inut cont de dimensiunea obiectiv a anun ului, adic de doctrina salv rii în Isus Cristos, al turi de dimensiunea subiectiv a m rturiei sale, ce se reflect în expresia *evanghelia mea*, utilizat adesea.²⁰⁴ Aceast expresie subliniaz faptul c Paul, cu persoana sa, cu cultura sa, cu munca sa, a fost *evanghelie* pentru oamenii timpului s u i de atunci pentru toat Biserica. i Papa Benedict al XVI-lea în catehezele sale pauline aminte te: *Aceast schimbare a vie ii sale, aceast transformare a fiin ei sale nu a fost un fruct al unui proces psihologic, al unei maturiz ri sau evolu ii intelectuale i morale, ci a avut o cauz extern : întâlnirea cu Cristos Isus. Astfel nu a fost doar o convertire sau o maturizarea a propriului eu, ci a constituit o moartea i o învierea pentru el: murise o existen i se n scu o alta nou cu Cristos Înviat.*²⁰⁵

²⁰² Cfr BENZI G., *Paolo e il suo vangelo*, Brescia 2001.

²⁰³ Gal 3,1.

²⁰⁴ Cfr GASPERIS F. R. De, *Paolo di Tarso evangelo di Gesu*, Roma 1998.

²⁰⁵ *Udienza generale*, 3 settembre 2008.

O alt tr s tur important este c Paul propune această experien personal în cadrul unui context rela ional uman afectiv, adic se prezint ca o persoan care vorbe te altor persoane. Finalitatea itinerariului educativ paulin const în configurarea cristic : *V îndemn a adar, fra ilor, pentru îndurarea lui Dumnezeu, s v oferi i trupurile voastre ca o jertf vie, sfânt , pl cut lui Dumnezeu: aceasta va fi din partea voastr cultul duhovnicesc (logikos). S nu v conforma i (sunsk matizesthe) chipului veacului acestuia, ci s v transforma i (meta-morphousthe), prin înnoirea min ii voastre, ca s pute i deosebi bine voia lui Dumnezeu: cea bun , pl cut i des vâr it .*²⁰⁶

5. Concluzie

Condi ia demersului educa ional contemporan face util orice reiterare asupra naturii i a finalit ii acestui proces creativ i creator. Dumnezeu prin intermediul revela iei, crea iei, harului, carismelor i discern mântului spiritual,²⁰⁷ este primul educator i sursa oric rui act educativ. Astfel, Dumnezeu nu doar c pledeaz pentru necesitatea educa iei, ci este garantatul i modelul prin întruparea Fiului s u, fapt pentru care sursa creativit ii i înnoirii educa ionale cre tine nu

²⁰⁶ Rom 12,1-2.

²⁰⁷ Cfr Ex 28,3.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

poate fi alta decât cea care a fost pentru Paul sau Ioan Gur de Aur,²⁰⁸ adică Cristos Isus.

BIBLIOGRAFIE

- BENZI G., *Paolo e il suo vangelo*, Brescia 2001.
BIBLIA SAU SFÎNȚA SCRIPTURĂ, trad. a cura P. F. P. Teoctist, București 1994.
CALVINO G., *Istituzione della religione cristiana*, Milano 2009.
CIRIGNANO G – MONTUSCHI F., *La personalita di Paolo. Un approccio psicologico alle lettere paoline*, Bologna 1996.
CONCILIUL VATICAN AL II-lea, *Gravissimum educationi*.
CROSSAN J. D., *In Parables: The Challenge of the Historical Jesus*, San Francisco 1973.
ID., *In Fragments: The Aphorisms of Jesus*, San Francisco 1983.
FABRIS R., *Prima lettera ai Corinzi*, Milano 1999.
GASPERIS F. R. De, *Paolo di Tarso evangelo di Gesu*, Roma 1998.
HINSDALE B. A., *Jesus as a Teacher*, St. Louis 1985.
HORNE H. H., *Jesus - The Master Teacher*, New York 1920.
IOAN HRISOSTOM, *Omilii i cuvânt ri despre educatia copiilor*, Timisoara 2005.

²⁰⁸ Cfr IOAN HRISOSTOM, *Omilii și cuvântări despre educația copiilor*, Timisoara 2005.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

- MANSON T. W., *The Teaching of Jesus*, Cambridge 1951.
- KANT I., *Întemeierea metafizicii moravurilor*, București 1998.
- KLAUSNER J., *Jesus of Nazareth*, New York 1925.
- KOLVENBACH P. H., *La pedagogia cristiana oggi*, in *Annuario de la Compagna di Gesu*, Roma 1994.
- PERKINS P., *Jesus as Teacher*, Cambridge 1990.
- PIPER R., *Wisdom in the Q-Tradition*, New York 1989.
- RAWLS J., *A Theory of Justice*, Cambridge 1971.
- ROBBINS V. K., *Jesus the Teacher*, Philadelphia 1984.
- STEVENS G. B., *The Teaching of Jesus*, New York 1907.
- TIL C. VAN, *La visione riformata dell'educazione*, *Studi di Teologia* 9 (1/1993) 60-68.
- TRIANI P., *Il dinamismo della coscienza e la formazione. Il contributo di Bernard Lonergan ad una filosofia della formazione*, Milano 1998.
- TRIANI P., *Metodo e formazione in Bernard Lonergan*, in ID. (ed.), *Sperimentare, conoscere, decidere. Riflessioni sull'educare a partire da Bernard Lonergan*, Piacenza 2001.
- WOLTERS A., *La riconquista del creato*, Mantova 2008.
- WENDT H. H., *The Teaching of Jesus*, Edinburgh 1909.

ACTUL DIDACTIC – SCURTE CONSIDERAȚII

Prof. Paula Popa
Colegiul „Mihai Eminescu” Bacău

Este déjà un truism faptul că procesul de învățămînt și actul ce-i este specific sunt centrate pe elev (deși mai mult sau mai puțin declarativ, adesea). Pentru orice dascăl care-și respectă menirea, începutul și sfârșitul misiunii sale este elevul. De la acesta, cu acesta și pentru acesta este tot ceea ce înseamnă act didactic și, mai cuprinzător, act pedagogic.

Ideea *educației centrate pe elev* îi se atribuie lui C. Rogers, el fiind cel care pornind de la activitatea sa terapeutică și-a aplicat principiile și în educație. Conform viziunii lui Rogers, educatorul (în sensul larg al termenului) este și trebuie să fie mai mult un facilitator al procesului de învățare. Scopul acestui proces complex este acela de a-l pregăti pe elev să învețe singur. Dacă poziția sa teoretică s-ar putea sintetiza într-o sintagmă aceasta ar fi: *educația să plece de la elev și să revină la acesta!*

Pornind de la un astfel de deziderat, considerăm că actul didactic este „spațiul” cognitiv optim pentru valorificarea experienței de viață a elevilor. Indiferent de

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

etapa de dezvoltare în care se află, nivelul de studii al elevului, acesta dispune de un „bagaj” informațional care ar trebui fructificat de către educator. Formarea unei gândiri critice, bazată pe înțelegere, se realizează prin utilizarea unor metode și procedee didactice aplicate unor conținuturi diverse. Școala tradițională utiliza ca principal metodă expunerea profesorului. Aceasta are valențe pozitive incontestabile, doar că nu trebuie utilizată cu discernământ. Însotită de reluarea acasă a cunoștințelor predate la ora de clasă, acest tip de învățare risca și era adesea o memorare mai mult sau mai puțin mecanică a conținuturilor cognitive. A asista pasiv la o activitate ce ar trebui să-l solicite cât de mult posibil, generează multora impresia (sau chiar convingerea) că între ceea ce se face la coală și realitatea concretă nu există nici o legătură, pe cale de consecință, inutilitatea acestui demers. „La ce ne folosește asta?” este o întrebare pe care ar zice că și-a pus-o cel puțin o dată fiecare elev, dacă nu cumva și fiecare dintre noi, cadrele didactice, am auzit-o cel puțin o dată în cariera noastră. Dacă însă am ignorat-o, am bagatelizat-o sau chiar ne-am simțit lezați de verbalizarea unei nedumeriri legitime a celor în slujba cărora am ales să fim atunci suntem primii responsabili ai eșecului educativ pe care, la un moment dat, îl vom constata.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Formarea gândirii se realizează în cadrul participării active, voluntare la achiziția de noi competențe cognitive, practice, la soluționarea de probleme. A stârni curiozitatea, a incita elevul să formuleze întrebări referitoare la nelămuririle sale, a-l implica în găsirea, formularea și (auto)evaluarea unor posibile răspunsuri, a-l atrage în analize logice a conținuturilor predate sunt elemente constituente ale unor metode ce ar putea elimina unele dintre deficiențele ce îi se impută sistemului de învățământ actual.

În modelul tradițional al actului didactic, autonomia în câmpul cunoașterii apare ca fiind rezultatul unei „inițieri ghidate”, doar această modalitate poate conduce la atingerea unui anumit nivel de cunoștințe. Pentru modelul incitativ-personal însă, autonomia în vastul câmp al cunoașterii are statut de postulat. Aceasta este condiția inițială dar, totodată, mijlocul care-i permite persoanei în formare să se dezvolte. În acest din urmă perspectiv, profesorul nu este „depozitarul” unor adevăruri ultime și incontestabile, ci „interfața” dintre potențialul personal al oricărui elev și o realitate complexă, care oferă un câmp cognitiv inepuizabil. Așadar cei care învață sunt ei înșiși „resurse” atât în privința cunoștințelor, informațiilor deținute, dar și a deprinderilor deja dobândite în cadrul larg al învățării sociale, fie ea instituționalizată sau nu,

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

formal , nonformal , informal . „Capul bine umplut” constituie un obiectiv noneficient i el las loc, tot mai mult, „capului bine format”. Raportul cadrului didactic, ca formator, cu conținuturile se modifică și el. În cadrul unei autentice form ri întâietatea tradițională a cunoștințelor este luată de către deprinderi corelate cu atitudinii. Reprezenatrea elevului trebuie s fie cea a unei persoane voit implicate în propriul proces formativ. Acest proces de formare are în vedere nu doar gândirea ci, bineînțeles, personalitatea în ansamblul ei, de aceea câteva elemente-cheie avute în vedere în acest sens, în cadrul actului didactic sunt: autonomia, responsabilitatea, automotivarea.

Oricare ar fi unit țile de conținut pe care diversele discipline din planul-cadru de învățământ sau din curriculum la decizia colii le-ar lua în considerație, programele școlare acordă atenție subordonării firești a acestora competențelor specifice cu care le corelează (competențele specifice, la rândul lor, subordonate celor generale). Dar, deși nu este menționat în mod programatic nic ier acest lucru, este necesar i o coordonare între unit țile de conținut și competențele specifice *anterior* dobândite de elev, mai cuprinz tor chiar, toate achizițiile sale provenite din experiența nu doar colar , ci mai mult, socio-cultural . În final, valorile i atitudinile pe care orice disciplin colar le

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

promovează (între altele la baza atât a competențelor generale cât și specifice) sunt, simultan, la fundamentul și fundamentate în practica socială.

Nu fac rabat de la aceasta nici disciplinele socio-umane, din contra, acestea par să mai mult illustreze cele mai sus-menționate. Fie că e vorba despre disciplinele din planul-cadru (precum cultura civică, logica, psihologia, educația antreprenorială, sociologia, economia, filosofia, studiile sociale) sau ne referim la opționale din această arie, este evident că nu doar posibilitatea conexiunii cu ansamblul experiențelor anterioare ale elevilor (concretizate în informații, deprinderi, abilități, atitudini), ci și necesitatea stingerii a unei astfel de corelații. În absența ei, actul didactic ar fi dacă nu de-a dreptul imposibil, cel puțin foarte formal și, prin urmare, de o eficiență aparentă. Familiaritatea inevitabilă a oricărei persoane cu firea, și a elevului cu mediul social, (mediu care constituie obiectul de studiu, abordat din mai multe perspective, a științelor socio-umane) reprezintă un mare avantaj, un atu de la care poate începe succesul demersurilor didactice.

În concluzie, experiența trăită de elevi poate și trebuie să devină o resursă primară în actul didactic.

FORMAREA CARACTERULUI RELIGIOS-MORAL AL ELEVULUI, PRIN ABORDARE INTERDISCIPLINARĂ LA ORA DE RELIGIE

Prof. Andrei Ioana
coala Gimnazial „Al. I. Cuza” Bacău

Trirea religioasă și manifestarea religiozității în fapte curente de viață se cer a fi formate și consolidate prin educație. Nimic din ceea ce primește omul prin naștere nu se dovedește suficient dacă el însuși sau semenii săi nu devin activi în perspectiva acestei desvârșiri.

A fi inițiat din punct de vedere religios înseamnă a fi educat în acest spirit, a avea capacitatea de a spori educația și de a continua de unul singur.

Realizarea educației religioase în coală, prin ora de Religie, constituie o „liturghie” prelungită, o nouă formă de pastorală, o responsabilitate misionară a întregii Biserici. Obiectivul principal, esențial și general al orei de Religie este realizarea laturii educative, de sensibilizare a elevilor pentru valorile moralei creștine, care contribuie treptat la formarea, conturarea personalității umane și din punct de vedere spiritual.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Religia în coală nu dorește să facă din elev un om de tiință sau un savant în tâlcuirea Scripturii, ci vrea să formeze un om. Un om care să vrea să facă binele, care să caute adevărul, cinstea și dreptatea, să iubească pe semenii, să lupte împotriva păcatelor și ispitelor, să fie doritor de pace. Acesta este omul care îl iubește pe Dumnezeu și pe aproapele Său ca pe sine însuși²⁰⁹.

Ca disciplină de învățământ, religia se încadrează, ca și celelalte obiecte, în norme bine stabilite: programe, planificare, proiectare didactică, obiective, metode și mijloace de învățământ, conținut etc. Religia se diferențiază de celelalte obiecte prin scopul ei înalt: omul cu un comportament moral, cu o conștiință morală.

Rolul educației religioase este mai înalt, „apropierea de învățăturile Evangheliei”²¹⁰. Această apropiere prin cunoaștere și acceptare a cunoștințelor religioase are perspectiva urcării treptate pe scara desvârșirii, tiut fiind că omul este perfectibil. Reușita acestui demers depinde în foarte mare parte de educatori. Pentru ei revine sarcina, misiunea și marea responsabilitate de a forma sufletele elevilor. Sfântul Ioan Gură de Aur compară sufletul copiilor cu murgirile proaspete

²⁰⁹ Prof. Ana Danciu, *Metodica predării religiei în școlile primare, gimnaziu și liceu*, Editura Anastasia, București, 1999, p. 249;

²¹⁰ Simion Mehedinți, *Apropierea de Iisus în Biserica noastră prin alegerea educatorilor*, Atelierele grafice Socec & Co., S.A., București, 1935, p. 27;

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

care, după ce au primit o anumită formă, nu mai este cu puțin și se mai imprimă altă. A educa, în viziunea sa, înseamnă a purta de grijă de copii și de tineri în ceea ce privește curățenia și buna cuviință, a-i crește în evlavie, a avea grijă de sufletul lor, a-i forma moral, a ne îngriji de mântuirea sufletelor lor²¹¹.

Modelarea, formarea conduitei morale la elevi se poate realiza prin: lecturi sfinte, exemplul personal, exercițiul moral, aprobarea sau dezaprobarea faptelor, îndemnul de a face fapte bune, plăcut lui Dumnezeu.

Formarea personalității religio-morale a elevilor se poate realiza doar prin cooperarea tuturor cadrelor didactice, a părinților și a Bisericii în efortul comun de promovare a binelui în lume, în educarea tinerei generații. Împlinind cu responsabilitate și măiestrie educația religioasă cu celelalte discipline școlare, vom atinge obiectivul esențial al educației copilului: omul de mâine, „atletul sau ostașul lui Hristos”, mândru și roditor.

Având în centrul ei demersurile intelectuale și afective ale elevilor, activitatea educativă are ca finalitate formarea unor competențe cu caracter interdisciplinar, ce înținu nu numai de cunoaștere, ci și de comunicare, creație, interacțiune socială. Este nevoie de

²¹¹ Hierotheos Vlachos, *Psihoterapia ortodoxă, continuare și dezbateri*, Editura Sophia, București, 2001, p. 168;

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

o abordare modern , de un nou mod de gândire pentru dep irea unor grani e rigide între disciplinele de învățământ în vederea explicării mai în profunzime a fenomenelor.

Trecând dincolo de barierele disciplinelor colare, se poate aborda o temă din mai multe perspective, p strând însă caracterul ei unitar, evidențindu-se acele aspecte care sunt accesibile și importante pentru elev.

Activitățile pe discipline trebuie să alterneze cu cele transdisciplinare pentru crearea unui complex al predării integrate în care întreaga activitate să fie centrată pe elev, pe demersurile intelectuale și afective ale acestuia. Învățarea interdisciplinară nu este o cale nouă , cerințele didactice sunt legate de o reactualizare a noțiunilor specifice mai multor discipline, în forme noi și interesante, oferind o viziune de ansamblu asupra fenomenului vizat. Se presupune o selecție și adaptare specială a situației didactice, în funcție de corelațiile existente între diferite materii colare. Realizarea unei astfel de învățări trebuie să aibă în vedere formularea unor obiective ce vizează tratarea complementară a problemei plecând de la un declanșator comun, printr-un recurs adecvat la conținutul altei materii colare.

Caracteristicile activităților interdisciplinare și argumente pentru integrarea lor în programul activităților

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

educative: învățarea devine un proiect personal al elevului, îndrumat și orientat de către profesor; învățarea devine interesant, stimulativ, semnificativ; la baza activității este acțiunea practică, cu finalitate reală; elevii participă pe tot parcursul activităților desfășurate; sunt în opoziție cu instruirea verbalistă și livresc; accentul cade pe activitatea de grup și nu pe cea cu întreaga clasă; cadrul didactic trebuie să renunțe la stilul de lucru fragmentat, în care lecțiile se desfășoară una după alta, cu distincții clare între ele, ca și cum nu ar face parte din același proces și să adopte o temă de interes pentru elevi, care transcende granițele diferitelor discipline, organizând cunoașterea ca un tot unitar; obiectivele mai multor discipline planificate în cursul săptămânii sunt atinse în cadrul unor scenarii/activități zilnice care includ fragmente din disciplinele respective sub un singur generic. Unitățile de învățare ale disciplinelor se regăsesc în cadrul conturat de temele activităților interdisciplinare.

Sintezele inter- și transdisciplinare reprezintă demersurile didactice cele mai promițătoare dar și mai greu de aplicat. Ele presupun activități bine pregătite, puncte de vedere globale, criterii și exemple problematice cu caracter comun.

Abordarea transcuroriculară permite adâncirea reală între discipline. Activitățile interdisciplinare au

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

pronunțate valențe formative. Jocul didactic interdisciplinar este o activitate în care se îmbină sarcini didactice din domenii de cunoaștere diverse, de obicei 2-3 discipline, într-o structură unitară, axată pe învățare, în condiții agreabile, relaxante.

Pornind de la principiul potrivit căruia copiii nu fac bine decât ceea ce le place, se pot organiza cu succes jocuri didactice, în orice moment al lecției, ca activitate de sine stătătoare. Prin jocuri interdisciplinare li se oferă elevilor o mai puternică motivație, sunt solicitați în timpul orelor (fără ca ei să simtă înăbușarea ca o povară), li se trezește dorința de a participa la joc.

Jocurile interdisciplinare asigură transferul cunoștințelor asimilate la situații nou-create, apropiate de realitatea vieții, consolidează deprinderi motrice, facilitează efortul intelectual, pregătesc elevii pentru activități practice, le stimulează creativitatea. Această modalitate de organizare a activităților de predare-învățare îi aduce profesorului avantajele învățării ce oferă posibilitatea adaptării demersului didactic în vederea atingerii obiectivelor. Prin acest tip de activități, cunoștințele și capacitățile sunt transferate de la o arie curriculară la alta. Diversitatea exercițiilor ce pot fi lucrate favorizează verificarea capacităților intelectuale ale elevilor, creează un mediu ce poate face învățarea interesantă și stimulativă. Exercițiile-joc situează elevii

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

în centrul ac iunii, valorificând experien a cotidian a fiec ruia i-i pune într-o situa ie inedit .

Astfel, ora de religie dezvolt interesul religios-moral, înnobileaz , înt re te voina a i îmbog e te spiritul elevului cu adev rurile propov duite de Biserica , pentru ca acestea s ajung astfel o putere real , în stare de a determina toate ac iunile lui.

Ora de Religie din coal reprezint o garan ie educativ , cultural i social . Un tân r educat dup morala cre tin este un cre tin cu frica de Dumnezeu i cu respect fa de semenii.

De aceea, este necesar ca transmiterea cuno tin elor s fie profund integrat într-o viziune cre tin asupra omului i asupra societ ii.

Bibliografie:

- 1.*** Biblia sau Sfânta Scriptur , Editura institutului Biblic i de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucure ti, 1990;
2. Cuceanu , Constantin, Educa ia religioas , Editura Polirom, Ia i, 1999;
3. Prof. Ana Danciu, Metodica pred rii religiei în colile primare, gimnaziu i liceu, Editura Anastasia, Bucure ti, 1999;

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

4. Simion Mehedin i, Apropierea de Iisus în Biserica noastră prin alegerea educatorilor, Atelierele grafice Socec & Co., S.A., București, 1935;
5. Hierotheos Vlachos, Psihoterapia ortodoxă, continuare și dezbateri, Editura Sophia, București, 2001.

PLĂCEREA DE A ÎNVĂȚA

Prof. Monalisa-Laura Gavriliuț
coala Gimnazială „Spiru Haret” Bacău

Suntem la momentul în care trebuie să reflectăm și să promovăm principiul conform căruia elevul este participant la învățare, implicit, la propria lui formare. (G. Allport: „*Participarea este fundamentală pentru învățare*”).

Orientarea spre diminuarea ponderii metodelor expositive și extinderea metodelor moderne, active duce la stimularea și implicarea elevilor în activitatea de învățare, la dezvoltarea gândirii critice și a capacității de adaptare la realitățile vieții. Metodele moderne orientează spre cercetarea științifică, antrenează elevii în activități de investigare directă a fenomenelor, ele permit achiziționarea și prelucrarea independentă a informațiilor.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Optimizarea și revitalizarea metodelor clasice, restructurarea lor într-o manieră modernă, alături de cele de tip acțional, cu caracter aplicativ reprezintă tendința care ne mobilizează și ne conduce în demersul nostru didactic. De asemenea, în actul didactic, trebuie să valorificăm experiența de viață a elevilor pentru ca învățarea să fie una deplină, eficientă. Este foarte important să cunoaștem particularitățile psihice ale elevilor noștri. Într-o societate care se vrea democratică, demersul paideutic trebuie să se plezească în funcție de cel educat. Curriculum-ul are în centrul atenției elevul cu particularitățile, trebuințele și interesele sale, experiența sa de viață.

În cele ce urmează voi prezenta câteva jocuri care se bazează pe cunoșterea anterioară, pe experiențele elevilor și care îmbină plăcerea cu învățarea.

Jocul: „Să ne găsim frații și surorile!”

Scopul: Îmbogățirea vocabularului, dezvoltarea atenției și memoriei

Materiale: jetoane cu legume, fructe, flori

Pregătirea jocului: Pentru captarea atenției, învățarea prezintă imaginile, însușindu-le de ghicitori, fabule sau povestiri scurte. La sfârșitul activității, elevii vor conștientiza caracteristicile imaginilor prezentate.

Desfășurarea:

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Clasa este împărțită în trei grupe. Fiecare grup reprezintă :

- a) legume;
- b) fructe;
- c) flori.

Pentru fiecare grup se alege câte un reprezentant. Dacă e posibil, fiecare reprezentant poartă, pe piept un carton cu semnul distinctiv.

Învătorul îndrumă copiii din fiecare grup să aleagă câte un nume de legume, fructe, flori în așa fel încât să nu poarte doi copii aceeași denumire.

Succesiv, reprezentanții îi cheamă „frații” sau „surorile”.

De exemplu: Săvină la mine „morcovul”! Elevul chemat vine, desparte cuvântul în silabe și se așază în spatele reprezentantului său. Cel care greșite este scos din joc și primește o pedeapsă hazlie.

Grupa care își așază pe sine „frații” sau „surorile” se declară câștigătoare.

Jocul: Eu spun una, tu spui multe

Scopul: Formarea deprinderii de a alcătui propoziții și fraze scurte, utilizând corect numărul singular și plural al substantivelor.

Sarcina didactică:

Folosirea corectă a singularului și a pluralului în vorbirea curentă.

Regulile jocului:

Copiii aleg un jeton de pe m su , denumesc imaginea i cer colegilor s spun opusul acesteia, singularul sau pluralul. Copiii alc tuiesc propozi ii, folosind corect substantivele la numerele singular i plural. R spunsurile corecte sunt eviden iate.

Elementele de joc:

Surpriza, întrecerea, aplauzele, închiderea i deschiderea ochilor.

Desfășurarea jocului:

Materialele puse la dispozi ia elevilor le vor permite s sesizeze diferen a între singularul i pluralul substantivelor. Exemplu: „Un co cu un singur fruct”; „Un co cu mai multe fructe”; „O vaz cu o crizantem ”; „O vaz cu mai multe crizanteme”.

Elevii vor fi împ r i i în dou echipe. Un copil din prima echip alege un jeton, îl denume te. Exemplu: „Pe jetonul meu este un ursule ”. Echipa cealalt alc tuie te propozi ii, folosind substantivul la num rul plural. Exemplu: „Ursule ii m nânc mure”.

Jocul silabelor

Scopul: Exersarea deprinderii de a desp r i cuvintele în silabe.

Sarcina didactică: Precizarea locului silabei în cuvânt (ini ial, median i final).

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Regulile jocului: Copiii spun cuvinte care încep cu aceeași silabă dat de învățătoare, caută cât mai multe cuvinte care încep cu aceeași silabă. Răspunsurile corecte vor fi aplaudate.

Desfășurarea jocului: Elevii se împart în două echipe. Învătoarea pronunță o silabă. De exemplu: **CA**: Elevii din prima echipă găsc cuvinte care **încep** cu silaba **CA**. Exemplu: ca-ti-fea; ca-n ; ca-pac; ca-s , ca-pr ; ca-d ; ca- p t. Copiii din echipa cealaltă găsc cuvinte care **se termină** cu silaba **CA**. Exemplu: nu-ca; lun-ca; va-ca; bar-ca etc.

Un reprezentant dintr-o echipă alege o imagine de pe masa învătoarei, fără să o arate elevilor și pronunță o parte din cuvânt (una, două silabe) în așa fel încât să sugereze cuvântul. Cealaltă echipă deduce cuvântul și îl pronunță în întregime.

Exemplu:

croco-dil;

bici-clet ;

ma i-n .

Se fac aprecieri asupra modului cum s-a desfășurat activitatea.

Joc: Carnavalul sunetelor

Scopul: Formarea deprinderilor de a sesiza sunetul inițial, median și final al cuvântului dat.

Sarcina didactică: Precizarea locului unui sunet în silabele din componența cuvântului.

Regulile jocului: Copiii vor desprinde și cuvintele în silabe și vor preciza locul sunetului în silabe: grupează cuvintele în funcție de locul sunetului dat în cuvânt: corelează sunetele cu literele: aplaudă și spusurile corecte; primesc stimulente.

Desfășurarea jocului: Elevii vor prezenta un personaj din poveștile cunoscute. Ei vor primi pe rând personaje, se vor prezenta și vor formula o cerință pentru colegii lor. Exemplu: „Eu sunt Alb -ca-Zeada” și vor rog să-l găsească pe „i” din cuvântul „piticii”. Copiii despart în silabe cuvântul „pi-ti-cii” și precizează că „i” se află în prima, a doua și a treia silabă. „Eu sunt Capra cu trei iezi” și vor rog să-l găsească pe „l” din cuvântul „lup” și din cuvântul „vulpe”. „L” este primul sunet în cuvântul „lup” și al treilea sunet din prima silabă în cuvântul „vulpe”.

Pentru încurajarea copiilor care nu doresc să scrie, personajele din povești nu vor prezenta litere incomplete (scrise cu linii întrerupte). Elevii vor ajuta personajele, completând litera cu linii continue.

VITA DE VIE ȘI VINUL ROȘU-SÂNGELE DOMNULUI-ISTORIE ȘI..CHIMIE

Prof. Moroi Grety,
coala Gimnazial „Spiru Haret” Bac u
Prof. Timo enco Voichi a,
coala Gimnazial nr. 10, Bac u

*"Când sorbi i vinul din cupe aminti i-v ca be i
din sângele vi ei de vie, puterea p mântului i
eternitatea soarelui."*

Alexandru Cel Mare

Vinul este una dintre primele creații ale umanității; cultura vieii și a vinului se interferează cu istoria omenirii de aproape 7000 de ani. Acestea li se datorează și descoperirea primelor

reacții chimice, fermentarea și oxidarea. Strugurele este singurul fruct cu un conținut bogat de zahăr și suc abundent care are tendința naturală de a fermenta.

Descoperirile arheologice atestă originea vieii și a vinului în marile culturi ale Greciei și Romei, în vechiul Egipt au fost identificate înscrisuri pe ulcioare, care menționau anul, via și producătorul, adică elementele unei prime etichete.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

După dexonline, definiția cuvântului *vin*, *vinuri*, s. n. este: băutură alcoolică (de 7-16%) obținută prin fermentarea mustului de struguri sau băutură alcoolică obținută prin fermentarea altor fructe decât struguri.

În evul mediu, când Europa a ieșit din vremurile “tulburii”, mănăstirile și catedralele de înaltă înălțime au jucat un rol important în dezvoltarea viticulturii. În această perioadă, viticultorii au început să experimenteze cu diferite soiuri de vișnițe și să selecționeze cele mai bune plante, să studieze solul și să aleasă amplasamente ferite de îngheț pe care să se producă struguri bine copii, ceea ce le-a permis să producă cantități de vin, nu numai pentru ritualul religios ci și pentru vânzare.

În evul mediu, viticultorii au continuat să se îmbunătățească, au selecționat cele mai bune plante, au experimentat tinerii, au studiat solul, au ales amplasamente ferite de îngheț pe care să se producă struguri bine copii, ceea ce le-a permis să producă cantități de vin, nu numai pentru ritualul religios ci și pentru vânzare.

Fermentația alcoolică este primul pas în obținerea vinului și este realizată de drojdiile selecționate. Acestea transformă zahărurile din suc de struguri în alcool. Imediat după fermentația alcoolică are loc limpezirea vinului care se face în mod natural, prin forța gravitațională.

Vinul este ca și omul: se îmbolnăvește, dar are și defectele lui.

Ca și la om, vinul nu se naște cu defecte, ci le capătă. Defectele de natură chimică și biochimică ale vinului

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

sunt cunoscute în practică și sub denumirea de "casări" ale vinului: casarea oxidazică sau oxidarea vinului (de natură biochimică), casarea tanato-ferică, casarea ferică (la vinurile roșii), casarea fosfato-ferică, casarea cuproasă, casarea proteică.

Aceste defecte au loc atât la vinurile noi, cât și la cele vechi, cauzele fiind reacțiile oxido-reducătoare și cele enzimatică ce transformă compușii din vin. Aceste transformări se comportă asemănător unor fenomene normale suportate de vinurile tinere: schimbări de culoare, tulburări etc.

Vinul roșu, licoarea după care suspină mulți...

În Evanghelia după Marcu, în cap.14, 23-24 se spune: „și luând paharul, mulțumind, le-a dat și au băut din el toți. Apoi a zis lor: Acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulți se varsă”.

Este foarte interesant de știut că, Dumnezeu în toată bună-tatea Sa, ne-a dat tot ceea ce este spre folosul nostru zilnic! Dintotdeauna vinul a fost prezent la sărbători, la ceremonii religioase, ca medicament și/sau antiseptic și, nu în ultimul rând, ca aliment furnizor de elemente nutritive.

Tot în evul mediu aflăm că, vinul nu era pentru om un produs de lux, ci o necesitate, mai ales în acele vremuri când apa nu era potabilă, adesea impură, periculoasă, în acest context, vinul se amesteca cu apă pentru a deveni potabil, ceea ce îi conferea vinului și rolul de antiseptic în medicina rudimentară a epocii.

Compoziția chimică și valoarea nutritivă a vinului. Vinul- aliment-medicament

Vinul are o compoziție foarte complexă. *"Un pahar de vin poate fi identificat cu un laborator în miniatur"* spunea medicul Arcadie Percek.

În compoziția vinului, indiferent dacă este alb, roșu sau roz, intră aproximativ 2000 de componente. Unele provin din struguri în stare neschimbată (*acizii tartaric, malic, citric, glucide, săruri minerale, vitamine, enzime, pigmenți etc.*), altele s-au format în timpul fermentației alcoolice sau a altor procese fermentative (*alcooli, acizii lactic, acetic și succinic etc.*), iar altele apar ca urmare a reacțiilor ce au avut loc între substanțele existente (*esterii, acetarii*). Vinurile naturale nealcoolizate au un conținut de alcool etilic de 8,5-16% vol., iar glicerina (datorită fermentației glicerice) care imprimă finețea și catifelare este cuprinsă între 0,6 și 1,0%. Vitaminele din vin provin în cea mai mare parte din struguri, iar ca urmare a activității levurilor unele din ele își sporesc proporțiile; dintre acestea menționăm *vitaminele B₁, B₂, B₆, PP, acidul pantotenic* și altele. În afară de combinațiile organice, vinul conține substanțe minerale ce provin din struguri, din tratamentele cu diferite substanțe aplicate viței de vie, mustului și vinului, din praful atmosferic depus pe struguri și din contactul mustului și vinului cu vasele și instalațiile vinicole. Principalele *elemente minerale ce se întâlnesc în vin sunt* : S, Cl, P, F, Br, I, K, Na, Mg, Ca, Fe, Cu, Al, Zn, Mn, etc.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Potasiul - mineral și electrolit care ajută la reglarea ritmului cardiac, în sinteza acidului proteic și nucleic, la producerea de energie și convertirea zahărului din sânge în glicogen.

Fluorul - un mineral care poate preveni cariile dentare și menține smalțul dinților puternic.

Fosforul - mineral care ajută printre altele, la transformarea mâncării în energie.

Colina – vitamina memoriei (face parte din familia vitaminei B) și care ajută la menținerea sănătății generale a organismului.

Vinul din struguri, datorită compoziției fizico-chimice și biochimice destul de complexe, este un produs alimentar cu însușiri destul de importante pentru activitatea vitală a organismului uman. În multe țări cu industrie vinicol dezvoltată (Franța, Italia, Spania) vinul este considerat ca un atribut necesar al mesei (în proporții moderate: 100-200 ml).

S-a stabilit și efectul bactericid al vinului. Acesta distruge bacilul febrei tifoide și anumiți viruși. Vinul natural consumat în cantități moderate în timpul mesei este un aliment și un factor energizant. El stimulează digestia și asimilarea alimentelor cu sporirea evidentă a efectului tonic, mărește conținutul de hemoglobină în sânge.

Acțiunea fiziologică și terapeutică a vinului era binecunoscută și apreciată de pe vremea dacilor și a romanilor antici. Vinul nu este recomandat persoanelor ușor excitabile, cu sistem nervos instabil, cu afecțiuni renale și cardiace.

Vinul ro u aliat ...bun la toate

Se spune c vinul ro u poate avea i beneficii, doar dac este consumat cu modera ie.

El poate fi folosit i ca aliat de n dejde în gospod rie:

- Cur fructele Alcoolul i resveratrolul, un element nutritiv din vinul ro u, poate ucide bacteriile care cauzeaz boli de toxiinfec ie alimentară ,cum ar fi salmonella i E. coli. Dup cl tirea fructelor, acestea se stropesc cu vin ro u i apoi îl l s m s se usuce pe ele.
- Te scap de mu te Insectele zbur toarese strâng în jurul a tot ceea ce se afl în stare de putrefac ie i, cum vinul se ob ine prin fermenta ie, mu tele sunt atrase în mod automat de miros. Se toarn vin ro u într-un castron mic sau sticl i se pune în zona cu probleme, cum ar fi în apropierea ferestrei de la buc t rie.
- Bun pentru b ile Anti-Aging Se crede c antioxidan ii din strugurii fermenta i pot cre te fermitatea i elasticitatea pielii. Se toarn un pahar de vin direct în apa de baie, i se las la macerat timp de 30 de minute pentru a ob ine un efect anti-îmb trânire i o piele neted .
- Masc facial Se aplic vin ro u pe piele pentru o masc facial , pentru a ob ine acelea i rezultate ca i în cazul b ii.
- Îngr mânt pentru gr din Se toarn vin ro u în compost, pentru a activa bacteriile care îl vor transforma în îngr mânt pentru gr din .

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

- Reduce riscul de osteoporoz .
- Resveratrolul, compusul natural din vin, poate avea efecte benefice asupra oaselor unei persoane. Un studiu recent arată că vinul roșu poate fi un potențial tratament pentru osteoporoz , prin stimularea celulelor osoase care se formează în interiorul corpului.

Știați că...

- Substanțele nutritive menționate mai sus pot fi luate și din alte surse, decât din vinul roșu! De aceea este recomandat ca acestea să fie procurate din alte surse...
- Parfumul vinului tânăr este cunoscut sub numele de „arom ” în timp ce al unui vin matur este cunoscut ca „buket”.
- Orașul german Speyer, este locul unde a fost descoperit cea mai veche sticlă de vin. Recipientul datează din anul 325 d.Hr., a fost găsit într-un sarcofag roman și în prezent poate fi văzut la Muzeul German de Istorie din Pfalz.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

- Strugurii sunt fructele ideale pentru producerea vinului, deoarece, ele conțin în proporție potrivită de apă, taninuri, zahăr și acizi necesari pentru înmuierea drojdiei și descompunerea zahărului în dioxid de carbon și alcool.
- Psihologii afirmă, că vinul poate servi ca test pentru verificarea înțelepciunii, culturii și voinței unei persoane.

BIBLIOGRAFIE

1. <http://culturavinului.ro/istoria-vinului/>
2. <http://cramabasilescu.ro/povestea-vinului/fermentarea>
3. <http://www.stelian-tanase.ro/istoria-vinului/>
4. <http://aurelianlupu.blogspot.ro/2014/01/defectele-vinului.html>
5. <https://dexonline.ro/definitie/vin>
6. Noul testament cu psalmii, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979
7. http://www.sfatulmedicului.ro/Educatie-pentru-sanatate/beneficiile-vinului-rosu_10747
8. <http://inbors.com/23-de-curiozitati-si-informatii-interesante-despre-vin-pe-care-neaparata-trebuie-sa-le-stiti/>
9. <http://beauticianstela.blogspot.ro/2015/02/vin-rosu-anason-stelat-scortisoara.html>
10. www.info-delta.ro/viticultura-in-tulcea
11. www.coursehero.com
12. www.graduo.ro/seminarii/agronomie/compozitia-vinului

MĂRTURISIREA CREDINȚEI

Prof. Avîrvării Elena
coala Gimnazial „Mihai Dr gan” Bac u

M rturisirea credinței este datoria fiecărui creștin. Mărturisirea credinței este urmarea firească a primirii Sfintei Taine a Botezului. „Cel botezat se îmbrac în Hristos, după expresia Sfântului Apostol Pavel și devine astfel un mărturisitor al lui Hristos în lume”²¹². Așa cum nu ar trebui să se rușineze nimeni de părinții săi, nici de mărturisirea Mântuitorului Iisus Hristos nimeni nu ar trebui să se rușineze și vorbim despre o mărturisire dublă sau completă, mărturisirea prin cuvânt și fapt.

Mărturisirea credinței în adevăratul Dumnezeu și ascultarea față de El reies din cărțile Vechiului și Noului Testament, din viața creștinilor din primele veacuri de după Întruparea lui Hristos, din experiența de viață a celor care, la un moment al vieții lor L-au întâlnit pe Hristos, precum odinioară ucenicii Luca și Cleopa, în calea lor spre Emaus.

A fi îmbrăcat în Hristos înseamnă că porți cu demnitate numele de creștin, adică de fiu al lui

²¹²Pr. Gheorghe Popa, *Teologie și demnitate umană*, Ed. Trinitas, Iași, 2003, p. 228;

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Dumnezeu, înseamnă că Îl mărțurisesc cu curaj pe Tatăl tu ceresc, că te înarmezi cu armele Tatălui tău și urmezi exemplul Tatălui tău: ai nevoie de răbdare, de blândețe, de bunătate, de iertare, de curaj și îndrăzneală, căci nu poți uita ce-ți spune Tatăl tău: „Îndrăznește, Eu am biruit lumea!”

Mărțurisirea credinței se referă la *ipoteza împărătească*, numită *ipoteza universală*, a tuturor creștinilor care au primit Sfintele Taine: Botezul, Mirungerea și Sfânta Împărtășanie.

Mărțurisirea credinței presupune înțelegerea legăturii dintre crucea vieții pământești și bucuria odihnei Învierii, dintre împărtășania cu Dumnezeu și dobândirea păcii cerești în sufletul nostru, dintre pacea interioară și transmiterea ei către cei care sunt învolbuși de patimi, agitați de suferință sau tulbuși de necazuri²¹³

Mântuitorul Iisus Hristos îi învăța pe ucenicii Lui să se lepede de sine, pentru că doar așa ne putem îndepărta de egoism și putem câștiga libertate, îi îndemna să renunțe la formalism, să atingă esența lucrurilor și le oferea și exemple elocvente: că nu orice rugăciune e rugăciune, că nu orice post e post (ca în

²¹³Daniel, Patriarhul, *Dăruire și primire, Raze și chipuri de lumină din istoria și spiritualitatea românilor*, Ed. Trinitas, Iași, 2005, p.124;

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

cazul cunoscutului fariseu, care s-a dus într-o zi la templu, s se roage).

„Neasumarea corect a credinței creștine și formalismul în m rturisirea ei în lume a condus în anumite perioade ale istoriei la negarea ei. Autori, cum ar fi Auguste Comte, L. Feuerbach, F. Nietzsche, S. Freud, K. Marx au prezis și birea și dispariția credinței... În fața acestei problematice îndrumătorul spiritual de ast zi- preot, profesor, asistent social- trebuie s g seasc mijloacele necesare pentru a argumenta credibilitatea credinței creștine. Primul lucru care trebuie s -l fac este s discearn între credința autentică, mântuitoare și credința neautentică, falsificatoare. În acest sens este necesar s subliniem câteva aspecte negative ale manifest rii credinței în lume și anume: scepticismul, indiferentismul religios, ateismul ideologic i ateismul practic, erezia, apostazia, superstiția, bigotismul i fanatismul religios.”²¹⁴

Mărturisirea credinței, de la Sfinții Apostoli la sfinții români

Întâlnirea dintre Înv țătorul Hristos și viitorii Lui ucenici a avut loc pe malul lacului din Galileea, una din cele trei provincii ale Palestinei, de care vorbesc Sfintele Evanghelii. Este surprinz toare promptitudinea cu care viitorii aposoli au r spus la chemarea lui Hristos, l sând

²¹⁴Pr.Gheorghe Popa, *op.cit.*, p. 230;

totul i urmându-l pe Hristos, devenind, în cele din urmă, chemați să trăiești în neamurile spre Hristos.

„Sfântul Apostol Andrei i-a îndreptat pașii spre pământ românesc. Prin predica lui au început să se nască sfinții neamului românesc care, prin viața și lucrarea lor, au transformat spațiul nostru mioritic într-o catedrală vie...”²¹⁵

Spre deosebire de sfinții apostoli, „experiența spirituală a sfinților români nu este legată de mare, ci de munte. Muntele este un simbol al ascensiunii, al înălțării smerite, care ajută la disciplinarea minții și mai ales face să sporească puterea spirituală. De aceea Munții Carpați au adăpostit chiliile de taină ale sfinților români. Nu putem astăzi să-i pomenim pe toți pe nume, pentru că, de fapt, numele multora nici nu se cunosc. Au fost anonimi, prin peșteri și scobituri în piatră, implorând, cu genunchiul frânt, lumina care coboară de sus risipind în tunicul”²¹⁶.

Mărturisirea credinței în vremea persecuțiilor

Creștinii din veacurile primare au trăit așa cum i-a învățat Mântuitorul Iisus Hristos. După argumentele prezentate în cărțile Noului Testament și alți autori au comasat în scrierile lor modul de viață al creștinilor. De exemplu, autorul unei scrieri din secolul al II-lea,

²¹⁵*Ibidem*, p. 288;

²¹⁶*Ibidem*, p. 289;

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

intitulat *Epistola c tre Diognet*, scria unui p gân, descriindu-i pe creștini: „Creștinii nu se deosebesc de alți oameni nici prin teritorii, nici prin limbă, nici printr-un mod de viață special. Ei nu au orașe rezervate numai lor, nici o limbă pe care să o vorbească numai ei, iar viața lor nu are nimic excentric (...) Ei locuiesc în orașe grecești sau barbare, cum soarta le-a hărăzit fiecăruia, urmând tradițiile ținutului respectiv. Ei locuiesc, fiecare, în patria sa, dar ca străini (...) orice ținut le poate fi patrie și orice patrie le este străină (...) ei sunt în trup, dar nu trăiesc după trup. Ei locuiesc pe pământ, dar cetatea lor este în ceruri. Ei ascultă de legi, dar prin modul lor de viață depășesc legile. Ei iubesc întreaga lume și întreaga lume îi persecută. Ei sunt săraci, dar îmbogățesc pe alții. Când cineva îi blestemă, ei binecuvintează (...) Pe scurt ceea ce aeste sufletul în trup, creștinii sunt în lume”²¹⁷.

„În fața acestei stări de conștiință, după trei sute de ani de persecuție, puterea discreționară a împăratului i-a recunoscut propria-i relativitate și a permis comunităților creștine să-și manifeste în mod liber credința, speranța și iubirea, virtuți care structurau conștiința lor comunitară.”²¹⁸

²¹⁷*Epistola c tre Diognet*, cap.5-6, apud Pr.Gheorghe Popa, *Teologie și demnitate umană*, Ed.Trinitas, Iași, 2003, p. 259;

²¹⁸Pr.Gheorghe Popa, *op.cit.*, p. 259;

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

„Fiecare este chemat să poarte slava lui Dumnezeu pe pământul părinților săi. Nimeni nu este atât de departe. De la cel mai mic până la cel mai mare, de la pescarii de pe țărmul mării la păstorii de pe înălțimile munților, de la smeritul rugător din chilie la savantul truditor în universitate. Lucrând în orice domeniu ca și cum am lucra pentru Dumnezeu dovedim că mergem pe urmele sfinților, care au făcut din viața lor o liturghie și din chilie lor un altar.”²¹⁹

PROIECT DE LECȚIE

Unitatea de învățământ: școala Gimnazială „N. Iorga”

Bacău

Clasa: a VI-a

Disciplina: Religie Ortodoxă

Subiectul (titlul lecției): Maica Domnului

Tipul lecției: consolidarea cunoștințelor

Propunător : prof. Mărcuț Mioara

Durata lecției: 50 min.

Data: 24.11.2016

Scopul lecției:

- argumentarea importanței respectului creștinilor față de Maica Domnului
- identificarea modelelor de comportament creștin în exemple biblice

²¹⁹*Ibidem*, p. 289.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

• cunoașterea rolului Fecioarei Maria în întruparea Mântuitorului

Competente derivate:

La sfârșitul lecției, elevii vor fi capabili să :

C₁: să enumere sărbătorile închinare Maicii Domnului și data sărbătorii fiecăreia;

C₂: să explice mijlocirea Maicii Domnului înaintea lui Dumnezeu pentru cei care îi cer ajutorul;

C₃: să cânte cu plăcere, exteriorizându-și propriile trăiri, cântecele „O, Maicuta sfântă”, „Lacrimi mari îmi curg pe față”, „Imnul Maicii Domnului” și „Ceata creștinilor”

C₄: să explice cuvintele: „preacinstire”, „supracinstire”;

C₅: să indice rugăciunile cunoscute de ei către Maica Domnului;

C₆: să arate virtuțile Născătoarei de Dumnezeu, precum și ce înseamnă numele Maria;

C₇: să enumere modalitățile de cinstire a Maicii Domnului.

C₈: să indice învățăturile ce se desprind din lecție;

Resurse:

1. *Oficiale :*

- Programul școlar pentru disciplina Religie, clasa a VI-a;
- Planificarea calendaristică, clasa a VI-a;
- Unitatea de învățare: *Sfințirea timpului*

2. *Temporale*

număr de lecții: 1

durată: 50 minute

3. *Bibliografice:*

- „Liturgica teoretică”, pr. Ene Braniște (pentru seminariile teologice);
- Proloage, vol. I și II;

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

- „Via a Maicii Domnului”, monahia Teodosia La cu;
- „ Via a Maicii Domnului” de protos. Nicodim M ndi a , Editura Agapis, Bucure ti, 1993
- „Trei vie i bizantine ale Maicii Domnului”, 2001, Sfin ii Epifanie Monahul, Simeon Metafrastul i Maxim M rturisorul;
- Sfânta Scriptur ; C r i de rug ciuni: Buchet de acatiste in cinstea Maicii Domnului; Paraclisele Maicii Domnului
- „Via a Maicii Domnului” / Din minunile Maicii Domnului/Gr dina de flori duhovnice ti , Editura Episcopiei Arge ului, 1994.

Strategia didactică:

- **mijloacele de învățământ folosite la lecție:** icoane; candel , flipchart, video- proiector, lap-top, CD audio, powerpoint, fi e de lucru.
- **metodele de învățământ folosite la lecție:** conversa ia, explica ia, conversa ia euristic , exerci iul, problematizarea, argumentarea, jocul didactic, jocul de rol, copacul ideilor, cântarea bisericeasc .
- **formele de organizare a clasei:** frontal , individual i pe grupe.

N R . C R T.	ETA- PELE LEC TIEI	COM -PE- TEN- E DERI VA- TE	TIMP	ACTIVITATEA PROFESORULUI /ACTIVITATEA ELEVULUI	METO- DE SI PROCE -DEE	Mij - loa- ce de înv.	FOR ME DE OR- GA- NIZA RE	E- VA LU A- RE
-----------------------------	-----------------------------	---	------	---	---------------------------------	--------------------------------------	---	----------------------------

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Mo- ment orga- nizato ric	C3	2'	Profesorul salut elevii, apoi împreună cu ei roste te rug ciunea „Îm- p rate ceresc”. Noteaz absen ele, realizeaz managementul clasei pentru începerea activit ii didactice care urmeaz s se desf oare. Elevii r spund la salut, spun rug ciunea i se preg tesc pentru începerea activit ii didactice.	Exerci- iul		Activ . fronta l	
2	Capta rea aten i	C1- C8	10'	Mic program artistic cuprinzând cânt ri religioase, poezii i o mic	Cantare religioa s , jocul		Activ . fronta	Apre cieri ver- bale

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

	ei			scenet despre „Cum srb torim cre tine te Na terea Maicii Domnului” (particip si elevi de la alte clase)	de rol		1	
3	Precizarea titlului și a obiectivelor		1’	Se anun titlul lectiei „ Maica Domnului” și se enun obiectivele. Se scrie data și titlul lec iei pe tabl / Elevii deschid caietele și notează .	Explicatia		Activ . frontal	
4	Reactualizarea și sistematizarea cunoștințelor	C 2- C5 C1 C4	26’	Profesorul prezintă în powerpoint imagini despre Maica Domnului. Elevii urmaresc. Elevii a eza și pe grupe își vor pune reciproc întrebări despre via a	Explicatia Conversația Joc didactic	Video projector, laptop Flip chart foi, petale	Activ . Frontal Activitate pe grupe	Aprecieri verbale

Asociația Profesorilor de Religie „St. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

		C 1 C6 C7	<p>Maicii Domnului. Grupa care va da r spunsurile cele mai frumoase va fi premiat . Apoi profesorului va imp r i sarcinile astfel: Grupa 1 : de rezolvat un rebus (timp de lucru 4’) Grupa 2: de scris Sarb torile Maicii Domnului pe petalele unei flori</p> <p>Grupa 3: de scris Numele Sfintei Fecioare i ce înseamn , precum i virtu ile Maicii Domnului.</p> <p>Grupa 4: Modalita i de cinstire a Maicii Domnului</p> <p>Dup rezolvare , elevii le prezint .</p>	Joc didactic Joc didactic Copacu l ideilor Joc didactic	rea-liza-te din car-ton Flipc hart, foi, post ituri mar kere	Acti-vitate pe grupe	Apre-cieri ver-bale
5	Gene-		4’	„De ce este	Conver		

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

realizarea și asocierea	C8	<p>numit Maica Domnului și mama noastră ?”...pt că ea ne ocrotește, ne ascultă rugăciunile, ne ajută când avem necaz, dacă o rugăm cu credință etc.</p> <p>Precizare Maica Domnului ne trimite ajutorul ei și prin alți oameni credincioși (părinți, bunici)</p> <p>Se cere elevilor să formuleze învățăturile ce se desprind din lecție. Elevii formulează învățăturile le scriu pe tablă, respective pe caiete.</p>	sa ia problema în discuție	Explicarea	Activitate frontală	Aprecieri verbale
-------------------------	----	---	----------------------------	------------	---------------------	-------------------

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

6	Aprecierile activității elevilor		3'	<p>Se fac aprecieri generale și individuale privind atât pregătirea elevilor pentru lecție cât și implicarea în înțelegerea conținuturilor. Se notează elevii care au participat la lecție. Elevii primesc câte o carticică de felicitări și o iconiță prin care profesorul apreciază activitatea lor de până atunci și dragostea față de Dumnezeu și Maica Domnului mânturșită prin rugămintea și faptele bune.</p> <p>Elevii ascultă aprecierile profesorului.</p>	Explicarea			Aprecieri verbale
7	Precizarea		2'	Se anunță, se explică și se	Explicarea	Fișă		Notă în catalog

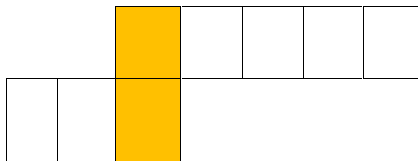

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

	i expli- carea temei pen- tru acasa			noteaz tema pentru acas . De colorat icoana Maicii Domnului.	ia	icoa na Mai cii Dom nului		
8	Înche ierea activi t ii		2'	Profesorul roste te rug ciunea împreun cu elevii, apoi salut anun ând încheierea orei. Elevii rostesc rug ciunea i r spund la salut.			Acti- vitate fronta l	

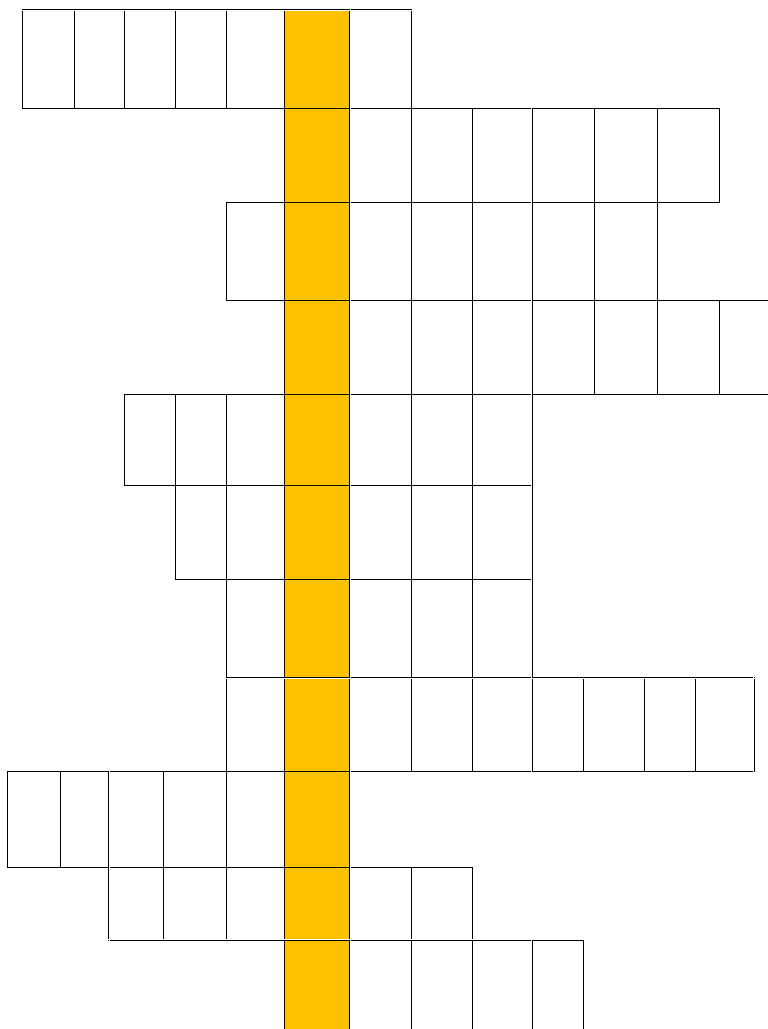
**MAICA DOMNULUI- OCROTITOAREA
COPIILOR**

A

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

1. Numele sau inseamna “imparateasa”;
2. Mama Sfintei Fecioare Maria;
3. Tatal Sfintei Fecioare Maria.
4. Virtute (calitate)
5. Ingerul care a vestit nasterea Sfintei Fecioare;
6. Ziua in care mergem la biserica;
7. Ne spovedeste si ne impartaseste;
8. Sfintii se roaga lui Dumnezeu pentru
.....
9. La botez fiecare om primeste de la Dumnezeu un
.....
10. Vorbim cu Dumnezeu in fiecare seara si dimineata
prin.....
11. Tara Sfanta sau
12. Sfanta Fecioara Maria face multe
.....pentru cei care se roaga cu
credinta;
13. Sfanta Fecioara l-a nascut in pestera din Betleem pe
Mantuitorul Hristos;
 A- B Pentru ca a fost aleasa de Dumnezeu sa-l
 nasca pa Mantuitorul nostru Iisus Hristos, o
 numim astfel

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

1. MARIA
 2. ANA
 3. IOACHIM
 4. CUMINTE
 5. GAVRIIL
 6. DUMINICA
 7. PREOTUL
 8. OAMENI
 9. INGER
 10. RUGACIUNE
 11. ISRAEL
 12. MINUNI
 13. IISUS
- A-B MAICA DOMNULUI

EXPERIENȚA DE VIAȚĂ A ELEVILOR, FACTOR DE PROGRES ÎN ÎNVĂȚAREA ȘCOLARĂ

Prof. Eustina Gianina Damaschin
coala Gimnazial „Spiru Haret” Bac u

În contextul societ ii cunoa terii, coala viitorului se construie te pe transform ri progressive permi ând deschiderea spre problematica lumii contemporane.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

În secolul XXI, în învățământ accentul se pune din ce în ce mai pregnant pe formarea unor competențe care să ajute elevul, fie el de gimnaziu sau de liceu, să se cunoască mai bine, să își cunoască potențialul și mai ales să valorifice tot ceea ce se poate valorifica. De asemenea este important să menționăm și faptul că într-o societate a cunoașterii, într-o epocă a tehnologiei și a digitalizării, școlii îi revine sarcina de a dezvolta la elevi gândirea critică și științifică creativă, suport necesar pentru învățarea din experiențele trăite, astfel ca în procesul dezvoltării acestui tip de gândire să stea integrarea Teoriei Inteligențelor Multiple.

Putem să spunem că învățământul își asumă, în contextul epocii actuale în care o prioritate a Uniunii Europene o reprezintă Protecția Mediului, misiunea de a urmări crearea unor contexte favorabile formării unei atitudini responsabile și pentru mediu, dezvoltarea competențelor de inițiativă și antreprenoriat necesare pentru învățarea pe tot parcursul vieții.

Sistemul de învățământ românesc abordează atât cultura generală cât și pregătirea de specialitate. Cea „de specialitate” se asigură în ciclul gimnazial prin intermediul educației tehnologice structurată pe module care se studiază pe parcursul a 4 ani și care vizează în primul rând familiarizarea cu domeniul tehnic și descoperirea înclinațiilor către tehnologiile de prelucrare a diverselor materiale.

Disciplinele tehnologice, împreună cu cele numite „științe ale pământului” au datoriat de forma actuală elevilor, viitorilor adulți responsabili, capacitatea de

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

a „opera” cu anumite concepte dar mai ales de apune în practic ceea ce învață la școală.

Educația tehnologică este în esența ei o disciplină colar care se bazează pe interdisciplinaritate. Ea face apel la științe, la tehnologie, la științele mediului și la civism.

În procesul didactic folosim diferite metode și strategii astfel încât rezultatele obținute de elevi și concretizate nu atât în cunoștințe teoretice cât în posibilitatea de a aplica în practic ceea ce au învățat la școală să fie din cele mai bune. Aceste rezultate pozitive se pot concretiza în note sau în lucrări practice utile pentru elevi.

Metodele pe care le folosim în procesul didactic sunt demersuri teoretico-acționale care desfășurarea cu eficiență a procesului de învățământ. Ele contribuie la îndeplinirea obiectivelor pedagogice și sunt adesea în continuă adaptare la particularitățile de vârstă și individuale ale elevilor, la obiectivele autoinstrucției și autoevaluării, sunt deschise înnoirilor și perfecționărilor.

Metodele didactice au un caracter sistemic – ele se îmbină, se completează și se influențează reciproc. Unele metode sunt axate pe munca profesorului, altele pe a elevului, servind în acest fel învățarea.

Noi trebuie să folosim adecvat și creativ toate metodele didactice astfel încât ele să servească scopului esențial al învățământului: formarea unui tânăr capabil să se adapteze la cerințele unei societăți în schimbare, să evolueze și să învețe permanent pentru a face față provocărilor secolului XXI.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

În predarea educației tehnologice adesea profesorul face apel la experiențele anterioare ale elevilor: nu putem vorbi despre tipuri de materiale fără să ne folosim de ceea ce ne înconjoară, fără să facem apel la experiențele anterioare de viață ale elevilor noștri. Această disciplină colară se bazează pe ceea ce este palpabil în jurul nostru și mult mai puțin face apel la noțiuni abstracte. Ea are mai ales un caracter practic-aplicativ ceea ce contribuie la utilizarea pe scară largă în timpul demersului didactic a cunoștințelor elevilor legate de mediu, de ceea ce ne înconjoară sau de lucrurile cu care elevii își noi în sine într-o manieră în contact zi de zi.

Dacă ar fi să ne punem problema în ce măsură sursele educația tehnologică, ca disciplină de graniță între disciplinele teoretice și cele legate strâns de științele practice, apelează la cunoștințele anterioare ale elevilor referitoare la ceea ce se studiază, descoperim că nu este niciun modul care se studiază la această disciplină colară care să nu facă apel la ceea ce elevul a văzut, a simțit sau știe, din experiență proprie sau din experiențele celor dragi. Startul în studiul educației tehnologice se bazează, într-adevăr, la fiecare modul, pe ceea ce elevul are deja ca achiziție în „bagajul de cunoștințe”. Școala vine și completează acest bagaj, realizează completarea unui tablou în care vechile „cunoștințe” se asamblează cu cele noi într-un puzzle al cunoașterii. Iar acest puzzle îi permite copilului în devenirea sa ca adult să ia anumite decizii în deplină cunoștință de cauză.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

De exemplu, elevii de clasa a V-a studiază la educație tehnologică elemente de agricultură și de utilizare a produselor agricole în industria alimentară. Pentru elevii născuți și crescuți în mediul rural, temele referitoare la cultivarea plantelor sau la creșterea animalelor sunt teme mai mult decât familiare. Poate tehnologiile noi de prelucrare s-au pus puțin în încurcatură, dar, de cele mai multe ori, pasiunea și dorința de a afla lucruri noi devin atât de importante încât nimic nu e greu, totul e posibil. Pentru elevii din mediul urban, unele dintre aceste subiecte sunt noi în permanență, dar curiozitatea de a afla de unde provin alimentele, ce culoare are „vâscuța Milka”, cum se ascunde jucăria în oul Kinder, de ce prăjiturile sunt atât de cremoase sau de ce animalele de companie nu mănâncă acele alimente ca și copiii, de ce adăposturile animalelor sunt altfel decât casele oamenilor reprezintă pentru ei provocări permanente. Apoi, mereu la comparații, la ceea ce știu sau au văzut acasă, la bunici sau doar în excursii. Și apoi punem în practică: construim adăposturi, plantăm și pe urmă îngrijim „recolta”, avem grijă de animalele de companie, folosim cunoștințele căpătate la școală referitoare la comportamentul în restaurante sau doar în bucătăria casei.

Pentru elevii mai mari, educația tehnologică prezintă și alte provocări: de la relațiile firești într-o familie la preocupările pentru asigurarea bunăstării ei, de la relațiile economico-financiare la cele sentimentale sau

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

la cele profesionale, toate sunt subiecte în studiul c rora profesorii folosesc achizițiile anterioare ale copiilor.

Dar nu trebuie s uit m c în fond, educația tehnologic este o disciplin cu caracter practic-aplicativ a a c în mare m sur ea vizeaz formarea unor competențe de execuție. De aceea accentul se pune pe realizarea unor lucr ri practice. Ele sunt realizate din diverse tipuri de materiale pe care elevii le pot procura cu ușurință. Din punct de vedere al cadrului didactic preocupat de formarea spiritului civic la elevii s i i de responsabilizarea acestora în raport cu calitatea mediului natural, se va apela la multe materiale refolosibile, se vor desf șura acțiuni de procurare de materiale reciclabile care s capete noi utiliz ri prin intervenția asupra lor.

Materialele pe care elevii le studiaz la educație tehnologic sunt: materialele textile, lemnul, pielea, ceramica, metalele, cauciucul, materialele plastice i sticla. Despre aceste materiale elevii au cunoștințe legate mai ales de utilizarea acestor materiale pentru diferitele produse pe care oamenii le folosesc în fiecare zi. De la utiliz ri la structuri, elevii afl în cadrul orelor de educație tehnologică cum toete se interconectează, cum ne influențează viața și cum mediul în care trăim este afectat de acțiunile noastre.

Toate experiențele pe care elevii le au referitoare la materiale, la modalit țile de realizare a multor produse cu care sunt obișnuiți din mediul familial, conduc la un randament mai mare al înv țării legate de materiale și de tehnologii. Dup cum uneori suntem nevoiți să corectăm anumite „adev ruri” considerate evidente de c tre copii.

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Indiferent de situație însă, e de remarcat că la gimnaziu, în predarea educației tehnologice cadrul didactic face adesea apel la cunoștințele anterioare ale elevilor, le valorific și le îmbogățește pentru a putea contribui la dezvoltarea competențelor acestora.

Bibliografie:

1. Bonta , Ioan – Pedagogie, Ed. All, Bucure ti, 1995.
2. Purțuc, Dumitru – Modele de instruire formativ specifice disciplinelor tehnice Ed. Spiru Haret, Ia i, 1996.

LITERATURA CARCERALĂ

Prof. Lumini a Militaru

Perioada Comunist a fost una încrcat de lucr ri intelectuale foarte complexe din toate punctele de vedere, dar cea mai mare lucrare intelectual a fost cea carceral , deoarece aceste compozi ii lirice sau proze au fost elaborate sub influen a lui Dumnezeu, prin insuflarea Duhului Sfânt asupra oamenilor intelectuali înduhovnici i care în perioada 1948-1989 au suferit pentru un crez cre tin.

Accentul asupra acestor lucr ri carcerale s-a pus dup anii '90, când libertatea omului a fost d ruit de c tre noua putere politic . Dac în perioada comunist

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

există „cenzura”, la sfârșitul secolului al XX-lea nu a mai existat, a rezultat o deschidere largă a tuturor tipurilor de scrieri și de tematici. Mulți dintre cei care au trecut prin închisorile comuniste, dar și cei cunoscuți lor au publicat numeroase texte carcerale precum „Întoarcerea la Hristos”, document pentru o lume nouă, 1982” de Ioan Ianolide, arhicunoscutul roman al lui Nicolae Steinhardt, „Jurnalul Fericirii”, „Reeducarea de la Aiud”, a lui Demostene Andronesc, poeziile lui Radu Gyr ș.a.

Din cele puțin amintite o să ne oprim asupra unei cri imense pentru generațiile tinere care nu cunosc cealaltă față a comunismului. „Întoarcerea la Hristos ...” este una dintre cele mai bune cri carcerale sau poate mai bine zis este chiar o carte de c p t i pentru cei care Îl caut pe Hristos. Pe parcursul acestor lucrări voi scoate în evidență câteva aspecte primordiale ale acestei opere.

„Închin această carte tuturor sfinților și martirilor din toate vremurile până în ziua de azi!”, „Am scris aceste pagini tensionat de frică. Când a fost s se revăd, cu ocazia a ezării lor într-un loc mai sigur, am încercat să le recitesc și să le rescriu, dar mi-a fost imposibil. Nu am liniștea necesară. Când văd toate aceste file mă înfioară pericolul de a fi descoperite de Securitate. Le las așa cum au ieșit din primul condei, deși regret că nu pot face un

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

lucru deplin. „Ierta-i-mă, oameni!” Din prima frază introductivă a lucrării lui Ioan Ianolide din decembrie al anului 1981, putem observa cinstirea pe care o are față de Sfinții și de Martiri, acest fapt poate fi una primordială pentru începutul cunoașterii autorului și un ajutor din punctul meu de vedere pentru a-l putea caracteriza din punct de vedere moral, astfel creionându-ne o imagine a unui om credincios și a unui om care are o mare evlavie la Sfinții și la Martiri. Pe de o altă parte din al doilea citat putem observa frica pe care o are în timpul redactării acestor lucrări. Acest lucru trebuie foarte bine subliniat, deoarece majoritatea scriitorilor în timpul redactării unei cărți sau a unor poezii din perioada comunistă aveau un stress enorm datorită Securității.

Părerea mea ar fi că toată lumea, fie ea adolescent sau chiar persoană în vârstă ar trebui pe lângă Sfânta Scriptură și Viețile Sfinților să adauge la lectura lor această carte și nu numai, deoarece cărțile de acest tip aduc o altă perspectivă a vieții din închisorile din România a perioadei 1948-1989. Majoritatea celor care au trecut prin închisori erau elita rii și astfel au aternut pe hârtie întâmplările pe care le-a avut în închisori. Tot la marele intelectual Ioan Ianolide o să observăm o frază foarte importantă pentru credibilitatea întâmplărilor petrecute în închisori: „Îmi fac o datorie sfântă față de lumea întreagă în a comunica cele petrecute aici și sunt

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

conștient că nu îmi risc viața, ci sufletul. Când mă arunc
în viață pentru această mântuire de adevăr, a fi fericit dar
ei ucid sufletele, ei distrug omul, ei ne vor uneltele ale
diavolului lor și asta mă înspăimântă. Am mântuit
adevărul și numai adevărul. Cred că dincolo de neputința
mea se sârșește lucrarea lui Dumnezeu. Sunt în
deplină pace sufletească, lucid mintal, lipsit de orgolii,
încât am putut mântui aici fără nici o umbră de
modificare a realității. Încerc să-L vestim pe Hristos
cel răstignit în secolul XX.” Din acest fragment voi
sublinia câteva cuvinte și grupuri de cuvinte-cheie, de
pildă: „datorie sfântă”, „Am mântuit adevărul și numai
adevărul”, „se sârșește lucrarea lui Dumnezeu”.
Acestea sunt doar câteva cuvinte din întreaga sa operă,
astfel vreau să creionez prin aceste cuvinte mântuirile și
adevărul scos la lumină de către autor. Un alt fragment
care evidențiază caracterul moral al autorului este:
„Repet, este o mântuire – o dedicare oamenilor. E o
modalitate ultimă de dragoste și de slujire!”, observând
această frază observăm astfel că smerenia și dragostea
față de oameni deoarece înolide o dedicare oamenilor,
adică generațiilor viitoare acest lucru creionează
caracterul moral, smerit și plin de dragoste care la fel ca
și Sfinții slujește aproapei lor. Pe parcursul acestui
articol voi mai aduce fragmente reprezentative de
mântuire pentru tinerii și nu numai care caută valori în

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

această societate muribundă, unde acești oameni au trecut în uitare.

Lucrarea este împărțită în cinci mari capitole, primul capitol se numește „Temnița” și la rândul ei este fragmentat în alte nouă subcapitole, iar capitolul al noulea este iar împărțit în trei subnuclee centrale, al doilea capitol se intitulează „Cuvinte de suflet folositoare”, al treilea capitol este „Retrospectiva Istorică” și este divizat în alte subnuclee centrale precum „Actul dela 23 august-dialog”; „Slavii”; „Politica internațională postbelică”, al patrulea capitol se numește „Amintiri ale foștilor deținuți despre Ioan Ianoșide”, iar ultimul, dar nu cel din urmă, „Încheiere”. Voi aduce ca exemplu câteva fragmente din primul capitol, mai exact primul subnucleu care din perspectiva mea scot la lumină câteva aspecte istorice, naționale, creștine și chiar duhovnicești pe care autorul le subliniază printr-un aparat istorico-creștin-duhovnicesc. Capitolul întâi, sub nucleul întâi, „Aiud”: „Cei sosiți erau studenți, elevi, tineri muncitori și câțiva tineri răniți, toți aparținând „Frânilor de Cruce”, o organizație de tineret românesc care își propunea să facă educație morală și națională, fiecare tinzând a se modela pe sine însuși spre realizarea tipului de erou român - iar român se confundea cu creștin, precum și noțiunea de creștin se identifica cu cea de român. Eram tineri născuți prin anii

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

1920-1930, încât nu am avut niciodată vreo funcție politică sau publică, deci nici o răspundere pentru evenimentele acestui secol. Aveam convingerea că nu facem politică, ci educație. Doream să formăm o elită de înaltă încredere care să preia în mâinile ei destinele neamului românesc.” Din acest fragment autorul subliniază problemele sociale care au intrat în închisoare, care faceau parte din „Frumosii de Cruce”; din acest lucru observăm că în această țară care nu era doar elita țării, ci și elevii și muncitorii și chiar tinerii răniți care doreau să aibă o educație morală și națională. Iarolide creionează foarte bine alura românului care se confundă cu creștinii, deoarece românul de 2000 de ani în sufletul lui este unit cu Hristos cel Înviat pe care Sfântul Andrei, cel dintâi chemat, a propovăduit Cuvântul cel Viu în Dobrogea de atunci.

Un alt fragment pe care autorul ne dezvăluie un lucru foarte esențial pentru a înțelege puterea lui Dumnezeu este: „Suferințele pe care le-am îndurat ulterior ne-au maturizat, am găsit răspunsurile cuvenite, ne-am definit conștiința creștină, dar chiar atunci, în tinerețea aceea tumultuoasă, am fost animați de cele mai frumoase idealuri. Târziu vom înțelege fenomenul politic, dar îl vom perscruta, întrucât ne vom dedica religiosului. Un dram de nebunie sfântă a rămas în noi și astăzi, căci Hristos este în continuare prigonit, batjocorit, discreditat și ru-

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

în eles. For ele anticre tine din lume sunt colosale, iar un Hristos deplin, a a cum ni s-a descoperit nou , nici cre tinii nu sunt preg ti i s primeasc .”, astfel cei prigoniti I-au v zut adev rata putere i dragostea pe care o are Hristos i mai ales t ria i puterea pe care El le-a dat-o celor din închisori, astfel se define te fericirile i mai ales fericirea care spune: „Feric i cei prigoni i...”, prin aceste întâmpl ri ace ti oameni prigoni i au câ tigat Adev rata Fericire.

Voi s ri peste multe capitole pentru a-l l sa pe cititorul acestui articol s caute i a afle mai multe, astfel f cându-l curios de acest subiect, va c uta mai multe i va citi aceasta carte i nu numai. A i dori s observa i pe parcursul c rii o dezvoltare duhovniceasc a autorului, dar i a Sfântul închisorilor, Valeriu Gafencu, deoarece o tem primordial este personalitatea lui Valeriu Gafencu care pe parcursul vie ii sale în închisoare se dezvolt uimitor duhovnice te, iar acest fapt Ianolide îl scoate la lumina prin redactarea discu iilor dintre el i Gafencu sau dintre Gafencu i un ofi er sau Gafencu i al i de inuti politici i chiar scrisorile sale trimise familiei.

În concluzie, vreau s subliniez faptul c noi cei care tr im în prezent trebuie s comemor m i s cinstim memoria celor care au trecut prin închisorile comuniste i acest fapt îl putem face prin lecturarea

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

crilor celor care au trecut prin această „moară a dracilor” care a umplut cerul de Sfinți români. Este bine cunoscut faptul că anul acesta Biserica Ortodoxă Română a declarat că An Omagial al Patriarhului Justinian și a martirilor din perioada comunistă. Acest fapt trebuie să ne trezească în conștiința noastră naționalistă creștină o empatie și o cinste față de acești oameni care au suferit pentru patria noastră și pentru Dumnezeu.

PĂRINTELE MARTIR GHEORGHE CALCIU-DUMITREASA

Prof. Târziu Alina Simona
Colegiul Național Pedagogic „Ștefan cel Mare” Bacău

Secolul al XX-lea a fost unul controversat, mai ales în două jumătăți ale secolului când în Europa de Est s-a instaurat cu două mâini de fier, care aveau în una seceră și în cealaltă ciocanul, un regim total diferit de valorile pe care tradiția creștină și moralitatea ce le propovăduia între oameni. În anul 1947 în România s-a instaurat un regim dur, dar mai dură a fost ideologia acestui regim politic, o ideologie cu totul opusă și împotriva lui Dumnezeu, o ideologie care pe scaunul divinității ridica

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

un lucru efemer, adică materia, materialismul, astfel comuniții vor să-l coboare și să-l facă un „lucru”, „un obiect” ne semnificativ.

În această perioadă s-au ridicat mulți oameni care nu au dorit să-l lase pe Dumnezeu, să-l prindă și să-l propovăduiască, să îi propovăduiască Evanghelia, acești oameni erau în „Fructele de Cruce”, o mișcare național elitistă și nu numai membri ai acelei mișcări, ci și adepții ai ideologiei lui Corneliu Zelea Codreanu. Între acești tineri a fost și printru Gheorghe Calciu.

Printru Calciu s-a născut în 1925, în județul Constanța, mai exact în Mahmudia. A fost student al Facultății de Medicină. Arestat în luna mai 1948, în valul de arestări masive, a trecut prin Pitești, Gherla, Aiud, Jilava. A fost peste 21 de ani de închisoare între anii 1948-1964 și 1979-1984. În anul 1979 a fost arestat din cauza participării cuvioșiei sale la protestul împotriva demolării bisericilor, astfel fiind condamnat la 10 ani de închisoare (sentința 35/4 mai 1979). Este eliberat la 20 august 1984, în urma protestelor internaționale.

Printru spunea despre el: „Sunt un copil de răni din Delta Dunării. Am fost unsprezece la printru [...] Viața acolo, în Delta, la Mahmudia, era foarte frumoasă. Era un paradis!” Creșterea sa duhovnicească a fost din sânul familiei, astfel că Printru spunea despre

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

mama sa: „mama a tr it o via de adev rat sfânt laic . Eu zic asa, c dac pun în balan tot ce am înv at la Teologie i ce am înv at de la mama, cred c mai mult am înv at de la mama. Cer iertare profesorilor de la teologie! Cred c de la mama am înv at mai mult teologie, pentru c dup ce veneam de la biseric , ne punea masa i în timp ce noi, copiii, mâncam, ea ne povestea, cu cuvintele ei r ne ti, *Cazania* i încerca s ne fac s în elegem ceea ce în elesese i ea. Pe atunci, *Cazania* se citea obligatoriu i era foarte important pentru rani. Preotul nici nu vorbea des, doar asa, la s rb tori, îns se citea mereu *Cazania* în biseric i era foarte folositor.” Din aceste cuvinte ale p rintelui se observ c de mic a tr it în duhul credin ei, acesta lucra i l-a format mai târziu pe Martirul Calciu.

P rintele a luat contact cu Fr iile de Cruce la vârsta de cinsprezece ani, în anul 1940. Astfel, p rintele a spus urm toarele cuvinte despre Fr iile de Cruce: „Era o organiza ie elitist . Nu era luat a a, oricine. Eu de pild , aveam mul i prieteni în liceu pe care i-a f i vrut al turi de mine, în Fr ia de Cruce, dar n-au fost primi i. N-au fost primi i pentru c nu înv au, erau mai obraznici, poate mai fumau... Selec ia o f cea eful Fr iei. Noi propuneam i el hot ra. Îmi aduc aminte c aveam un coleg pe care-l iubeam foarte mult, un copil tare bun, dar a a, cam gol na . Nu înv a, mai f cea

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

glume în clasă, tulbura profesorul. L-am propus, dar nu a fost primit.”

Pe rîntele, pe atunci mireanul Gheorghe, după finalizarea ciclului liceal, a urmat Facultatea de Medicină din București și în acea perioadă era în grupul studențesc, tot al Frăției de Cruce, o unitate intermediară, și în continuare făcea același activități intelectuale pe care le făcea în liceu.

Voi aduce un citat al părintelui despre încarcerarea sa: „Era în mai 1948. Eu, ca student medicinist, stăteam la cămin, în București și a venit la mine un prieten de liceu, Iorgulescu, șeful Frăției de Cruce de la Tulcea. Fusese convocat în capitală și n-avea unde să stea. Și l-am învitat la mine la cămin. Dar s-a întâmplat ca atunci să vină arestările din 15 mai. Și sigur că după ce l-au arestat pe Iorgulescu, l-au întrebat unde a stat și celelalte... Așa că pe 21 mai am fost arestat și eu.”

Pe parcursul șederii sale în închisoare în anul 1958, în luna iulie, părintele a ajuns în Casimca, o grotă din penitenciarul Jilava. „Casimca era o secție specială a Jilavei. Jilava e o închisoare la apte metri sub pământ, deasupra creștei pascvacile și oile. Aici, în pământ, într-o hrubă în formă de semicilindru, erau cinci celule lipite de perete, fără lumină naturală, fără aer. Toată aerisirea se face prin trei găuri care erau jos, la ușă. Asta era Casimca. Acolo am fost băgați aizprezece oameni. În

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

decurs de doi ani, aproape jumate din noi au murit. A fost o secție de exterminare, cu regim dur, b t i, înfometare și persecuție specială!” Oare cum a rezistat p rintele Calciu? R spunsul dat de dânsul este urm torul: „Acolo unde a fost unire, credin a adânc și rug ciune, s-a rezistat. Securitatea ne-a împ r it în a a fel încât în fiecare celul s fie un om distructiv, fie moral, fie fizic. La noi l-au b gat pe Costache Opri an, care- i scuipa pl mâinii- nu fac o figur de stil, realmente în fiecare diminea scuipa cheaguri de sânge și buc i de pl mâni! În a doua celul , cu cei doi nebuni, în a treia, la fel, unul cu instabilitate psihic . În celula cu cei doi nebuni au murit to i! Noi am rezistat fiindc ne-am grupat în jurul lui Constantin Opri an, care a fost om deosebit , un adev rat sfânt!”

În Casimca, cuviosul p rinte s-a jertfit enorm din punctul meu de vedere, deoarece Costache Opri an era foarte bolnav și l-a îngrijit, ba chiar din contr , a dorit să îi mai lungească zilele vie ii , astfel c p rintele Calciu într-o zi aflându-se în celul când paznicul nu era atent, s-a dus într-un col și i-a t iat venele. Sângele a curs în gamel și l sat și se ridice limfa (și nu uit m c p rintele a fost student la medicin), dându-i lui Opri an să se pun pe picioare. Un alt episod semnificativ este momentul când Marcel Petri or a c zut bolnav la pat și l-a îngrijit, sp lându-l cu apă și-a dat de b ut și nici nu l-a

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

Îl sat s moar , repetându-i într-o zi de diminea următoarele: „nu îi bine s mori diminea a”, ajungând astfel după-amiază , i-a zis iar „nu e bine să mori nici după -amiază”. Trecând timpul s-a făcut seară iar i i-a zis iar „noaptea nici de cum nu e bine s mori.” Marcel Petri or i-a făcut semn din cap că nu moare i tr ie te i în zilele noastre. Această jertfă a p rintelui ar trebui să o luăm ca exemplu și o practicăm și noi cu aproapele nostru, cum și Hristos în pildele Sale ne învătă despre iubirea de aproapele: „iube-te-l pe aproapele tău ca pe tine însuși”. Acest cuvântare a Mântuitorului p rintele a făcut, dar mai mult s-a i jertfit, atâta iubire cât avea p rintele pentru aproapele ar trebui și aceasta să ne fie m rturie spre drumul său spre sfinenie, dar și exemplu. Foști elevi de al lui, dar și credincioși spuneau când veneau la Sfânta Spovedanie la p rintele, le lua mâna în mâna sfiniei sale, un lucru extraordinar de frumos și un alt argument care întrete cât de mult iubire avea p rintele.

După Casimca, p rintele a fost repartizat iar la Aiud unde în fiecare duminică slujea Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie. P rintele, într-un interviu, opina următoarele despre acest subiect: „Eu în închisoare am slujit Sfânta Liturghie. Nu aveam vin, aveam numai pâine și foloseam apa ca vin , fiindcă Mântuitorul a preferat apa în vin la nunta din Cana și am socotit că și aici, în suferința mea,

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

ea se va sfîni. Slujeam în fiecare duminică. La început, gardienii mă înjurau, mă insultau: „Pop tîmpit...” și altele, ca și cum era tactica lor, să te înjure... Veneau să mă întrerup în mijlocul slujbei, băteau în ușa, dar eu nu reacționam în nici un fel. Nu mi-a pasat nici de insulte, nici de amenințări. Am continuat să slujesc în fiecare duminică. Îmi nicidecum nu mă bătuseră pentru că am făcut Liturghia. Pe urmă, chiar au renunțat să mă amenințe. Probabil că cei din Biserică le-au spus: „Nu vă mai pune în mintea cu el, că sta-i pop nebun!”. Aici aș dori să subliniez puterea Sfintei Liturghii, doresc să vedeți că niciun vrăjmaș al lui Dumnezeu nu se atinge de Sfințenia Sa, de cea mai înaltă formă de rugăciune.

Într-o altă zi, mai exact într-o sâmbătă, s-au făcut percheziții în celule, de obicei făceau marș și vinerea sau în alte zile, dar nu sâmbătă. Perchezițiile strângea pâinea de vineri și de sâmbătă pentru duminică la Sfânta Liturghie, dar datorită acestei percheziții, i-a găsit pâinea perintelui și a luat-o. Dar s-a întâmpnat ceva mistic, îngândurat, perchezițiile se făceau duminică și nu are pâine pentru Sfânta Liturghie, așa meditat asupra următoarei probleme, să îi ceară pâine sau nu, dar în cele din urmă, băteau în ușa celei și a venit gardianul, și spunându-i cu ură, „Ce vrei?” perchezițiile i-a cerut o bucată de pâine cât cubul de zahăr pentru a săvârși Dumnezeiasca Liturghie. Aici poți să zici că Dumnezeu

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

a lucrat în acel gardian, pentru că după ceva timp de la cererea p rintelui, s-a întors gardianul și i-a dat o raie de pâine, mulți alți condamnați cereau pâine pentru ei și m nânce, dar p rintele i-a spus că dorește pentru Liturghie și a adus. Aici se poate spune că pronia lui Dumnezeu lucrează și îl va acoperi pe p rintele Calciu până la cele ve nice.

Cutremurul din 4 martie 1977 este un alt episod din viaa a Cuviosului P rinte Calciu –Dumitreasa care în acea dat , după acele clipe zguduitoare între via și moarte ale multor oameni nevinovați, după primirea telefonul de la elevul Lep datu Paul, pe atunci p rintele era profesor la Seminarul Teologic din București, a plecat de acasă și a alergat patru kilometri pe jos, plus alte mijloace pe care a reușit la sfârșit să le ia. Ajungând p rintele acolo, a început să dea de o parte bucățile de beton ca să îi salveze pe elevii și prinși sub beton, dar era o problemă gravă deasupra p rintelui era o placă de beton care stătea în picioare doar de doi stâlpi de fier subțiri, dar Dumnezeu nu a lăsat să cadă acea bucată de beton. P rintele în unul din interviuri spunea că în acea clipă a zis că dacă îi voia lui Dumnezeu să moară, o să moară, iar dacă nu o să cadă acea bucată de beton și astfel p rintele i-a scos pe cei trei elevi și nu a căzut acea bucată de beton. Aici putem să aducem la cunoștință pilda Mântuitorului din Evanghelia de la Matei în care Iisus spunea că dacă avem credință

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

cât o boabă de muștar, vom muta muntele din loc, uita-i, p rintele a avut și a mutat muntele de beton care se afla sub cei trei elevi.

Din nefericire p rintele la data de 6 octombrie 1984 a fost caterisit de ierarhii de atunci. A contestat aceasta decizie prin alcătuirea a unei contestații către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, o lucrare de 14 idei, nu voi intra prea mult în detaliul acesta.

În cele din urmă, după exilul în America, p rintele s-a îmbolnăvit și a ajuns la Spitalul Militar din București și pe parcursul celor aproape patru săptămâni, p rintele, știind că se apropie plecarea sa la Domnul, a dictat cinci scrisori testamentare. Două dintre ele – cea adresată familiei, cu îndrumări pentru înmormântare și cea către enoriașii din America, cu caracter deschis au fost făcute publice după adormirea p rintelui. Celelalte trei-vatre P rintele Justin Pârvi și obște Mănăstirii Petru-Vodă, către IPS Bartolomeu Anania, care l-a spovedit pe patul de moarte și către obște Mănăstirii Diaconiei.

Sper că Cuviosul P rinte Martir Gheorghe Calciu-Dumitreasa, alături de P rintele Justin Pârvi, de P rintele Dumitru Stăniloae și alături de toți Martirii din secolul al XX-lea și alături de Sfinții lui Dumnezeu și alături de Maica Domnului și Sfânta Cuvioasă Paraschevasă ne mijlocească rugăciunile și se roage pentru mântuirea oamenilor și ca jertfa lor să nu fie

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CĂRCERALĂ”

uitat niciodat pân la cea de a doua venire a a Fiului Omului, când va Judeca și s rânduiasc Bunul și mult milostivul Dumnezeu să fie canonizați și cinstit ca atare ca martiri! Amin !

EFECTELE SPORTULUI ASUPRA ELEVULUI

Prof. Moise Emanuel Petric
coala Gimnazial „Spiru Haret” Bacău

În istoria omenirii practicarea sporturilor a fost considerat dintotdeauna o necesitate. Pentru o minte să nu toasă este necesar un corp să nu toșos. Formula lui Juvenal, „*Mens sana in corpore sano*” a devenit deviza educației fizice.

În antichitate, așa cum spunea și filosoful grec Aristotel, „*Cele patru lucruri cu ajutorul cărora oamenii obișnuiesc să facă educația sunt știința de carte, gimnastica, muzica și desenul*”. Pornind de la aceste considerente putem spune că încă din antichitate se recunoștea importanța sportului pentru tineri și nu numai. Sportul și artele vin în completarea științei de carte pentru a „crea” un tânăr complet, competent, responsabil pentru el și pentru cei din jurul său.

Dacă ne raportăm la momentul actual, în care ponderea populației cu surplus de greutate este foarte

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

mare pe toată planeta, dar mai ales în țările emisferei nordice, consider că practicarea sportului, nu neapărat de performanță, cât mai ales a sportului pentru toți, care vizează recreerea, distracția și relaxarea este extrem de important pentru asigurarea sănătății tinerei generații. Iar sportul organizat, desfășurat în cadrul organizației școlare vine odată în plus să contribuie la a te învăța să ai încredere în tine dar și în colegul de echipă .

Sportul este bucuria de a trăi, de a te exprima liber, prin mijlocul căreia, de a întâlni copiii și de a te compara cu ei, cu spațiul și cu timpul. Sportul contribuie la formarea unui stil de viață sănătos, promovează respectarea normelor de comportament social și asumarea de responsabilități în cadrul grupului sportiv. Mai mult decât atât, practicarea organizată a sportului, în cadrul organizațiilor școlare sau a grupurilor sportive, are o serie de efecte pozitive care contribuie la sănătatea fizică și mentală a fiecăruia și a societății în ansamblul său. Sportul este extrem de important pentru că te învață să îți controlezi emoțiile, astfel încât faci față mai ușor oricărui provocări, te învață să lucrezi în echipă și să devii mai perseverent, să fii dinamic și activ, ba chiar te învață și să pierzi. Pe de altă parte, practicarea sportului te ajută să devii mai sociabil, să îți faci prieteni cu mai mare ușurință dar și să respecti autoritatea, ceea ce îți poate fi util și în afara terenului de sport.

Se poate aprecia că lumea sportului este o lume magică în care prietenia, toleranța, bucuria, eleganța, respectul și ambiția își dau mâna pentru a te face să fi mai bun, mai responsabil, inventiv și muncitor, o

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

persoană care progresează tot timpul, în căutarea succesului. Jocurile de echipă, care fac parte din viața fiecărui copil încep din copilăria mică au rolul de a lega prietenii, de a stimula în același timp cooperarea și competiția. În momentul în care deja avem de-a face cu practicarea organizată a sportului în cadrul orelor de educație fizică și sport, deja partea de organizare și de receptare corectă a autorității „arbitrului” reprezentată de cele mai multe ori de profesorul de educație fizică capătă noi valențe.

Unii dintre elevi vin în școală cu deprinderi corecte în ceea ce privește practicarea sporturilor și respectarea regulilor specifice competițiilor sportive. Alții, din contră, vin cu obiceiuri nepotrivite pentru practicarea sporturilor, mai ales a celor de echipă.

Rolul profesorului devine esențial pentru a ajuta copilul să conștientizeze importanța respectării regulilor sportive. El îl învață pe elev cât de important este să îți respecti adversarul, să îl feliciți atunci când este mai bun decât tine și să manifesti considerație față de colegi, adversari și arbitri.

Așa cum spunea Gabriela Szabo. Marea atletă a României, *„De cele mai multe ori, practicarea sportului și atingerea unor performanțe deosebite se datorează colii. Este cert că există o strâns legătură, o interdependență între educație și activitatea sportivă, una implicând-o pe cealaltă.”*

Fără a merge la școală și fără a fi îndrumați corespunzător, elevii nu și-ar descoperi abilitățile

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

sportive, iar fără educație, sportivii nu pot ajunge să aibă o carieră completă, care să-i împlinească.”

Școala este un factor de evoluție în performanța sportivă a oricui copil. Competițiile sportive la care elevii sunt îndemnați să participe au rolul de a-i învăța să se bucure de orice întâlnire sportivă ca să se poată compara cu ceilalți, ca să lege prietenii pe terenul de sport care să se continue și în afara acestuia. Dacă elevii participă la competiții încă de la vârstele primei școlarități atunci în timp se vor suda prietenii care vor ține mereu, se vor crea automatisme de joc care vor duce la obținerea de performanțe din ce în ce mai bune iar echipa în sine se va „micișca” ca un organism bine articulat.

Atunci când copilul vine cu niște deprinderi corecte referitoare la practicarea sportului pentru cadrul didactic este o plăcere să le folosească și să valorifice deprinderile deja deținute de elev. Dacă într-un colectiv există un număr mai mare de copii care sunt declarați de părinți mai ales „antitalent” la sport, profesorului îi revine misiunea de a căuta acele resorturi potrivite pentru a determina și un astfel de copil mai întâi să facă mișcare și apoi să facă sport măcar de plăcere.

Se știe că pentru o viață sănătoasă, se recomandă ca un om să facă zilnic 10000 de pași. De la banala plimbare la alergare sau la mersul cu bicicleta, de la fotbal, la volei, la baschet sau la orice alt sport, fiecare dintre copii poate fi îndemnat și coordonat și găsească acea modalitate de a face sport care să îl ajute să fie și

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

s n tos i s î i p streze i tonusul necesar pentru a face performanță în domeniul pe care îl vizează.

Consider că educația fizică și sportul au rolul de a te ajuta să îți învingi fricile, de a te autodepăși, de a fi victorios! Dar te învață de asemenea să fii îndrăzneț, punctual, ordonat și organizat.

Bibliografie:

1. Cârstea Gheorghe, **Teoria și metodică educației fizice și sportului**, ed. AN-DA, București, 2000
2. Oprea Laurențiu, ș.a. – **Educație fizică și sport, manual pentru clasa a V-a**, Ed. Didactică și pedagogică, 2017
3. Stănescu Monica Iulia, ș.a. - **Educație fizică și sport, manual pentru clasa a V-a**, Ed. Litera, 2017
4. Dragomir P., Iordache T. - **Educație fizică și sport, manual pentru clasa a V-a**, Ed. CD Press, 2017

CUPRINS:

NR. CRT.	ARTICOLUL	PAGINA
1.	Prof. Nicolae și Violeta Chira, <i>Ei to i sunt pentru noi sfinți</i>	3
2.	Prof. Elena Hereș, <i>Poezia închisorilor comuniste</i>	14
3.	Prof. Gorb nescu Cristina Mihaela, <i>Cruciun înțemniat</i>	29
4.	Prof. Brîndușă Olaru, <i>File din noul martirologiu</i>	35
5.	Pr. Prof. Ionu Cristea, <i>Moartea Părintelui Șerban în „Memoriile” Seniorului P.N.Ț. Ion Diaconescu</i>	42
6.	Prof. Cristea Carmen Elena, <i>Izolarea de la Penitenciarul Râmnic</i>	53
7.	Prof. Teodora Pleșu, <i>Apel la memoria activă; exemple de memorisire în perioada comunistă: Mișcarea Rugul-aprins</i>	66
8.	Prof. Ioana Andrei, <i>PETRU C. BACIU – memorisitorul prigonit</i>	78
9.	Prof. Nechita Adrian-Viorel, <i>Patriarhul Justinian Marina – personalitate providențială a Bisericii în vremuri de restrițe</i>	82
10.	Prof. Țuglea Petrina, <i>Un Apostol al Bisericii - Patriarhul Iustinian Marina</i>	94

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

11	Prof. Dr. Livia Liliana Sibi teanu, <i>Ansamblurile iconografice de pictur exterioar moldav (M n stirile Voronet, Moldovița, Sucevița) – reflectare a rolului iconarilor în cultura român</i>	106
12.	Prof. Aurelia Crina Adam, <i>Iconari sfin i</i>	148
13.	Prof. înv. primar Ga par Anca- Nicoleta, <i>a terea Mântuitorului în iconografie</i>	153
14.	Prof. dr. Liviu Ciuraru, <i>Isus, Pedagogul ucenicului</i>	158
15.	Prof. Paula Popa, <i>Actul didactic – scurte considerații</i>	179
16.	Prof. Andrei Ioana, <i>Formarea caracterului religios-moral al elevului, prin abordare interdisciplinar la ora de religie</i>	184
17.	Prof. Monalisa-Laura Gavriluț, <i>Pl cerea de a înv a</i>	191
18.	Prof. Moroi Grety, Prof. Timo enco Voichi a, <i>Vi a de vie i vinul ro u- Sângele Domnului-istorie i...chimie</i>	197
19.	Prof. Avîrvarii Elena, <i>M rturisirea credin ei</i>	205
20.	Prof. Mioara M rcu , <i>Proiect de lec ie</i>	210
21.	Prof. Eustina Gianina Damaschin, <i>Experiența de viață a elevilor, factor</i>	221

Asociația Profesorilor de Religie „Sf. Paraschiva” Bacău
SIMPOZIONUL JUDEȚEAN „SFINTII ÎNCHISORILOR ȘI
LITERATURA CARCERALĂ”

22. *de progres în învățarea școlară*
Prof. Lumina Militaru, *Literatura* 227
carceral
23. Prof. Târziu Alina Simona, *Părintele* 234
Martir Gheorghe Calciu-Dumitreasa
24. Prof. Moise Emanuel Petric, *Efectele* 243
sportului asupra elevului